

საქართველო

23/2

კვირის კალენდარი. სამხედრო-საცავო გუნდები. №3. მარტი 2004. ფარ. 1,5 ლიტ.

შეკრის სამხედრო
ავიაციას 12 წლი
შესრულდა

1425
2004

საფრთხე, რომელიც
საქართველოს
მმართველობის
მიზანისა

ჯარში მარტო
ავიაციაში მიღიან

დაზიანებრმავე
ერთ-ერთი ყველაზე
ეფექტური იარაღი

იუნიონთა გმირობის
ცენტრალური

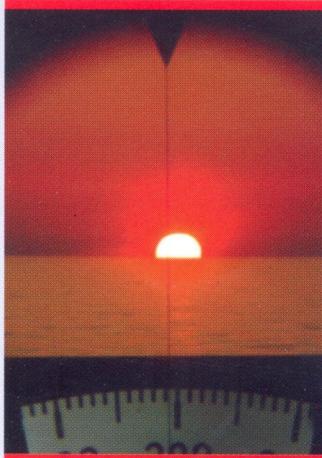
ჰელიკოპტერი –
ვესტკონავირული
კატლი თა
კლავიტრალი

"დიდი სპორტი"
დიდი სპორტის
დასაჩრდებულება

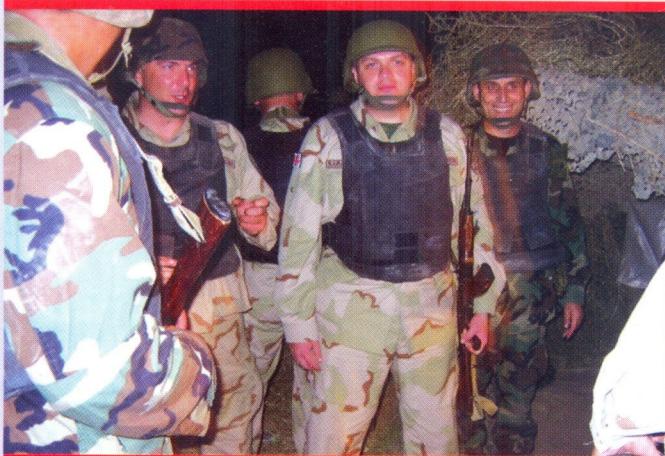
საფრთხე,
რომელიც
საქართველოს
ელის

4

„ღირსეურია“
ღირსეურის
დასაქრცხველად

25

ქართველი
სამხედროები
ერაყოში

10

ჯარში გარჩო მამაცაგი მიღიან

საგაზაფხულო გაცვევის
დროს გეგაბით
გათვალისწინებული
ყველა აღვიტი ჰეროები!

12

ყველაზე
სახელოვანი
ყველგანევალი

50

კალით
ცალირება
უკავაზე
ხელოვნება

22

სარჩევი

თუ გსურს მშვიდობა...

4 საფრთხე, რომელიც საქართველოს ემუქრება

ავიაციის დღე

6 ქართულ სამხედრო ავიაციას 12 წელი შეუსრულდა

თარიღი

8 1993 წლის 27 სექტემბერი

შეიარაღებული ძალები

10 ქართველი სამხედროები ერაყში

განვევის მოლოდინში

12 ჯარში მხოლოდ მამაცები მიღიან

13 სამხედრო ლექსიკონი

სპეცსამსახურები

14 ფსიქოლოგიური ომი საქართველოს წინააღმდეგ

15 ფსიქოტროპული პრეპარატები სპეცსამსახურების არსენალში

16 ფეზინფორმაცია – ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური იარაღი
სპეცოპერაცია

18 ოპერაცია „შავი ანგელოზი“

სამხედრო საქმე

19 ქართული სამხედრო იერარქიის შესახებ

ნატირობის მოყვარულთათვის

22 ძალით ნატირობა ულამაზესი ხელოვნებაა

კურიოზი

24 ოჯახის დამანგრეველი გენერალი, ანუ

„ალაჩიას“ საიდუმლო კაბა

იარაღი

25 „დიოსკურია“ დიოსკურიის დასაბრუნებლად

კომპანიონი

30 ბულტერიერი – ფსიქიაშერიყული ძალი თუ გლაფიატორი

32 როგორ ალვზარდოთ ბულტერიერი

საბრძოლო ხელოვნება

34 ვინ არის სნაიპერი (ნაწილი II)

საქართველოს ისტორია

38 ქართული სამხედრო-საზღვაო ფლოოტის ისტორიიდან

41 იუნიერთა გმირობის საიდუმლო

ცხოვრების წესი

43 ჯოჯოხეთური აჩრდილები (ნაწილი II)

კონსუორატი

47 არსენალურორდი

სავარჯიშო დარბაზი

48 ივარჯიშეთ ჩვენთან ერთად

სუპერმობილი

50 ყველაზე სახელოვანი ყველგანმავალი

„არსენალის“ იარაღის მაღაზია

55 სახელგანთქმული „იტალიელი“ ამერიკულთა სამსახურში

რედაქტორის სვეტი

გვინდა სიხარულით გაცნობოთ, რომ „არსენალის“ მკითხველთა რაოდენობა დღითიდებე მატულობს. ეს თვითონებულამა არ გვინოთ, მკითხველთა ინტერესის გაზრდა, ამ თემით ფართო მასების დაინტერესებას ნიშნავს, რაც უთუოდ სამხედრო-პატრიოტული სულისკვეთების ამაღლების შედეგია. საბეჭიროოდ, ქრისტი მებრძოლი სული არ ჩამცხალალა. ახალგაზრდობას მოსწყინდა „ფითოლი პრესის“ ფურცლების თვალიერება, რადგან ერთია სხვისი „შუშკიანი საცვლების“ ჩხრევა და მეორე – სამშობლოს გაძლიერებაზე ფიქრი და ზრუნვა.

ბოლო პერიოდში ქართული მედიის ბაზარზე გამოჩნდა რამდენიმე გამოცემა, რომლებიც სამხედრო თემას აშენებენ. ეს ნამდვილად მისასალმებელია, რადგან ჯანსაღი კონკურენციის პირობები მიმდინარე მოვლენების ობიექტურად და მოუგერძიებლად გაშექებას მოითხოვს. ეს სწორედ ის პროცესებია, რაზეც დამოკიდებულია ჩვენი შვილების, მებისასა და მამების ბედი, რადგან სწორედ მათ მოუწევთ დღეს სამშობლოს სადარაჯოზე დგომა. საზოგადოებას აქვს სრული უფლება, იციდეს, თუ რა პრობლემები ან მიღწევებია ქართულ არმაში (ბუნებრივია, სამხედრო საიდუმლოების გარდა), რათა საზოგადოებასა და არმაის შორის ბოლომდე აღდგეს ის შემატებულები ხიდი, რომელსაც წლების განმავლობაში გვინგრევდნენ...

ირაკლი პატარაგვილი

გიორგი გორგაძე

ყარაფთაგა

კურნალ „არსენალის“
დეკლი ნომრების შეძენა
შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „კვირის პალიტრის“

დამატება

რედაქციის მისამართია:
თბილისი, აკადემიური ქუჩა №8.
(სპორტის სასახლის უკან)

ტელ: 98-74-44

email:

arsenali@kvirispalitra.com

კურნალი გამოცის
თვეში ერთხელ

საქართველო

**სანამ ჩვენს რუკაზე „თეთრი ლაქები“ იარსებებს,
ჩვენი სამშობლო მუდამ პრობლემის წინაშე იდგება**

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე და მის შემდეგაც არ შეწყვეტილა ის ფარული თუ ლია ზეწოლა, რომელსაც მოსკოვი საქართველოზე დღემდე ახორციელებს.

ბალტიისპრიოს ქვეყნებისგან და თვით აზერბაიჯანისგან განსხვავებით (რომლის გავლითაც ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი ღონისძიებები ხორციელდებოდა ჩეჩენი პარტიზანების დასახმარებლად, ვიდრე საქართველოდან), კრემლი საქართველოს სუვერენიტეტსა და დამოუკიდებელ ქმედებებს ვერაფრით ვერ გვუძა.

ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ისიცაა, რომ საქართველო სამხრეთ კავკასიის გასაღებია და ვინც თბილის გააკონტროლებს, ის ერევანსა და ბაქოსაც აუცილებლად დაიმორჩილებს.

საქართველოს ხელისუფლებაში ახალგაზრდა პოლიტიკოსების მოსვლამ ერთგვარად გააღდო ის გაყინული მდგომარეობა, რაც გაუკონტროლებელი ტერიტორიების – სამართლოსა და აფხაზეთის მიმართ შეიქმნა. სამწუხაროდ, ექსპრეზიდენ-

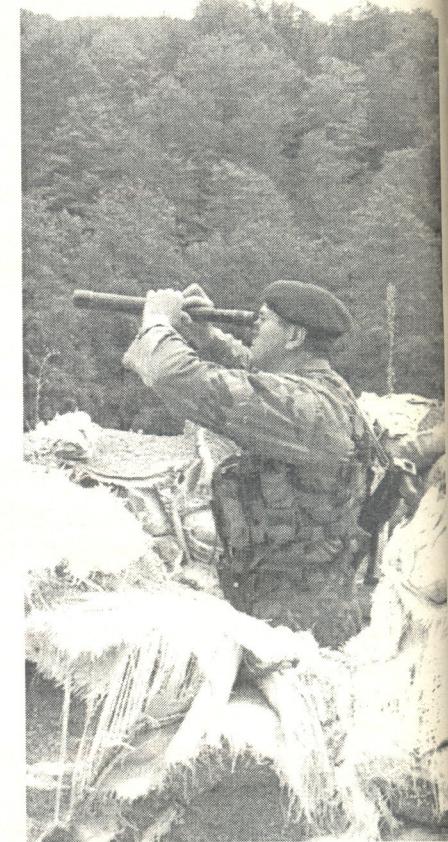
ტი შევარდნაძე, მირითადად, მხოლოდ თავის სკამისა და ძალაუფლების შენარჩუნებაზე ფირობდა და, აღბათ, ამიტომაც შეფასდა 1998 წლის მაისისა და კოლონის ხელის 2001 წლის სექტემბრის მოვლენები ქოთვარ ავანტურად.

ცხინვალის 2004 წლის აგვისტოს მოვლენებიც ასევე ავანტიურად შეფასდებოდა, რომ არა ქართული სამხედრო დანაყოფების დროული გამოყვანა. „ისინი ორი დღით ადრე, 19-ში კი არა, 17 აგვისტოს უნდა გამომჟყვანა“, – ეს არის ის სიტყვები, რომელიც საქართველოს პრეზიდენტმა ამ სტატიის ავტორთან პირად საუბარში წარმოთქვა.

მართლაც, ამ ორ დღეში ქართულმა მხარემ ყველაზე დიდი მსხვერპლი განიცადა, მაგრამ ჩვენდა საბედნიეროდ, უფრო დიდ ტრაგედიას გადავურჩით. შემდგომ ესკალაციაში ჩართვა ჩვენთვის ყველანაირად წამგებიანი იქნებოდა, რადგან ქართველი სამხედრო დანაყოფები და, რაც მთავარია, ქართული ეკონომიკა ამისთვის მზად არ იყო.

**რომელიც
სამართველო
ემჟაჲრება**

სანამ ჩვენს რუკაზე „თეთრი ლაქები“ იარსებებს,

ცხინვალის მოვლენები შეიძლება შეფასდეს როგორც ბრძოლა დაზვერვით, რომელიც დროზე შეჩერდა, თუმცა აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ბათუმის უსისხლო რეიოლუციამ ერთგვარი დათვური სამსახური გაუწია ოფიციალურ თბილის და მისი მოქმედება ააჩქრა.

რა იქნება ხვალ? ჩვენი აზრით, გაგრძელდება იგივე და თანაც უფრო როგორად – ანუ არ შეწყდება რუსთავის უტიფარი ქმედებები სამაჩაბლოსა და აფხაზეთის ეკონომიკურ-პოლიტიკური შთანთქმის მიზნით, რასც დაემატება მორიგი „ნაღმის“ ამოქმედება სამცხე-ჯავახეთში, ასალქალაქსა და ნინოწმინდის რაიონებში.

ერგნეთის ბაზრობის ჩაკეტითა და ცხინვალის რეგიონიდან კონტრაბანდის ნაკადის (რომელიც

რუსი „სამშვიდო-ბოები“ გუდაუთის ჰაზაზე

საქართველოს ეკონომიკას ძირის უთხრიდა) გადაეტვის საპირის მოსკოვი სამაჩაბლოს მიერთების პროცესს აჩქარებს. დიდი ხანა, იგივე შემიჩნევა აფხაზეთშიც. ახალქალაქსა და ნინოწმინდას რაონებში რუსეთის გავლენას, მირითადად, იქ განლაგებული რუსული სამხედრო ბაზის ფაქტორი განაპირობებს. თუმცა, აუცილებლად გასათვალისწინებელია მეზობელი სომხეთის, თუნდაც არაოფიციალური გავლენა ახალქალაქისა და ნინოწმინდას მაცხოვებელ სომხური წარმომავლობის საქართველოს მოქალაქებზე.

ეკონომიკურ ექსპანსიას იმავე მეთოდებით უნდა ებრძოლო, მაგრამ დღევანდელ საქართველოს ძალიან გაუჭირდება ეკონომიკური მეთოდებით დაუპირისპირდეს მთლიანად რუსეთს კი არა, თუნდაც სტავროპოლის ან ქრასნოდარის მხარეებს.

ეს არის ერთგვარი გამოწვევა, რომლის შესაჩერებლად საქართველოს როგორც სუვენირულ ქვეყანას, სრული უფლება აქვს გარდა ეკონომიკური სანქციების, პოლიტიკური და სამხედრო ძალებიც აამოქმედოს. ეტყობა, სწორედ ამას ელინ კრემლში, რომ საქართველო

მორიგ სისხლისმღვრელ ომში ჩაითვით, რაც ნამდგილად არ შედის ჩვენს ინტერესებში. არადა, ბრძოლითა და სისხლით დაკარგულს სხვა ხერხით ნაკლებად თუ დავაბრუნებთ. გამოდის, რომ ერთგვარ ჯადოსნურ ჩაკეტილ წრეში ვართ.

გარდა ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში მოსალოდნელი საფრთხეებისა, კვლავ დაბაბული რჩება სიტუაცია კოლორისა და პანკისის ხეობებში. ჩვენ, მართალია, ამ ხეობებში არ გვლის სეპარატისტული მოქმედებები, მაგრამ სამაგიეროდ, საქართველოს სწორედ ეს რაიონები შეიძლება გახდეს ის განტევების ვაცი, რომელზეც კრემლი მთელი საქართველოს ჯავრს იყრის.

დღეს მსოფლიოში ძალზე აქტუალური და ამასთანავე პოპულარული გახდა საერთაშორისო ტერორიზმის პრობლემა. იმის გამო, რომ 2000-2002 წწ. პანკისის ხეობაში მართლაც იმყოფებოდა რამდენიმე ასეული ჩეჩენი და სხვა ეროვნების მებრძოლი, რომლებმაც 2001 წლის ზაფხულში პანკისიდან კილორის ხეობაში რეიდი განახორციელეს, მოსკოვი დღესაც გვემუქრება ამ ხეობების დაბომბვით.

სიმართლე რომ ითქვას, დღეს პანკისა და კოლორში ტერორისტთა მოსამზადებელი არანაირი ბანაკები არ არის (თუმცა, არ არის გამორიცხული რამდენიმე საერთაშორისო დონის კრიმინალის იქ ყოფნა, მაგრამ ეს უკვე საქართველოს საშინაო საქმეა). მართალია ეს ყველაფრი, წესით, რუსეთის სპეც-

სამსახურებსაც კარგად უნდა მოეხსენიოდეთ, მაგრამ კრემლი ეცდება, ნებისმიერი საბაბი გამოიყენოს იმისთვის, რომ ზესახელმწიფო აშშ-ს მიბაძოს.

„თუკი პრეზიდენტ ბუშს შეუძლია მასობრივი განაგებულების იარაღის არსებობის საბაბით ტანკებით გადაუაროს სადამ ჰუსეინის ერავს, რატომ არა აქვს უფლება პრეზიდენტ პუტინს „წერტილოვანი“ დარტყმები მიაყენოს პრეზიდენტ საკაშვილის კოლორისა თუ პანკისის ხეობებს, თუნდაც, იქ არავითარი ტერორისტები არ იმყოფებოდნენ“, — დაახლოებით ასეთი არგუმენტები გააჩინიათ კრემლში.

მუდმივი თავდასხმებისა და შეურაცხოფების მოლოდინში ცხოვრება ბოლო 12 წლის განმავლობაში მართლაც რომ დამღლელია. უახლოეს თვეებში რუსეთის მხრიდან საქართველოზე ზეწოლა აღიატ უფრო გამლიერდება; როგორც ეკონომიკური თვალსაზრისით, ისე პატარ-პატარა თავდასხმების (ხან ვითომდა ამოუცნობი თვითმფრინავი შემოფრინდება ქართული სოფლების თაგზე, ხან აფხაზი სეპარატისტები მორიგ დაწილებას მოუწყობენ გალის რაიონში ჩუმაღ დაბრუნებულ ლტოლვილებს, ხანაც ისები მორიგ პროვინციას მოახდენს სამაჩაბლოში) სახით, მაგრამ ეს დანაწერების კი არა, პირიქით, მთელი ერის ერთად შეკერის იმპულსი უნდა იყოს, რადგან გვჯვრა, საქართველოს საბოლოო გამარჯვება არც ისე შორსაა.

ირაბეჭდი აღადაშვილი

რუს ცისფერჩაფხუტიანთა ბლოკ-პოსტი სამაჩაბლოში

Mi-24

ქართულ სამხედრო კავშირის 12 ნოტი გაუსრულდა

19 სექტემბერი საქართველოს სამხედრო-საპარო ძალების დარწების დღედ შემთხვევით როდი იქცა. ზუსტად თორმეტი წლის წინ ქართველმა პილოტებმა, პილკოვნიკებმა იზანი ცერცვიძემ და ვალერი ნაყოფაშ (რომლებიც შეძლომში სამხედრო-საპარო ძალების სარდლები გახდნენ) თბილისის სავაკიცი ქარხნის აეროდრომიდან Cy-25 მოიერიშებით პირველი სავარჯიშო გაფრენები შეასრულეს.

მეასაყბა, რომ მამინ, ჯერ კიდევ დამწყები სამხედრო უკრალისტი, იქ. აეროდრომის მართვის პუნქტში ვიმყოფებოდი და ჩემი თვალით ვუკურებდი ამ ფრინვებს. მას შემდეგ თორმეტმა გრძელმა წელიწადმა განვილო. ამ წნის გამავლობაში ქართულ სამხედრო ავიაციას სისარულიც განუცდა და წუხილიც.

ქართველმა სამხედრო ავიაციამ აფხაზეთის ოშმი 1992 წლის 28 სექტემბრიდან 1993 წლის 28 სექტემბრამდე 577-დღე საბრძოლო გაფრენა განახორციელა მოწინააღმდეგის პოზიციების დასაბომბად. მათ შორის 217-ჯერ მტრის პოზიცია

გნერალური შტაბის უფროსი, ბრძანებულის გნერალი ვახტანგ გაპანაძე დღესასწაულს ულოცავს პირად შემადგენლობას

ქართულმა მოიერიშე Cy-25-ებმა დაბომბეს, ხოლო 360-ჯერ კი Mi-8MT და Mi-24 ტიპის შეველმტრენებმა ქართულ მოიერიშებს მართავდნენ გაბედული პილოტები: სამხედრო-საპარო ძალების სარდალი იზანი ცერცვატე, ვალერი ნაყოფა, სლავა ჯაბეგა, დაქა ყაზილაშვილი, რეზო ნარუშვილი, თბაზ ნადირაშვილი, ქანა თვაური, ალან ლაკოვიცი, ზეიდ ბექაური,

გოვა შებეტოვი, ლადო ავლონაშვილი, მალხაზ ტაბატაძე, გირა შინგაზრდილოვი, დავით გუგულაშვილი, კლადიმერ ბალავეთი, ივონ ბედუსენიკი და ზურა იარაჯველი.

აფხაზეთის ოშმი ექვსი მოიერიშე თეთომურინავი და ათზე მეტი შეველმტრენი დავაკარგეთ, რასაც ორ ათეულამდე ქართველი პილოტი შეეწირა. ამჯერად შესლოდ ერთ ეპიზოდს გავიხსენებ, რომელიც

UH-1H (ირკვეზი)

შეველმტრენი UH-1H „ირკვეზი“ (აშშ) — მაქს. სიჩქარე 200 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმაღლე 4145 მ. მაქს. ასაფრენი ნონა 4310 კმ. ფრენის მანძილი 500 კმ. შეუძლია გადაიყვანოს 14 მედესანტე.

შეველმტრენი-ამფიბია Mi-14 — მაქს. სიჩქარე 230 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმორჩევა 1130 კმ. შეიძლება — თვითდამიზნებადი ტორპედობი და სილრმული ბომბები

Mi-14

შეულმფრენი Mi-24 — მაქს. სიჩქარე 300 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმაღლე 6000მ, მაქს ასაფრენი წონა 13 ტ. ფრენის მანძილი 700კმ შეუძლია გადაიყვანოს 24 მედესანტი ან 12 დატრილი.

შეიძლება — 12.7 მმ. ტყვიამფრენი ან 30 მმ ქვემები, 80 ცალი C-8 ტიპის რეაქტული ჭურვი, ოთხი მართვადი ტანკსანიადმდეგო რაკეტა შტურმ.

9 წლის წინ, 1993 წლის 23 სექტემბერს, ჩემ თვალწინა მოხდა.

აღყაშემორტყმული სოხუმი პანიკას მოეცა, იმ დღიას სინოპში, ქართული სამხედრო ფორმატების შტაბთან ვიზუალური. შტაბის თავზე არც ისე მაღალ სიმაღლეზე ორი ქართული მოიერიშე გამოჩნდა. მოულონისნებულ ერთ-ერთ მათგანს რაკეტა მოხვდა და აფეთქების ძალას თვითმფრინავი პარაშუ დაშალა. რამდენიმე წუთში მისა ჩამოვარდნის ადგილზე ვიზუალი — მოიერიშის კაბინა, რომელსაც საბორტე №04 ეწერა, მიწაზე იდო, იქვე ედო კუდის ნაწილიც. მოშორებით დაღუპულ პილოტს რეზინის ნავში ასვენებდნენ... პილოტი საქართველოს სამხედრო-საპატიო ძალების სარდალი, პოლკოვნიკი ისანი ცერკვაშე აღმოჩნდა, რომელიც აფეთქების მომენტშივე დაუყუპლიყო.

დღეს საქართველოს სამხედრო-საპატიო ძალები, რომელსაც 1995 წლის 27 აპრილს გვარდის სამმართველოს შეულმფრენების სააგაციო პოლკი, ხოლო 1998 წლის 18 აგვისტოს საპატიო თავდაცვის ჯარები შეურითდა, საქართველოს პრეზიდენტის პირადი ფრენადების ქვეშ იმყოფება. პირველად, ბოლო წლების განმავლობაში, ქართველი სამხედრო პილოტები და ტექნიკური პერსონალი გრძნობს, რომ ხელისუფლებამ ავიაციისთვის მოიცალა — უკრაინიდან „გამოსყიდვული“ იქნა წლების წინ სარეზონტოდ წალებული შევიდობულობენდნ — ხუთი. დამატებით შესყიდვული, ძეირადი-ირებული სააგაციო საწვავის ხარჯზე გაიზარდა მფრინავების ფრენის სათავი. დაიწყო საპატიო ბაზების ინფრასტრუქტურის (პირველ რიგში კი, ყაზარმების და საცხოვრებელი სახლების) გარემონტება. რაც მთვარია, ცოტა სამში ქართული დამრტყმელი შეულმფრენების რიცხვი თოვლი გაიზრდება, თანაც ჩვენ ავაციას საშუალება მოეციმა, შესრულოს უზუსტესი დარტყმები, არა მარტო დღისით, არამედ დამითაც.

ქართული სამხედრო ავიაციის მე-12 წლისთვის ჩნდება იმედი, რომ ის, რაც ხდებოდა 12 წლის განმავლობაში, აღარ განმეორდება და ქართული ავიაცია უფრო მეტ წლილი შეიტანს საქართველოს ტერიტორიული მოლიანობის აღდგენაში.

Mi-8

შეულმფრენი Mi-8 — მაქს. სიჩქარე 250 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმაღლე 4800მ, მაქს. დასაშევები გადასატანი წონა 4 ტ. ფრენის მანძილი 590კმ, შეუძლია გადაიყვანოს 24 მედესანტი ან 12 დატრილი.

შეიძლება — ერთი 12.7 მმ. ტყვიამფრენი, ექვსი УБ-32 ბლოკი 192 ცალი C-5 რაკეტით

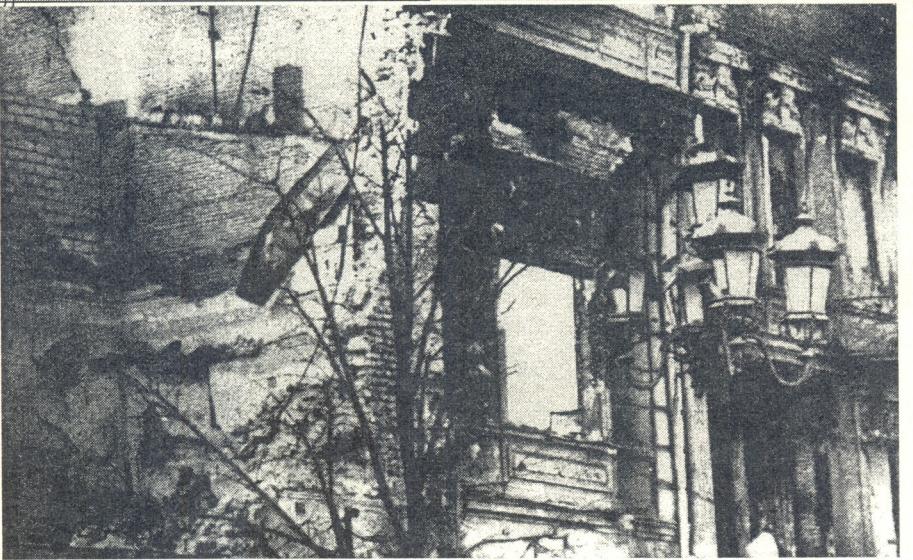
Су-25

მოიერიშე Su-25 — მაქს. სიჩქარე 950 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმაღლე 7000მ მაქს. საბრძოლო დატვირთვა 4,4 ტ. საბრძ. მოქ. რადაუს 450-690კმ შეიძლება — ერთი 30 მმ. ქვემები, ორი Р-60 ტიპის რაკეტა, რვა 500 კგ (250 ან 100) სააგიაციო ბომბი ან რვა ნ-8 ტიპის ბლოკი ან რვა СППУ-22 საქვემდებო დანადგარი ან რვა КМГУ ტიპის კონტეინერი

L-29

სასწავლო-საბრძოლო თვითმფრინავი L-29 „დელფინი“ (ჩეხეთი) — მაქს. სიჩქარე 625 კმ/სთ, ფრენის მაქს. სიმაღლე 10900 მ, მაქს წონა 3,4 ტ. ფრენის მაქს. სიშორე 920 კმ (დამატებითი ავზებით) შეიძლება — ორი 100 ან 120 კგ ბომბი.

1993 წლის 27 სექტემბერი

27 სექტემბერი საქართველოს უახლესი ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე ტრაგიკული თარიღია. 1993 წლის 27 სექტემბერის დაცა სოხუმი. სამი დღის შემდეგ კი აფხაზურმა შეიძრალებულმა ფორმირებებმა მდინარე ენგურის ხედზე დროშა ააფრიალეს. აფხაზეთის ომი საქართველოს დამარცხებით დამთავრდა...

დღეს ბევრს ლაპარაკობენ დაღატზე, სახელმწიფოს სათავეში მდგომა პირების დანაშაულებრივ ქმედებებზე, სამხედროების მოუწავებლობასა და არაღისცი პლინირებულობაზე და ა.შ. სიტყვების მართლაც საჭიროზე ქმეტია, მაგრამ ვინმეს უნასავს დაღატისთვის დასჯილი სამხედრო? ან თუნდაც არასახელმწიფოებრივი კურსის გამტარებელი ჩინოვნიყო თუ მხედარომთავარი? ჩვენ ასეთები არ გვაგონდება. არადა, მოღალატე, ყოველთვის მოღალატედ რჩება. სხვამ თუ აპატია, ადამიანი საკუთარ თავს არასამროს აპატიებს დაღატას და სხვებშიც ვჭვი ეპარება, — აუცილებლად გამიხსენებენ. ასეთი კაცი ყოველთვის საშიშია. ეს ადამიანები რომ არ ყოფილიყვნენ, ვერანარი რუსული ჯარ და ჩემ-ნურ-ეაზაური შენართები ვერ დაგამარცხებდა. ამას იმიტომ ვამბობთ, რომ ალბათ, დაფაგა დრო პასუხი მოეთხოვოს ნამდვილ დამაშავებებს. მათ, ვის კისერზეც ათასასობით დაღუპულისა და ასიათსობით ლტოლვილად ქცეულის ცოდვა ჰქიდა. თორებ, პირველივე შესაძლებლობისას ისინი კვლავ წამოყოვნენ თავებს და ლაპვარიც მომზადებული ექნებათ...

ამ მასალაში გვნდა აფხაზეთის ომის საქართველოს დამარცხების მიზეზბზე ვისუბროთ, რათა მომავლში მსგავს შეცდომების გამეორება აღარ მოგვიწიოს.

პირველ რიგში, საქართველოს უმაღლესი სარდლობის მექ მოელი მოის პერიოდში დაშვებული სტრატეგიული და ტაქტიკური შეცდომება აღსაიშავა. ომის დაწყების პირველივე დღიდან აფხაზური

ხელისუფლების კონტროლის ქვეშ დარჩა ქ. ტევარჩელი და მისი მმდგარე ტეროტორიები, რომლებიც ფაქტობრივად, ქართული შეიარაღებული ძალების ზურგში იმყოფებოდა. ქართულ შეიარაღებულ ძალებს კატეგორიულად ჰქონდა აკრძალული რაიტესახის საბრძოლო მოქმედებების განხორციელება ტევარჩელის მიმართულებით, არადა, ამ რეგიონზე სამხედრო კონტროლის დამყარება და ამით სეპარატისტთა ბანდფორმირებებისთვის ე.წ. აღმოსავლეთის ფრონტის მოშპლა მის მსვლელობის ნებისმიერ მომტკმში იყო შესაძლებელი. აღსანიშავად, რომ ამ პრობლემის მოგვარების ტენდენცია არაერთხელ გამოიკვეთა ტყვარჩელის აღიღილობრივ მმართველობასთან შესაძლო შეთანხმებით, მაგრამ ქვეყნის პოლიტიკური ხელმძღვანელობისა და უმაღლესი სარდლობისგან მომდინარე ზეპირმა ბრძანებებმა ხელი შეუშალეს მის განხორციელებას. ტევარჩელის პრობლემის მოგვარებას უაღრესად სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა სულ ცოტა ერთი ფაქტორის გამო — ამ შემთხვევაში ქართული შეიარაღებული ძალები თავიდან აცილებდნენ რო ფრონტზე ბრძოლას და მოელი შეიარაღებული ძალები კონცენტრირებული იქნებოდა გუმბისის მიმართულებით. აღსანიშავა ისიც, რომ ამ პრობლემის მოგვარებით თავიდან იქნებოდა აცილებული მოწინააღმდეგის მიერ დესატის გადმოსხმა სოფ. ტამიშში (1993 წ. ივლისი), რომელიც მოზად ტევარჩელისთვის დახმარებასა და სოხუმის აღყში მოქცევას ისახავდა.

1993 წლის ივლისში ფართომასშტაბიან საომარ ოპერაციებში დამარცხების შემდეგ, აფხაზურმა მხარემ რუსეთის აშკარა მხარდაჭერით მნიშვნელოვან დიპლომატიურ გამარჯვებას მიაღწია. 1993 წლის 27 ივლისს სოჭის სამშვიდობო ხელშეკრულებას ხელი ქართულმა, აფხაზურმა და რუსულმა მხარეებმა მოაწერეს.

ქართულმა მხარემ სოჭის ხელშეკრულების დადგების შემდეგ კიდევ ერთი გამოუსწორებული სტრატეგიული შეცდომა დაუშვა. დაშაბალა მეორე სარმოი ქორებისა და მის სტრუქტურულებში შემავლი შენაერთების, განსაკუთრებით სოხუმის დაცვის მთავარი ძალა — 23-ე მექანიზტული ბრიგადა. სოჭის ხელშეკრულების VI მუხლში ნათებობა: „იწყება კონფლიქტის ზონის ეტაპობრივი დემილიტარიზაცია. კონფლიქტის ზონაში დაუყოვნებლივ უნდა იქნენ საქართველოს რესპუბლიკის შეიარაღებული ფორმირებები. ამავე ვადებში უნდა დაიმარცხოს და აფხაზეთის გავიდეს ყველა შეიარაღებული ფორმირება, ჯერული და პირი, რომელიც იმყოფება კონფლიქტის ზონაში... კონფლიქტის ზონაში ადგილობრივი მოსახლეობისგან ყალიბდება ქართული ძალის კვედასთან არაერთი მდგრამარებელი იქნება გადაყვანილი. შემდგომში ეს ქვედანაყოფი ზემო დასახელებულ პოლკთან ერთად შევა აფხაზეთის პოლინაციონალური შინაგანი ჯარის შემაღლებლობაში.

აფხაზური მხარის შეიარაღებული

ფორმირებები გარდაიქმნება შინაგანი ჯარების პოლკად, რომელიც აგრეთვე გადადის ყაზახში მდგრამარებების და სოულმას-შტაბის დარეგულირებამდე შინაგანი ჯარებისთვის დამასახიათებელ ფუნქციებს (მაგისტრალური გზების, მთავარი აბიექტების დაცვა) შეასრულებს.

„ცეცხლის შეწყვეტისთანავე საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის მზნით კონფლიქტის ზონაში შეიქმნება პოლინაციონალური მოლიცია, რომლის შემაღებლობა და რაოდენობა მხარეების მიერ განისაზღვრება.“

ხელშეკრულების თანახმად, საქართველოს შეიარაღებული ძალების უმაღლესი სარდლობამ გასცა შესაბამის დირექტივები, რომლის ძალითაც დაწყებული იქნებოდა ბრიგადის დაშლა, მოელი მმარცხებების ზონაში და არტილერიის გატანა საომარი მოქმედებების ზონაშიდან, სამშვიდო ინფრასტრუქტურის მოშლა.

საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვის მინისტრის, გენერალ-მაიორ გ. ყარყარაშვილის 1993 წლის 7 აგვისტოს №6 ბრძანების თანახმად, ჩატარდა წინასწარი

მოსამაგრებელი ღონისძიებები სტრატეგიული ტერიტორიების განაღმვის მიზნით და თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებრებულ შენართობში გაიცა შესაბამისი ბრძანებები. მეორე საარმოო კორპუსის მეთაურის, გენერალ-მაიორ ჭ. უჩაძის 13 აგვისტოს №67 ბრძანების თანახმად, უნდა განხორციელებულიყო სტრატეგიული ტერიტორიების სრული განაღმვა. ამის შესაბამისად, მეორე საარმოო კორპუსის 23-ე მექანიზირებული ბრიგადის მეთაურისა, გენერალ-მაიორმა გ. ადამია 20 აგვისტოს ხელი მოაწერა №41 საბრძოლო განკარგულებას: „განაღმოს ქ. სოხუმის თავდაცვის წინა ხაზი მდ. გუმისის გასწვრივ“.

აფხაზეთის კონფლიქტის მოწესრიგების გაერთიანებული კომისიის შტაბის თავმჯდომარის მოადგილის, საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვის სამინისტროს გენერალური შტაბის უფროსის, გენერალ-მაიორ ა. ცეიტიშვილისა და გაერთიანებული კომისიის ქართული მხარის შტაბის უფროსის, პოლკოვნიკ ნ. მუსერიძის 27 აგვისტოს №10 ბრძანებით დაკინერებულ კონფლიქტის ზონაში ქართული მხარის ტერიტორიის განაღმვის დაწყების თარიღი – 28 აგვისტოს 9 საათიდან, ბრძანება მოითხოვდა განაღმვის მიმღინარების შესახებ ჭკვლდლიურად მოხსენებოდა გაერთიანებულ შტაბს.

მეორე საარმოო კორპუსის მეთაურის, გენერალ-მაიორ ჭ. უჩაძის 20 აგვისტოს №69 ბრძანების საფუძვლზე განხორციელდა კონფლიქტის ზონაში მყოფი მთავარი ქართული საჯარის შენაერთის – 23-ე მექანიზირებული ბრიგადის (ს/ს №10152) და მის დაქვემდებრებაში შემავალი ქვედანაყოფების დაშლა. ბრძანების პრემიულაში ნათებამია: „აფხაზეთის რეგიონში ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ 1993 წლის 27 ივნისის სამშერივი ხელშეკრულების შესრულებისთვის გათვალისწინებულია მოული რიგი ღონისძიებების ჩატარება. მათ შორის სამხედრო ნაწილების დისლოკაცი-

ის ადგილების შეცვლა, რაც გამოიწვევს პირადი შემაღებელობის სხვა სამსახურებრივ თანამდებობებზე გადაყვანის აუცილებლობას და ვარკვეული ნაწილის დემონიზიზაციას“.

მეორე საარმოო კორპუსის მეთაურის, გენერალ-მაიორ ჭ. უჩაძის და შტაბის უფროსის, პოლკოვნიკ თ. ოშხერელის 21 აგვისტოს №71 ბრძანებით, ქ. სოხუმში განხვდებული სამხედრო ნაწილების ყველა სახის ტექნიკა გატანილ იქნა დაბა დრანდის მიდამოებში, კატეგორიულად აიკრძალა საბრძოლო ტექნიკის თვითნებური გადამალვა და ქ. სოხუმშა და სხვა ფრონტისათვის რაონებში დატოვება. ამ ბრძანების რეალიზაციის მიზნით, მმიმე ტექნიკა და არტილერია რუსეთის სადესანტი ხომალდებით, რომელთაც თითო რეისში 10 ათას დოლარს უხდიდნენ, ფოთში გადაიტანეს. ამ ოპერაციას ხელმძღვანელობდა გენერალ-მაიორი მ. ელბაქიძე, რომელიც განსაკუთრებული გულმოდგინებით ეძებდა ქართველი მებრძოლების მიერ სახელდახელოდ გადამალულ ტექნიკასა და იარაღს (სხვათა შორის აფხაზურ მხარეს ასეთი გულისფრით არავით ამოწმებდა). ქვემების ნაწილს, რომლის გამოტანაც ვერ ესწრებოდა, საკუტხი მოხსენეს და სოხუმში დისლოკირებულ რუსეთის სადესანტო მოირიშე ბატალიონს ჩააბარეს. 15 სექტემბერს რუსეთის სადესანტო ხომალდმა ბილო რეისი გაკეთო სოხუმიდან ფოთში. ამით დასრულდა ქართული მხარის მმიმე ტექნიკის გატანა კონფლიქტის ზონიდან, რის შესახებაც საინფორმაციო საშუალებებით იფიციალურად იქნა გამოცხადებული. რაც შეეხბა აფხაზურ მხარეს, მთ თავისი მმიმე ტექნიკა ფრონტის ხაზს მოაშორეს და ეშერასა და გუდაუთაში გადამალეს.

როგორც ბევრისთვის იყო მოსახლეობის, აფხაზურმა მხარემ დაარღვია სოჭის ხელშეკრულება და 15 სექტემბერს

საბრძოლო მოქმედებები განაახლა. ამ ღროსითვის სოხუმის თავდაცვის სისტემა მდ. გუმისთაზე მთლიანად მოშლილი იყო. წინა საზი განაღმული, თავდაცვითი ზღუდები მოშლილი, არ არსებობდა ორგანიზებული ძალა (გარდა ხელშეკრულების თანახმად შექმნილი მხანაგან ჯარის ქვედანაყოფისა), აღილობრივი მებრძოლებით დაკომპლექტებული 23-ე ბრიგადა დაშლილი იყო. ქალაქის დაცვა ძირითადად, თავს დაწვა აღილობრივი ქართული მოსახლეობისგან სტიტურად შემდგარ და მსუბუქად შეიარაღებულ რაზებს, რომლებიც სრულიდან არასაქარისი იყო კიბილებამდე შეიარაღებული მოწინამდევების მოსაგერიბლად, თუმცა მათი იერიშების შეკავება 12 დღის განმალობაში სწორებ ამ რაზების თავავაწირული ბრძოლისა და უმაგალითო გმირობის შედეგი იყო. სოხუმის თავდაცვას დამატებითი სირთულეები იმითაც შეექმნა, რომ სოჭის საშეიდობო ხელშეკრულების დადგინდების შემდეგ ქალაქში შევიდობიანი მოსახლეობა – ქალები, ბავშვები, მოხუცები დაბრუნდები, საწავლო პროცესი, რომელიც მთელ საქართველოში 1 ოქტომბერს იწყებოდა, სოხუმში რატომდაც 1 სექტემბერს დაიწყო... შევიდობიანი მოსახლეობის გახიზნება, ბრძოლებასისგნ ისედაც გათანგულ მემრებს დააწვათ კისერზე, რამაც თავის მხრივ, უარყოფითად იმოქმედა ქალაქის თავდაცვისუნარიანობაზე. თვით ქალაქის დაცვის კრიტიკულ დღეებშიც კი – 24-26 სექტემბერს, უმაღლესი მთავარისარაღალი მოსახლეობას მოუწოდებდა არ დაეტოვებინათ სოხუმი, რაღაც გუმისთაზე რუსეთის ჯარის ნაწილები უნდა ჩამდგარიყო.

27 სექტემბერს სოხუმი დაეცა. ქვეყნის მაშნდელი პირები პირები ამის ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად სოხუმის მთავარი ცოზიციების დამობას ასახელებენ, რაც ასევე ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია, რაღაც მაშნი, ფაქტობრივდა, მთელი ქალაქი მოწინააღმდეგის ხელში იყო. ტექნიკას, სურსაოსა და საბრძოლო დახმარებას მოკლებული ქალაქის დაცვა, პრაქტიკულად, შეუძლებელი განაა. ქვეყნის პოლიტიკური ხელისუფლების და უმაღლესი სარდლობის კიდევ ერთი დანაშაულია შევიდობიანი მოსახლეობისა და შეიარაღებული ფორმირებების ბედის ანაბარად მიტოვება. მთავრობამ იმაზეც კი არ იზრუნა, რომ აფხაზური ფორმირებების მიერ ჩატანილი სოხუმი-ზუგდიდის გზა გაეხსნა. ამის გმო ხალხის ესაკუაცია მდიმე ბუნებრივ პირობებში კოდორის ხელით განხორციელდა, რამაც დამატებით ასობით ადამიანის დაღუპვა გამოიწვია...

ბეჭან ხორავა

ქართველი სამხედრო ერთეული

ერაყში დისლოცირებული ქართული სამშვიდობო კონტინგენტის მოსანახულებლად ჩასული საქართველოს თავდაცვის მინისტრი, გიორგი ბარამიძე პირველ ნაბიჯებს დგამს ერაყის მიწაზე..

ქართველები მნიშვნელოვანი სამხედრო გამოცდილების მიღების პროცესში სპორტულ შეჯიბრებებში მონაწილეობასაც ახორცებენ და როგორც ხედავთ, ხშირად გამარჯვებულებიც გამოდიან...

აგვისტოში ზუსტად ერთი წელი შესრულდა მას შემდეგ, რაც მცირერიცხოვანი ქართული სამხედრო ქვედანაყოფი ერაყში განლაგებულ კოალიციურ ძალებს შეუერთდა. ამ ხნის განმავლობაში საქართველოში პოლიტიკური ვითარება შეიცვალა, ახალი ხელისუფლება უფრო მეტი შემართებით განაგრძოს ნინამორბედის დანერგულ საქმეს და ერაყში სამხედრო კონტინგენტის გამორმავებას აპირებს. მიუხედავად ერაყში უსაფრთხოების მდგომარეობის გაუარესებისა, მსოფლიოს ყველაზე ცხელ ნერტილში სამშვიდობო მისით ჩასვლა დიდ ძალივად ითვლება და იშვიათია პოლიტიკოსი, ვინც ამ გაბატონებული ტენდეციის ნინააღმდეგოდ წასვლას საჯაროდ გაძედავს.

საქართველოს თავდაცვის მინისტრი გიორგი ბარამიძე ორდღიანი ვიზიტთ ერაყს ეწვია, რათა ამ ქვეყაში დალლოცირებული 159 ქართველი სამხედრო მოსამსახურე მოუნახულებინა. ეს ვიზიტი უფრო ადრე იყო დაგენერალი, მაგრამ სამსახულოში სიტუაციის გამწვავებამ მინისტრის გრაფიკი მკვეთრად შეცვალა...

„ბიჭიბო, უცე, ორიოდე სიტყვით დაუემცველობით შმობლებს, ხუთ წუთში ისე მოვეწყობით, ვალა გებ არას და მერე გეტყვით, რა უნდა ვაკავეოთ“. 2004 წლის 7 აპრილია, დამთავრდა საზეიმო გაცილების ცერემონია და ერაყში გამზარებამდე 15 წუთი რჩება, თუმცა ქართველი სამხედროებმა ჯერ კადეც არ იყანება, რომ მათ შეიძოვანი სამრიოლო მისის შესრულება ერაყის ქალაქ ბაქეუში მოუწვევთ.

საქართველოს ხელისუფლების გადაწყვეტილებით, უკვე მიმდინარე წლის ოქტომბრიდან, საქართველოდნ ერაყში ორჯერ გაზრდილი კონტინგენტი, 300-მც ქართველი სამხედრო მოსამსახურე გაემზარება. თუმცა, ამ ხნის განმავლობაში ზოგიერთმა ქვეყნამ, მაგალითად, ესპანეთმა და ფილიპინებმა საერთოდ გამოიყვნენ სამხედრო ქვედანაყოფი ერაყიდან, უკრაინა კი აპირებს 200 კაცით შემციროს საკუთარი კონტინგენტი. საქართველოს შეიარაღებული ძალების გენერალური შტაბის უფროსის მოადგილის, პოლკოვნი

ლეგან ნიკოლეიშვილის თქმით, ქვეყნის ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილება – გაუფართოის სამშვიდობის მისია ერაყში – ორი მიზნით არის განპირობებული.

პირველი – საქართველო კოალიციის წევრია, რომლის ამოცანებიც იზრდება. რადგან საქართველოს წარმომადგენლები კარგად და პროფესიულად ასრულებდნენ თავიანთ ამოცანას, იყო მოლაპარაკება, რომლის თანახმადც კონტინგენტის გავზრდით. მეორე – თვითონ ვართ დაინტერესებული ამაში, რადგან ეს ჩევნი სამხედროებისთვის ძალიან კარგი პრაქტიკა.

ისიც აღსანიშნავია, რომ სულ რამდენიმე კვირის წინ საქართველოს ხელისუფლებამ 50-კაციანი სამხედრო რაზმი გავზავნა ავღანეთში. თუ ამას კოსოვოში მყოფ თითქმის ორ ასეულ ჯარისკაცაცაც მივათვლით, გამოვა, რომ საქართველოს მსოფლიოს ყველაზე ცხელ წერტილებში ჰყავს თავისი სამხედრო წარმომადგენელი, ეს კი პატარა და საკუთარი მოუგავრებელი კონფლიქტების მქონე ქვეყნის ხელისუფლების მეტად სარისკო ნაბიჯად მიაჩნია სახალხო დაცვის ლიგის თავმჯდომარეს, ირინა სარიშვილს, რომელიც მეშვიდე თვე, ერაყიდან ქართველი ჯარისკაცების გამოყენის მოთხოვნით ხელმოწერებს აგროვებს.

ირინა სარიშვილი: „ვფიქრობ, ეს ასწლეულების განმავლობაში გამოყოლილი ნებისმიერი ხელისუფლების სენა – მოგზაუროს რომელიმე დიდ ქვეყნას არა საკუთარი ქვეყნის სტრატეგიული ინტერესების სასარგებლოდ (ეს მხოლოდ სარჩეულია), არამედ, საკუთარი პოზიციების გასამყარებლად“.

ირინა სარიშვილი მიიჩნევს, რომ ხელისუფლების პროპაგანდისტული წერხის გამო ჯარისკაცები იძულებული არიან, საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ წავიდნენ ერაყში, მათ შემობლებს კი შვილების გამო პტიოტექსტის გამოთქმისაც ეშინიათ.

„ჯარში მიდის ასევე არაოფიციალური პროპაგანდა. მოგვეხსენებათ, როგორ სპეციფიკურ ასაცხა საუბარი, – ვთც წავა ამ ოშში, ვაჟეაცია, ვთც არადა – ლაჩარი“.

როგორ ხდება ქართველი სამხედრო კონტინგენტის შერჩევა და არის თუ არა მათზე რამე სახის ზეწოლა? ექიმი ნატო ჯუდელი 7 თვე იძყოვებოდა ერაყის ქალაქ ბალადში, პარველი ქართული კონტინგენტის შემადგენლობაში. იყი ამბობს, რომ ერაყულ კონტინგენტში საკუთარი სურვილით და კონკურსის გავლის შემდეგ ჩაირიცხა. „რასაკვირველია, იქ იყო კონკურსი და ყველა მსურველს არ შეეძლო წასვლა, მაგრამ წასვლა ნებაყოფლობითი იყო და ამას საფუძველზე ხდებოდა კადრების არჩევა“. ნატო ჯუდელი ის-

მინისტრმა მოკავშირეებს ქართული „საიდუმლო იარალი“ უსახსოვრა

სენებს, რომ მათ ამერიკელების საველე ჰოსპიტალში ძალიან დიდი საფრთხის პირობებში უხდებოდათ მუშაობა. ჩემირი იყო თავდასხმები მემონებების მხრიდან. მაგრამ ექიმი ქალი, რომელსაც მანამდე კონფლიქტურ კერძებში მუშაობის გამოცდილება არ ჰქონია, ერთი წლის წინადელ არჩევანს მართებულად მიიჩნევს. „მე ნამდვილად არ ვნაობ, რომ ერაყში წავედი, იმიტომ, რომ იქ ძალიან დიდი გამოცდილება მიეთვი, დავრწმუნდი საკუთარ თვეში. ერაყში წასვლა ჩემს ცხოვრებაში წინგადაგმულ ნაბიჯად მიმაჩნია“, – აცხადებს ნატო ჯუდელი.

ქართველი სამხედრო კონტინგენტის მორიგი როტაცია ერაყში უკვე გაზრდილი

ქვედანაყოფით, ოქტომბრისთვის ივებმება. სავარაუდოდ, მორიგი ნაკადიც ამერიკელი სამხედრო ინსტრუქტორების მიერ გაწვრთნილი რომელიმე ქვედანაყოფიდან შეირჩევა (სავარაუდოდ, „კომბნდოს“ ბატალიონიდან). საერთოდ კი, მრავალეროვნული სამშვიდობო ძალების სარდლობასთან გაფორმებული ხელშეკრულებით, საქართველოს ერაყში 500-კაციანი ქვედანაყოფი უნდა ჰყავდეს, ამიტომ მოსალოდნელია, ციური სამასი, საბოლოო არც იყოს.

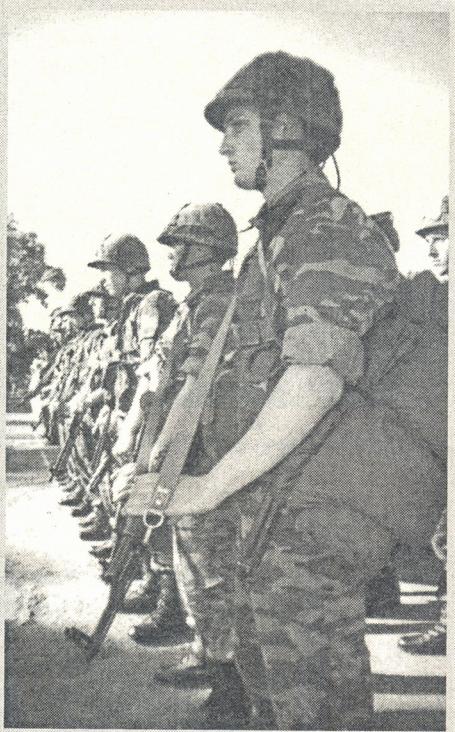
კობა ლიკლიკაძე, „რადიო თავისუფლება“, სპეციალურად „არსენალისთვის“.

ქალაქ ბაკუბას ბლოკპოსტსა და სოფელ თამარაშენის საგუშაგოს ერთმანეთისგან 700-ზე მეტი კილომეტრი აშორებს, მაგრამ ოროვეგან ქართველები დღედაღამ სადარაჯოზე დგანან...

ჯარში მარტო გამახები მიღიან

მასსოფს, წლების წინ ვაჟებს ჯარში დიდი ზარტებიმით აცილებდნენ. ქართლში, სუფრასათან წვევამ-დელის შველა ნათესავსა და მე-გობარს მოუყრიდნენ ხოლმე თაგა და განშორებისა და სიამაყის ცრემ-ლებს აფრიკევდნენ. მერე კი, ვინ დათვლის, ჩურჩხელებითა და ჭაჭის არყით საგვე რამდენ ამანათს აგ-ზაგნდა ჯარისკაცის მშობელი სა-ბჭოთა კავშირის ამა თუ იმ კუთხ-ეში. უკან დაბრუნებული გაეცი კი, დიდხანს შევებოდა ჯარში მომხ-დარ ამბებს. დროთა განმავლობა-ში, ვითარება რადიკალურად შე-იცვალა. ქართულ ჯარში სავალდე-ბულო სამსახურს მხოლოდ დარბი იჯახი შილები გადიოდნენ. აღარც მშობლებს პექნიდათ გასაგზავნი, მოსაყოლი კი, მით უმეტეს, არაფერი იყო: შემშილი, სიშიშვლე, ძალადო-ბა, თვითმკვლელობა და სიბინ-ძურე. ვისაც შეეძლო გარბოდა, ზოგს იქტერდნენ და სკაიდნენ, თუმ-ცა ცოტა გაურკვეველია, რისთვის.

საგაზაფხულო განცემის ღრმს გათვალისწიებელი ცველა აღგიღი შეისრ!

საქართველოს პრეზიდენტმ ხელშეკრ-ძლობის გარანტია მსუბა კვლა იმ დეზე-რტის, კანც ნებაყვლობით დაუბრუნებოთ და განხულებულ ჯარს, დღეს კი, როგორც ამობენ, ჯარი გაუკონის უკითხისა.

ჯამა ცომას, სახელმწიფო მინისტრის ამარტის სამხედრო სავალდებულო სამსახ-ურში გაწვევის სამსახურის უკროის:

— ბერევურ ნათების გამოირება მომწ-ვეს, მაგრამ ფაქტია, რომ დამიკადებულება ქართული ჯარის მძიმრ ასეკად შეცვა-ლა. თუ გასული წლების განმავლობაში წვევმდელები ცდილობდნენ ამ თუ იმ და-ვალების გამო ჯარისთვის თავი არიდებინათ, წლეულს პირიქით მოხდა — იყო ფაქტები, როდესაც დავადების მაღავნენ. საგაზაფ-ხულო გაწვევა იმით იყო უპრეცენდენტო, რომ შტატით გათვალისწინებული კვლა აღ-ილი შეივის, ანუ დაკომპლექტდა ყველა სამსედრო ნაწილი. მჭიდრო ურთიერთობა და გამჭურეთ თავისიუფლებისა და სამართლის ინსტიტუტთან, რომლის მეშვეობითაც სა-ზოგადოებამ გაიცნობირა, თუ რა უფლება-მოვალეობებით სარგებლობის თითოეულ წვე-გამდელი. მნიშვნელობის გადა-კვლების უფლებითაც ისარგებლეს და ამ გზით ქვების ბორჯეტში დახსროებით მილიონი ლარი შევიდა. ჯერვერობით, მო-სკრებული 200 ლარია, მაგრამ სამომავლოდ,

თუ სავალდებულო სამსედრო სამსახურის კადა ერთ წლამდე შემცირდება, აღმარ შესა-ბმისად, გადავიდების მოსაქრებულიც გაიზრდება. 2000 ლარის გადახდის შემთხვევაში კი, წვევამდელი სერთოდ გათავისუფლდება სამსედრო სამსახურისგან. აქვე მნიშვნელობა დაკანკრეტო, კანონში გარკვევით წერია, რომ მოსაქრებლის გადახდის შემდევ პრეზიდენ-ტის შესაბამისი განკარგულების საფუძველზე, კალდებული ხარ, გაარი შეკრება (მოგებე-სენიათ, რომ ახლა რეზერვისტების წერინე-ბი მოძინარების), ამიტომ ვუკირობ, ხალ და ზევ ამ კატეგორიასაც ჩაუტარებენ სპეციალ-ურ მომზადებას.

— ბატონი ჯაბა, თუ მამაკაცე არ გაუვლია სავალდებულო სამსედრო სამსახური, არც მოსაკრებელი გადა-უხდია და უკვ 27 წელიაც გადაც-ილებულია, რა ბედი ენვე?

— თუ მამაკაცე შეესრულდა 27 წელი, ჩვენ არ გვაქს უფლება, ჯარში გავიწვიოთ, მაგრამ კანონის 21-ე მუხლის III ქვეწერების შესაბამისად, პირი, რომელსაც შეესრულდა 27 წელი, ავტომატურად ირცხება თაღარი-გის რიგში. ძრითადად, ეს ის აღმანება არიან, კონც საქართველოს უფლებელ გარეთ იქმნებიან. თუ ეს პირები არ გამოკადებან და არ დაღვებან რეზერვში, ჩათვალე, რომ ფაქტობრივად, დაკარგული რესურსია.

კანონში არ არის განსაზღვრული საღამისუ-ლო სანქციები მათ მიმრთ.

— ისე საგაზაფხულო განვებს დაფუძრულდეთ, საინტერესოა, როგორ ჩაიარა ამ პროცესში ისეთ რეგიონებში, როგორც ახალქალაქი და პან-იანის ხეობა?

— პანიას ხეობას რაც შეეხდა, შედან-გბით ნორმალური კოსარება. მნიშვნელობის რომ ქასტი ბაჟებიც გავიწვეულ კარიშმა, ხოლო ახალქალაქში მსიმბრივად გაღიასახდეს გადა-კვდების მოსაკრებელი.

— შეგიძლიათ გვითხროთ, რამდენი არაქართველი მასურობის დღეს ქართულ ჯარში?

— გაზაფხულზე გაწეული წვევამ-დელებაზე 130 აზერბაიჯანელი, 112 სომებია, 54 რუსი, 12 უკრაინელი, 23 ოსი, 5 ავსაზი, 5 ეზედი, 6 თურქი, 17 ქასტი, თოთო გრძმნე-ლი და ბულგარელი ჯარისკაცი გვყავს. გვერდა ისეთი შემთხვევაც, როდესაც ოს ეროვნების ყმწვილმა დატოვა სამსახურის სკოის ჯარში და იმის გამო, რომ თავს საქართველოს მოქალაქეებ თვლიდა, ჩევნი ჯარის რიგებში გაიძმოვდა. საგაზაფხულო გაწვევის დროს ჯერ არ იყო მომხდარი ეწ. აჭარის რევოლუცია, მაგრამ პირველი წვე-ვამდელები სწორედ რომ ამ რევოლიცია გვყავდა.

— იყო საუბარი გარკვეული შე-დაბათების გაუქმდაზე ამობან, რომ დედისერთებსა და ერთი შეილის მშობლებსაც გაიწვევნ ჯარში. რამ-დენად შეესაბამება ეს სიმართლეს?

— გარწმუნებოთ, ამ საკოთხე საუბარი არც ერთ ღონებზე არ მოძინარეობს. დღეს არ გვაქს სახელმწიფოში ისეთი დაბალი რესურსი, რომ ამის საჭიროება აუცილებელი იყოს. დაუსატებით ფაც, რომ კანონში შედაგამოსის გამკაცებაზე მნიშვნელობა არ არის, ხოლო ის უკეტი, რომ უკვე მიღებულ კანონს უკუცხე-ით ძალა არ გააჩნია, კვლავთვის ცნობილია. ამიტომ, დარწმუნებული ვარ, ეს შედავათ დარჩება.

— რა ფლილებებია მოსალოდნე-ლი კანონში?

— ერთი, რომ შემცირდება სავალდებულო სამსახურის კადა. მეორე, მიმინარების მო-ლაპარაკება უმაღლესი სასწავლებლების სამსედრო კათედრებთან, რომ მსმნელებები წინ წლებთ შედაგებით განსხვავებული განათლების მიღილი. რაღაც ნაწილმა სწავლების კურსი ეროვნულ აკადემიაში გაარის, მეორე გვარდ-ამი და აშ.

— ბატონი ჯაბა, საინტერესოა, რამდენმა წვევამდელმა გამოთქვა-

სურვილი, გავლოო ალტერნატიული სამსახური?

— დახლოებით 30-მა კაცმ. ძროთადად, ესენი არამ პაკიფისტები, ვისაც განსხვავებული რელიგიური მრწამის აქვს, ან უძრავლოდ, პანტერად ეშინათ იარაღის და ა.შ. მოგებესწყარო, ახლა ვეზალდოთ ახლა გაწვევისთვის და შეფერმვეთ უწყების ახლა ფორმა, რომლის მეორე გვერდზე ჩამოთვლილი წვევა-დელის უფლებები მოსაქრებლის, ალტერნატორი სამსახურისა და სხვა შეღავაობის შესახებ. აქვთ კატეგი, რომ კვლავ ძალაში ჩეხება შეღავათ სოვლის ექმისა და მასწავლებლის, ძაღლებისა და საულიერო აკადემიის მშენებლის სამსახურის სამსახურისა და გათავისუფლების შესახებ.

— მანდილოსხებს ხომ არ გამოიუტებამ სურვილი, იმსახურონ ქართულ ჯარში?

— ქალების გაწვევა სავალდებულო სამსახური სამსახურში კანონით გაუკლისწნებული არ არის. თუმცა ალბათ, იყოთ, რომ ჩვენი გოვონები ამაგრებებ სამსახურო აკადემიას და შესაბამისად, ოფიციალურად წოდებასაც მოიღებოდნენ.

— ბატონო ჯაბა, ქართულ ჯარში არსებული გაუსაძლისა პირობების შესახებ ძალით პერი გვსმინა, რამდენად შეიცვლა ახლა გოთარქუშა?

— მრთალია, ეს ჩემი კომპეტენცია არ არის, მაგრამ გვტევით, რომ კვების თვალსაზრისით მდგომარეობა საკრძობლად გაუქციობება, მატინარებების ყაზარებისათვის აუცილებელი პირობები. მნიდა ისიც აღნიშვნო, რომ წესრიგში ვარისკაცებ უწერია, რომ უნდა გადატანოს მხარე პირობები, მაგრამ, რა თქმა უნდა, არა იმ დროის, როგორიც აქმდე ქართულ ჯარში იყო. საქონლო, ძელია შეგუბა, როდესაც ყოველდღიური ჩვეული ცხოვრების რიტმიდან ისეთ გარემოში ხვდები, როგორიც ჯარსა. ბევრი ვერ უძლებს ამ ცვლილებას და გარშის. მაგრამ გაწმუნებოთ, რომ ერთხელ გაქცევისთვის ჯარისკაცებს დეზრტირობისთვის არ იძეტებდნენ ხოლმე.

— ახლა როგორ ემზადებით საშემდგომო გაწვევისთვის, როდის დათნება, როდის დამრულდება და რა შედეგს მოედით?

— საშემოდგომო გაწვევას, აღბათ, ოქტომბრის დასაწყისიდან დავიწყებოთ, როდესაც პრეზიდენტი შესაბამის ბრძანებულებას მოაწერს ხელს. სირთულეებს ამ თვალსაზრისით არ ველიდებოთ, ვინაიდან, შეგარანტიულ ძალებში თპტიმიზაცია მოხდა (შტატების შეტკირება-გადაკეცვება). ამიტომ, ვიტქობათ, რომ საქამოდ სწრაფ ვადებში გავივლით საშემოდგომო გაწვევას და დეკემბრისთვის დავასრულებოთ. შედარებასთვის მნიდა გითხოვთ, როდესაც გასულ წლებში შემკრებ-გამანაწილებელ პუნქტში

შხოლოდ 30-40 წვევამდელი ჩამოჰყავდათ, წელს ამ რიცხვმა 250-ს მიაღწია. პიზიტიური ნაბიჯია ისიც, რომ თუ ადრე სამედიცინო შემოწმება შემკრებ-გამანაწილებელი პუნქტის სარდაფში მიმდინარეობდა, ახლა ეს პროცედურა ნათელ და გარემონტებულ ოთახებში გადაინაცვლებს.

— იქნებ გვითხრათ, რამდენი წვევამდელია გათვალისწინებული საშემოდგომო განვითარების?

— ეს რიცხვი მოთხოვული იქნება პრეზიდენტის ბრძანებულებაში. ამ ეტაპზე არ მამჩნა მართებულად ამ რიცხვის ავტორება, რადგან მიმჩნა, რომ ეს ჩვენი ქვეყნის სამინისა საქმე.

— ბატონო ჯაბა, იქნებ მოკლედ აღგვინეროთ ის პროცესი, რომელიც უწყების ადგენატუამდე მისვლით იწყება და ფიცის დადგერით წრულდება.

— კანონმდებლობის თანხმად, კოდრე წვევამდელი უწყებას მოიღეს, ჩვენს თანმშრომლებს ვალიბას მხს შესწავლა, ეს პროცესი მიმდინარეობს პრეზიდელი სამსახურო აღრიცხვიდან მის გაწვევიდე. ზოგჯერ ხდება, რომ როგორც კი ოჯახში უწყებას მიიღებენ, აფორიაქტონი, წამოაყენებენ არგუმენტებს, რომ წვევამდელი დადისერითა ან უძლებეს სასწავლებლში სწავლობს, თუმცა უწყება სულაც არ ნიშნებს იმს, რომ მას საბოლოოდ ჯარში გაიწვევენ. ხშირად, ჩვენი თანმშრომლები სკოლის მასწავლებლებს ესაუბრებან, რომ ის ინფორმაციები მოიპოვონ, რაც შესაძლოა წვევამდელი ან მისმა ოჯახში დამსდონს. საქონლო, უწყება აღრიცხას სამედიცინო კომისიის გასაკლებად იწვევს. თუ პირმა თავი არითა, ანუ ამ კომისიაზე არასაკაფიო მჩქეზომ არ გამოყანადა, იხდის შესაბამის ჯარის 1000 ლარის ღონისძიება, ან მიახდის 30-ლარის პატიორობას. თუ პირი გავილოს სამედიცინო შემოწმებას და კომისია მას ჯანმრთელდე ცნობს, იგი შეღავას არ გვეძლებარება, გაიწვევენ სამსახურ პუნქტში, საღაც გადასაწილებებ რაზმებში. შეძლებ მოხდება წვევამდელების სახეობი გაცილება. საჯარის ნაწილებში მათ კვლავ უტარდებათ სამედიცინო გამოკვლევა, რომელიც ფოლტების სერიასის გადაღებით იწვება. შეძლებ ხდება შემოწმება — ხომ არ არის გონიერი ძალით წმოქანილი, ხომ არ გეუთვის შეღავათ, პრეტენზიება ხომ არა აქვთ და ა.შ. ამის შეძლებ ვალივო მიმრთულებას — ვის თავდაცვაში, ვის სასაზღვრო ძალებში, ვის კი მნიშვნელოვანი არის. ხშირად ხდება, რომ საჯარის ნაწილებში მათ შემოწმებიც მაჟყვებლან და ფიცის ძალების დღეებში ვარისკაცებს საშეალება ქლევათ, მამისელა პერიოდთ საჯარის ნაწილსა და სახლის მორის. აღმათ, კვლავ დაგვარუებულ ტრადიციას, როდესაც ჯარისკაცებს პრინციპული სამსახურის მაღლობას უხდიდნენ.

ეს ტუხიაშვილი

სამხელოო ლექსიკონი

საწუხაოოდ, თანამედროვე ქართველები ცუდად ვიცნობო, ჩვენი ნინაპრების შექმნილ სამხედრო ტერმინოლოგიას. ამ ხარევზის ნაწილობრივ აღმოსაფხვრელად „არსენალი“ იწყებს თანამედროვე და ისტორიული სამხედრო ტერმინების გამოქვეყნებას.

აპვარი — მეომრისა და მისი ცხენის დამცველი აღჭურვილია ცეცხლისასროლი იარაღის შემოღებამდე. ბეჭარი, თორნი პოლოტიკი და სხვ.

ალმაგი — „გაჭვათა გარეგან საცემი“ (საბა).

ამილახორი — ცხენოსანი ჯარის უფროსი.

ამირბარი — ადმირალი.

ამირსამალარი — მთავარსარდალი.

ახორი — ცხენსაბამი.

ბექთარი — „მორკინული საცავამია საიმარი“ (საბა), პოლოტიკი, საბარული, ხელნავი.

ბუნი — შების ტარი.

გუნდი — „ვარი ექვსი ათასი“ (საბა). გრისთავი — ჯართუფროსი.

ევიპი — ხელჯონისანი, მეფის წინაშე მდგომი.

ზაბულაკი — დიდი თოფი.

ზარადი — მუზარადის საცხვირე ნაწილი.

ზრო — ისრის ტანი.

ზუნი — საომარი თავისაბურავების ზოგადი სახელი, — მუზარადი, ჩაბალაზი, ჩაბული.

ზუნე — აბჯარი.

თორნი — „ტანსაცავამია რკინისა ჯავით“ (საბა), ლითონის ფირფატებით შემოსილი ზედატანი.

თოფი (არგებუზი), ზაბულაკი, თურგანი, კულევრინი, მაჟარო, მაჟახელა, მუშკეტი, სიათა და სხვ.)

იატაგანი — (თურქ.) მოკლე, მოღუნული სანჯალი.

იანიჩარი — (თურქ.) „ახალი ჯარი“. კაბარჭი — საისრე.

კერკვეტონი — „დამის მცველინი“ (საბა).

კონენი — პორილი, „ბუმერაზთა საბრძოლებილი“ (საბა).

კონდახი — თოფის ხე, დუგლევი.

ლარბი — „მშვილდის საბეღი“ (საბა).

ლახვარი — საჩველეტი იარაღის და კონკრეტული სახელი სახლის მორის. აღმათ, კინენი და სხვ.).

მარკილი — მიწაში მტრისკენ წინწარით ჩასობილი სარი.

გაგრძელება იქნება

ფსიქოლოგიური ომი საქართველოს ნინების

დეზინფორმაციას, როგორც ფსიქოლოგიური ომის ძირითად კომპონენტს, ერთი მეტად საინტერესო თვისება აქვს. ბავშვობაში ყველას ჩაგვიგდია წყალში ქვა და რაც უფრო მოზრდილი იყო ის, მით უფრო დიდი წრეები ჯეთდებოდა წყლის ზედაპირზე. ასევე დეზინფორმაციაც. რაც უფრო დიდია სიცრუე და არარეალურია ფაქტები, მით უფრო დიდი ხნის მანძილზე იპყრობენ ისინი რიგითი მოქალაქეების გონიერა.

უმთავრეს ფსიქოლოგიურ ომს ჩვენი ქვეყნის წინააღმდეგ ჩრდილოები მეზობელი რომ აწარმოებს, ბოლო თვეების მოვლენებმაც დაადასტურა. რუსეთის „ფსბ“-სა და „გრუ“-ს საქმაოდ მაღალი კალიფიაციის ანალიტიკოსები ჰყავს, როგორთანაც ბეჭრს ძევლი „გგ“-ს სკოლა აქვს გავლილი და რა გასაკვირია, რომ კვლავ იმპერიული „არშინით ზომავენ“. გავიჩენოთ აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს ძევლი და ახალი მოვლენები, ან თუნდაც თვით რუსეთში ბოლო წლებში მომხდარი ტერაქტები (საკონტაქტო ბინების აფეთქება, „დემორვა“, ბესლანი), ამ ფაქტებს საერთო ის აქვთ, რომ რუსეთის საქართველოს დეზინფორმაციული მუშაობის შედეგად სიმართლე – სიცრუით შეიცვალა და თავისი შეცდომების დასაურავდა, განსაკუთრებით ბესლანის მოვლენების დროს, კერ, „ქართული კალის“ შექმნა, შეძლებ კი, ამ კვალის აღმიჩნა მოხდომებს.

თხუმეტი წლია, რუსეთის სატელევიზიო არხებსა და პრესაში, რუსეთის ხელმძღვანელობის დაკალიბით, სისტემატურად ვრცელდება საქართველოს მიერ მომზადებული „დეზა“ საქართველოსა და ქართველების წინააღმდეგ. ქართველი პოლიტიკოსების პაროვნული შეურაცხვევის უკან, მოელი ქართველი ერის დამცრობის სურვილი იმაღლება. ეს დაუფარავი ბრძოლა

სხვა, მთთ უფრო მცირებულები გრების წინააღმდეგ, ისტორიულად ყველოვის იყო რუსეთის საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ქაუთხედი. ჩეგი წინაპრების სულები დღი ხნით არ შევაწეოთ და მხოლოდ ერთი, ძალზე ნიშანდობლივი ისტორიული ფაქტი გავიხსენოთ.

1905 წელს „მოგზაურის“ №13-ში გამოქვეყნდა ასკეილი ერთი შეხედვით ნეიტრალური სათაურით: „საგურამოსა და ჭობორტის საზოგადოება“, რომელიც მოლი-ანად დიდი იღია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ეს კორესპონდენცია დეზინფორმაციული მუშაობის თვალსაჩინო მაგალითია. რუსეთის მშინებლმა პოლიტიკურმა პოლიციას „ოხრანება“, რომელიც მომვალი, „ჯბ-ფსბ“-ს, „მშინებლი“ იყო, შეძლო საქართველოს უდიდესი ეროვნული მოღვაწის ფიზიკური განადგურების დეფორმირებული „სიმართლის მოქმედების“ და „კულტების“ დამაღვის მიხედვით უნიჭერ დეზინფორმაციული ოპერაციის თვალსაჩინო მაგალითია.

ამ გადაგში იყო გადასრულილი და ამ იდეოლოგიური ტერორიზმის შედეგად, ქართველი სალხის ცნობიერებაში შეიქმნა „სასტიკი და გულება მემმულის“ – იღიას სახე. „ი, ილა დიდი პოტეტი და მოღვაწე იყო, მაგრამ თურმე, გლეხებს ცუდა და ეჭვოდა“, – ამგვარ სიცრუეს უზრუნველნები თოხმოცი წლელი საქართველოს მთაბლებიას. ეს დეზინფორმაცია კომუნისტური ხელისუფლების ოფიციალური დფლივია იყო.

საქართველოს დამოუკიდებლობის პირველი დღებიდან ზოგიერთი ქართული გაზეთი სხვა ქვეყნის საქართველოს დეზინფორმაციული და პროვოკაციული მასალების გავრცელების არხებად იქცნებ და დღესაც წარმატებით აგრძელებენ ამ საქმიანობას. რამდენად იყო და არის ეს ქვედების „სატყის თავისუფლების“ გამოვლენა და რამდენად სხვების დავალების შესრულება, ეს საქართველოს საქართველოს დავალების შესრულება უნდა გაარყოონ. სიცრუეს შემქმნელები და გამავრცელებლები კანონის მიხედვით უნდა დაისაჯონ, რაღაც „დეზა“ იპერატული უარყოფა და პრევენციურის გამოვლენა მნიშვნელოვნად ამცირებს მის უფლებითად.

სხვა შემთხვევაში, მომავალშიც ისეთივე ორაზროვნი და კომიკური სიტუაცია შეიქმნება, როგორიც 2003 წლის საპარლამენტო არჩევნების წინ იყო. აღმას, ყველას ასპექტის მაშინდელი ოპოზიციის „რუსეთის აგენტობაში“ მხილების უსუსური მცდელობები და ამის დასამტკიცებლად, „ფლეშქარტუბი“ ტრაგიკომიკური სირბილი. იქვე, უცადა, „გრიალური მიგნება“ – მედლით და ჯილდოვებს? ეს ეგი იგი აგრძია! – და მრავალი სხვა ასეთი „შედეგი“.

ოპოზიციის წინააღმდეგ მაშინდელი ხელისუფლების ამგვარ პარკამპანა ყველა კომპონენტის („დეზას“ შინაარსის, გარცელების არხების, თავად მრავალჯერ კომპონეტირებული „სიმართლის მოქმედების“ და „კულტების“ დამაღვის) მიხედვით უნიჭერ დეზინფორმაციული ოპერაციის თვალსაჩინო მაგალითია.

ამ „კომპრებმა“ მზანს ბუნებრივა, კორმალწიეს, მაგრამ დროული და დამაკერტებული პასუხის მიუღებლობამ რიგითი მოქალაქეების გონებაში გარკვეული ეჭვება გააჩინა. „დაკონსერვებული“ დეზინფორმაცია ძალზე საშიშა, რაღაც „ასალი ჭორუბისა და სიცრუის გარცელების ბულეტის დამტკიცება. ამითომ, დეზინფორმაციას ბოლომდე უნდა კონტროლოთ, გამოვალინოთ და კან-

ფილმის პრემიაზე გრძელებები საცხაო სახელმწიფო კინოს არსენალი

ნის ძალით დავსაჯოთ სიცრუის ავტორები და გამარტინულებლები.

იმ ჭერის სპეციალურულისთვის, რომელსაც დასახურულებელი აქვს ორი ტერიტორიული ერთეული, ფილმობრივი ობიექტის უძარესი კომპინენტების – პროდაკანისა და კონტრპროპაგანდის მაღალ დონეზე წარმართვა ძირითადი ამოცანა უნდა იყოს. ამასთან, ფილმობრივი ობიექტის ხელოვნება ცარიელ ადგილზე ვრ წარიმოქნება. ეს საქმიანობა, ისევე როგორც სპეციალისტების მთელი ოპერატორილი მუშაობა, შემოქმედებითი საქმე უფროა, ვიდრე ბიუროკრატიული კანცელინილი და ყოველთვის არასტანდარტულ მიღების მითხოვებს. საქართველოს დამოუკიდებლობის პირველი დღეებიდანვე „დეზა“ განერტრალება და კონტრპროპაგანდა ჩვენი სპეციალისაბურების „აქტოვების ჭუსლი“ იყო. წინასწრები პროპაგანდისტული „დარტყმების“ ნაცვლად, ისინი დაგვანებულ და ყოვლიად უბილო საპასუხო „ჩხელეტების“ აყნებდნენ მოწინააღმდეგს (ოუნდაც ის ანეკიოტური შემთხვევა გავისენოთ, როცა ჩვენი ერთ-ერთი სპეციალისაბურის ყოვილი ხელმძღვანელი ჯერ წუთებს უთვლიდა ვლადისლავ არძინბას და მერე ათვერ მაინც „მოკლა“). ამგვარი „პროპაგანდისტული ოპერაციები“ წინა ხელისუფლების დროს მავლად იყო და ყოველთვის უკეშედები მოქმედნა, უფრო მეტიც, ჩვენი მოწინააღმდეგის პროვოკატორების აქტონიდა. ამჟამად, ამ სფეროში ისეთი სტუკია, რომ თუ ჩვენს სპეციალისაბურების რეალური შედეგების მიღწეული სურა, წინასწარ უნდა გათვალისწინ ის სუსტი წერტილები, რომლებიც ობიექტური თუ სუბიექტური მაზეზების გამო ჩვენს ქვეყნაში არსებობს და მოწინააღმდეგებ შეიძლება გამოიყენოს. ასევე, წინასწარვე უნდა იყოს გათვლილი საპასუხო კონტრპროპაგანდისტული მოქმედებების ტექნიკა, მეთოდები და ხერხები. ეს ყველავერი კი მოითხოვს:

1. სათანადო კალიფერულის შემოქმედებითად მოაზროვნე კადრებს;
2. კონტრპროპაგანდის გავრცელების სათანადო არხების შექმნას და გაფართოებას;
3. შესაბამის ფინანსურ უზრუნველყოფას.

ბოლო დროს მიმდინარე საქართველოს მოვლენები გვიჩვენებოდნ, რომ ფილმობრივი ობიექტის დაზინთორმაციის განვიტრალება და კონტრპროპაგანდა სპეციალისაბურების ისეთივე მოვლენამა, როგორც ჯაშებების, დავრსანტებისა და ტერორისტების დაჭრა.

ექსპრომტების დრო წავიდა. ფილმობრივი რმა გამარჯვებს ის, ვისაც პრევრცებული, განსაზღვრულებლივი პროპაგანდისტულ და კონტრპროპაგანდისტულ დოკონისმატა მიზნობრივი პროგრამები ქმნას დამტუავდებული.

ფილმობრივი საშუალებები იდიოთგანვე გამოიყენებოდა სხავადასხვა ქვეყნის სპეციალისაბურების მიერ. წარსულში ამ მიმართულებითაც „ლიცერები“ ყოველთვის საბჭოთა „კბ“ და „გრუ“ იყვნენ და რა გასაკვირია, რომ მათი მემკვიდრები – რესენტის სპეციალისაბურები დღესაც წარმატებით იყენებნენ მუშაობის ამ ბინძურ მეთოდებს.

ანა
პოლიტკოვსკაია

ნანა
ლეზავა

სურდა, აგნეტს თვითკონტროლი დაეპარგა და რაც იცოდა ყველაფერზე ელაპარაკა. მაგრამ „სიმართლის“ დასაღებენი ოპერაცია ჩაიშალა – „კბ“-ს ქიმიური ლაბორატორიის „შამნებს“ გადამტებული დონზა მოქმედებინათ და უბედური ჩინელი ექიმებმა ძლივს გამოსტაცეს სიკვდილს. საერთაშორისო სკანდალის თავიდა ასაცილებლად, საბჭოთა „დიპლომატი“ თავტუდმოგლებილი გაიქცა აეროპორტში და საწრავოდ დატოვა ბირმა.

საკარაულო, რომ ფილმობრივი ნივთიერებები აქტიურად გამოიყენებოდა და გამოიყენება საქართველოს დელეგაციების რესენტში ვიზიტებისას. კონტროლდარებული ქართველი მაღალინისნები, მათ შორის ძალიშვილები, ალბა, მრავალჯერ გამხდარან ამ ფარული აგრესის მსევრპლი. დავერწმუნეთ, სირთულეს არ წარმოადგენს გამორებული ქართველი გენერლების, მინისტრების, მათი მოადგილებისა და დეპარტამენტების უფროსების შეტყოფება კაზინოებსა და სარისკიპოებში. ამის შემდეგ კი, რესენტის სპეციალისაბურებს აღარ გაუჭირდებათ შანტაჟის გზით მათი გადაბრიება. იმდევ ვიქენითი, რომ ეს ყველაფერი წარსულში დარჩება და დღეს ხელისუფლების წარმოადგენლები უფრო დაკვირვებული და ფრთხილები იქნებან. ამავე დღის, კარგი იქნებოდა, ამ სიფრთხილეს და ბევრ სახა სპეციურულ ცოდნას ჩვენი ხელმძღვანელი პირები სპეციალისტებულ კურსებზე და სემინარებზე ეუფლებოდნენ.

დაწერებულებების ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური სასამართლო

ရွှေးစိန္တုကြမာဖြစ်၊ ရေမျှလေးအဖြ
လဲသေး „ဗျာ မာရ်ဆာပြ“ ဦးကျော်-
ဗျာ၊ ဦးဆောင်ရွက် ဇရာဝါယင်
ဂာမီးပွဲနှင့်ပေး နာမူဒွေးလို မိစာ-
ဘွဲ့ခိုးပါသေး ရာသာဖူးရာသာဖူ လူ
မြတ်စွာအလိမ့်နောက်ပါ ဦးဖြောက်မာမြို့
ဦးဆောင်ရွက် လူ အဲ ဂာသာ၊
ရေမျှ ရွှေးစိန္တုကြမာဖြစ်၊ အဲ
ဂာမီးပွဲနှင့် ပေါ်ဖြစ်သံပြုရှုပိ-
မာ တွေ ပေါ်လိုက်ပွဲဆောမာ၊
ပိစားမြို့ခိုးပါသေး လူ အာဏာနှင့်-
ဦးရှေးစွဲပိုးပါသေး၊ စားရှာတွေ့ကြော လူ
ဌာနတွေ့ကြော ပေါ်လိုက်ပွဲဆောပိုး
မြောသာလွှဲစွဲပါ ဂာမီးစွာရာတွင် ရွှေး-
ဦးနွောက်မာဖြစ်ဖူးလို ဦးဖြောက်မာပါသေး
မြတ်သာရွက် ဝါယာဖူးပိုးပါ စာမိန္ဒာ-
ပေးရှေးစွဲပိုးပါသေး၊ ဗျာခိုးပိုး
ဂာမီးရှာတွေ့ကြော လူ အဲ အောင်မြို့
ဥပဒေပိုးပါသေး ပေါ်လိုက်ပွဲဆောပိုး
မြောသာလွှဲစွဲပါ ဂာမီးစွာရာတွင် ရွှေး-
ဦးနွောက်မာဖြစ်ဖူးလို ဦးဖြောက်မာပါသေး

დეზინორომაცია (შემოკლებით „დეზა“) სპეცსამსახურების მუშაობის ერთ-ერთი უძინავერესი მეთოდი და ამჯე დროის „ფარული ომის“ მძლავრი იარაღია. იმ მაჩვის მიღწევას, რასაც წინა საუკუნეებში არმიები, ომები და აღურიცხავი მსხვერპლი სჭირდებოდა, დღეს კარგად დაგვემზრდა, დეზას “ოპერაცია უსისხლიდ და უმსხვერპლიდ ახერხებს. ამ ოპერაციებს სპეცსახურები ხმირად, „აქტიურ ღონისძიებებსაც“ უწოდებენ, თუმცა ისინი იშენათ მდიდან მოწინააღმდეგის ფიზიკურ ღიკებულებისათვის და როგორც წესი, მასი ფიზიოლოგიური და მორალური განადებულებით იუზღლებან.

ქვეყნის „შენიოთ, „დებას““ მიზანია ზეგავლენა მასხვილოს მოსახლეობის ფართო მასებზე და მათი ცნობიერებას პეტერისასურებისთვის (და მათ ზურგის უკან მდგრადი პელიტიკოსებისთვის) საჭირო მიმართულებით წაყვანოს. ფსიქოლოგიურ ოშში ფართოდ გამოიყენება თანამდეროვე რეკლამაში კარგად არობისტებული მეთოდები. კურძოდ, — ერთი და იმავე ინფორმაციის ბერვეკვრ და დამაჯერებლად გამტკორება. ასეთ შემთხვევაში სალინის მასა იჯერებს ამავს. იმ იშვათ გამონაცლისებს კი, ვინც ბოლომდე არ ენდობა „დებას“, „ეპტენის ჰას“ მანიც ღრძნით. ამიტომ, ჩვენ წინააღმდეგ გამტკორებული, „დებას“ გასაუფეხოად, უსწრავესი რეგისტრება და დასაბუთებული უარყოფაა საჭირო. წინააღმდეგ შემთხვევაში, უფერადებული დატოვებული ან აკადემიური მსჯელობით უარყოფილი, „დებას“ მიზანს მაღალს.

კვერნის გარეთ „აქტიური ღონისძიება“ – უმთავრესად დეზინფორმაციული სახის იპ-ერაციაა, რომელიც სხვა კვერნის ან არასა-სურველი პირობების წინაშემდევ არის მა-მართული. ამ შემთხვევაში, „დეზა“ არის აშენად ძლიერი ინფორმაციის შექმნა და წინასწარ შედგენილი გვერდის მიხედვით გაფ-ცელება. მას იყენებენ მკაფიოდ განსაზღვრუ-ლი, ხანძოებელი ან სანგრძლელი პერიოდის მანძილზე. რაც უფრო მცირე ვაღდებმა მს-აღწევა დასახული მიზანი (ბავ, კარს მომდ-გარი საპარტიდენტო ან საპარლამენტო არჩევნები), რომელიმე პოლიტიკოსის კომ-პარტიელირების საშიროება), მთ უფრო არარ-ეალურ და დაუკავშებელ, მაგრამ სუპერ-სინაციურ „ფექტებს“ და „დოკუმენტებს“ აღრიცხობრი სპეცსახურები.

თუ დესა ხანგრძლივ პერიოდზე გათვალ-
ისწინებული, მათი მოყვანილი „ღოკუმენტე-
ბი“ და „ფაქტები“ საკუთარ დამჯერებული
უნდა იყოს.

„დეზა“ ძირითადად ორ შემთხვევაში გამოყენება:

ა) საომარი კითხვების დროს, მის მთავრი მზადნა კონფრენციული საომარი ამოცანიდნ გამოყოფნაზე მოწინააღმდეგის შეცლომში შეცვანა;

ბ) შემდობასან პერიოდში „დუბას“ მიზანია მოწინააღმდეგის დეზორგანიზაცია და მის შესახებ რეალური პოლიტიკური, სამსახურო, ეკონომიკური, რელიგიური, ეთნიკური და ა.შ. ინფორმაციის მავირად ყალბი მონაცემების გავრცელება.

შევიღებოთან პერიოდში რეალური სამსჯორ
გვეტას შენიბეგის კარგი მაგალითია სა-
ჭოთა სამსჯორი დაწვერის „გრუ“-ს) მეტ
1955 წელს მოწყობილი „ტრიუქი“. საბჭო-
თა აფაციის დღისადმი მიძღვნილ სამსჯორი
აღლუებს მრავალი უცხოელი და პლობეტი
და სამსჯორი ექსპრტი (როგორც წერა, აზე-
საშიახურების თანამშრომლები) ესწრებოდა
და გაფაციცებით აღვენებდა თვალს ახლია
საბჭოთა ბომბადაშენების ესკადრილიას.
უცხოელი სტურმების გაოცება ტექნიკის
სიმრავლეებ გამოიწვა, რაც აშშ-ის ცის-ს
მონაცემების მიშენელოვნად აჭარბებდა. ცის-ს
მაშინდელი დირექტორის, ალექ დალეკის
თქმით, პერიოდი ანალიტიკისება საქმით
დადი ხნის შემდეგ იმ დასკანმდე მივიღნენ,
რომ სარაკეტო მუნიცილობის შესანიშავად
საბჭოთა კავშირს სურდა უცხოელი
ექსპრტები დაუწიტებებდნა, რომ მიმდე ბიბბ-
დაშენების წარმოების ტექნიკის ზრდიდა და
აქცენტის გოთომძა ავაციაზე აკოვებდა. „ტრი-
უქი“ ტი ის იყო, რომ ერთი და იმავე
ოკითომურიანავების ესკადრილია ყოველ ხუთ
წუთში წრეს აკოვებდა შეკრებილი ხალხის
თავზე, რათა ამჟრიკვებდი საბჭოთა ბომბადა-
შენების სისტემის თანამშრომლობის

პარამეტრების რაციონალურობის დასაშროებლად, „კენტავრის“ ბიუჯეტი მნიშვნელოვნად გააზრდების მავალი წლის შემდეგ, როცა სიძროთლე გაირკა, აშშ-ის სამხედრო ბიუჯეტიდან დახლოებით ექვის ძლირედ. დოკუმენტი ქვემოთ მოყვარულია.

კი ას იყენებდნენ:

- 1) საწყისი მასალა მაქსიმალურად დამკვრცხელი უნდა ყოფილიყო. 90% სიმართლეს 10% ტეკილობა აზაკვდნენ და დეზინფიციაციის დამჯერებლივიბის ძალზე მაღალ ხარისხს იძარჩეონ.

2) „დექსა“ გავრცელების არხები (გაზეთები,
ტელევიზონის, სანფორმაციო საეგზტოები და
ა.შ.) მაქსიმალურად სოლიდური, ფართოდ
პოპულარული და ღილტირაჟიანი უნდა
ყოფილოყოფი;

3) „დეზა“ გადამოწმების დროს, რაც უფრო ძნელდებოდა ტყუილის პირველწ-
ყარობდე მისვლა და სიძართლის დაგვენა,
მთ უფრო მაღალ შეფასებას მშასურებდ-
ნენ ოპერატორის შექსრულებლები.

„ყბ”-ში „ქტიური ღონისძიებებით“ ძარ-
ოთადად ორი სტრუქტურა იყო დაკავებუ-
ლი. საბჭოთა კავშირის გარეთ ამას პირვე-
ლი მთავრი სამართლებოს (საგარეო დაზ-
ვერვის) „ა“ სამსახური აკეთებდა, რომელ-
სც ასამდე საკმაოდ მაღალი ღონის ანალ-
იტიკოსი ჰყოვდებოდა. მათ კადევ სინ-
ფორმაცია სასაკრებო „პრ“-ისა და „ტასის“-
ის საფარებებში მოქმედი 50-ზე მეტი „შურ-
ნალისტი“ ემატებოდა.

7 მნაურ ღდეოლოგიურ „მტრებს“ რადენ-
ისე ძარითადა მმარიცულებაზ (ღდეოლოგიური,
რელიგიური, ნაციონალური და ა.შ.) მეზოუ
მთავარი სამსართველოს „სპეცია“ ქრისტე-
ნენ. საშინაო „“ ღონისძიებების მთავარი
შეკვეთი სკაპ ღდეოლოგიური და აგიტა-
კუა-პროპაგანდის განყოფლობების იყრენ.

ლიტერა „ა“-თი აღნიშვნული ლონისძება
შეიძლება იყოს ლია და ფარული. მისი
გამოცელების არსებია მასმედია (ტელევიზია,
გაზეოვანი, ინტერნეტი, სანიციროსაციო საექს-
ტროები) და საზოგადოების ფართო ფენტი
(სადაც „დეზა“ ვრცელდება, როგორც
„არავირმალური კომუნიკაცია“, ტერმინი,
რომელიც გამოიყენა მწერემტების სფერო-
ში ჩვეულებრივი ჭირის აღსანიშვნად). 1960-
70-იან წლებში „გვ“-ს „ა“ სამასახური მოული-
და ტერიტორიულ მუშაობად: აჯგულება ჭორებს
და ქწიდა ანგალოტებს ებრაელებზე (ეს ის
პერიოდია, როცა საბჭოთა კავშირში მცხ-
ოვრებამ ებრაელებმა ისტორიულ სამშო-
ლოში – ისრაელში დაბრუნება მოიდიომეს.
მათ კანონიერ სურვილს „გვ“ ყოველმხრივ

ამებად, „დეზა“ გარცელებას, შეკვეულად თუ შეუნებლად, ყველაზე მეტად ხელს უურალისტები და პოლიტიკურები უწყობენ.
„ა“ ღონისძიებები ყველა ქვეყნის საკუსამასური იყნებოდა, მაგრამ მთ შორის განსაკუთრებით გამოიჩინდა „კბ“, სადაც ეს ოპერაციები „ხელოვნების“ ღონებზე იყო აკანილი.

„გვება“ს ძალზე როგორი ამოცანა უნდა შეესრულებონა – საბჭოთა საზოგადოების ფართო ფენებზე დღველოვოფრი ზემოქმედების საშუალებით უნდა დაწინუდებონა მრავალ-საითო რიგებში დგომით გათავული და გაძოროებული ხალხი, რომ სულ მაღლე მათ ოჯახებში კომუნიზმი „შემოცუნცულ-დებოდა“ და ბერინერი ცხოვრება დაიწყობოდა. ისტორიაში დაკარგახსა, რომ საბჭოთა სპე-სამსახურებმა მოუხდავად დიდი მონაბრძე-ბისა და დროიებითი გამრჯვებებისა, შეეძლე-ბელი ვერ შეძლეს და დამრაცხდნენ. თუმცა „სოციალისტური სისტემას“ ნერგვაში მათ დასკვლეთ ჰქონების სპესამსახურებიც ძალზე „ექსმარქონენ“, უძინავრესად კი ცის. ჯერ კიდევ 19 50-ან წლებში აშშ-ის დაზვრულ შემუშავა დეზინფორმაციის კომპლექსური

პროგრამა, რომელის გლობალური სტრატეგიული მიზანი საბჭოთა კავშირის ეკონომიკური და იდენტილოგიური დესტაბილიზაცია და შეძლვომ მოსახლეობაში წარმოშნელი ეკონომიკური პრობლემების ფიქტურულობის მშენებელი გამოყენება იყო.

დეზინორნმაციის როლი
საბჭოთა კავშირის
„დანგრევაში“

ცსს-ს ანალიტიკუსებისათვის ცნობილი იყო, რომ საბჭოთა ეკონომიკა მოლინად ნედლეულის (ნაკობის, გაზის, ქანახშირის და ა.შ.) მოპოვებასა და ექსპორტზე იყო დამოკიდებული. ამავე დროს, საბჭოთა კაუშირი ძალზე სუსტი იყო მაღალტექნილოვარი მოწყობილობა-დანადგარების წარმოების მხრივ. სწორედ ამიტომ, 20-ანი წლებიდან მყოლებული, საბჭოთა დაზვრულა უცხოური ტექნილოგიებისა და უახლესი

ბული. ამ შეკვეთით, თუ ვატყვით, რომ საბჭოთა კავშირში წარმოებული პროდუქტები — ნებისმიერ დაწყებული ატომური ბოძით დამთავრებული, „სამრწვევლო შპილნაზის“ შედეგი იყო. ეს შეფასება იმდენად საბჭოთა მეცნიერების მიღწევებს კი არ აკნინებს, რომელიც ადაც საბჭოთა სპეცსასახურების მაღალ კლასზე მეტყველებს. საბჭოთა ეკონომიკის პრობლემების გათვალისწინებით, გასული საუკუნის 60-70-იანი წლებიდან მოყოლებული, დასავლეთის ქვეყნებმა მოული რიგი შეზრდებები დაწესებს საბჭოთა კავშირისა და სხვა სოციალისტური ქვეყნებს მიერ უახლესი ტექნიკისა და ტექნოლოგიების ოფიციალურ შესყიდვაზე. „სოციალისტურ ბანაკს“ გრატულობით გზადა რჩებოდა — ტექნიკა და ტექნოლოგიები დაზევრვას უნდა მოეკრა, რის შემდეგც მათ სეროულ წარმოებას (ორნავ შეკვლილი სახით) დაწესებდნენ. ამ რეალობის გათვალისწინებით, ცის-ძ შეძლებული დეზნიფირმაციის ოპერაციათა ერთიანი გეგმა, რომელიც საბჭოთა შევრცვებისთვის დიდი თანხების საგასტურად ვთომდა „სიახლეების“ მიყენებას ითვალისწინებდა. მართლაც, 1960-90 წლებში, „კბ-ძ ძ მრავალი, „სუპერსაილუმინი“ ინფორმაცია იყოდა ნავთობის ბურღვის ახალი ტექნოლოგიების, გაზის ტურბინების, ტექნოლოგიური პროცესების, კომპუტერული სექტორის, „უახლესი“ ქმნიერი შენართების ფარმაცეულებისა და სხვათა შესახებ. მცდარი გზით მიმავალი და, დაზის ლაბირინთებში“ დაკარგული საბჭოთა მეცნიერების საბოლოოები ჩიტში ემსუბუქობით და კვლავრის თავიდან დაწესებული უზღვებობით. გადიოდა წლებში და საბჭოთა კავშირი სრულიად უმაზნობ სარჯავდა ფანასურ და ინტელექტუალურ რესურსებს, და რაც მოავრია — კარგავდა დროს.

გადაუკუთრებელია შეიძლობა ითქვას, რომ
ცის-სა და სამხედრო დაზევრვის მიერ ერ-
თობლივად ჩატარებული დეზინჯორმაციის
მეორე ოპერაცია, რომელზეც ახლა მოგ-
ოთხრიბთ, საბჭოთა კავშირის ნგრევის აუ-
ლის წერტილი გახდა. ამერიკამ შექლი
მოწინააღმდევე შეარაღების ისეთ „რბოლა-
ში“ ჩატორა, რომ საბჭოთა კავშირი იძულე-
ბული გახდა ყოველწლიურად გაეზარდა
სამხედრო ხარჯები. აშშ-ის შეარაღებაში
ვითომდა არსებული ახალი „კრისტალი“
და „ლიზერული“ ასალი, „ნეიტრონის ბომ-
ბი“, უახლესი რადარები და კიდევ ბევრი
სხვა „ამერიკული ბლეფი“ ისე აშინებდა
საბჭოთა პოლიტიკურობის „ნორჩის“ წერტის,
რომ ისინი უყოფმანია ზრდადონ სამხედრო
ბრუნვებს. ამ უასანაწილი შეჯიბრმა საბ-
ოლოოდ გვიჩვევთა ისედაც დაუძლეურებუ-
ლი საბჭოთა კონომიკა და მაღლე კორაბი-
კისეულ „გარდაქმნას“ საბჭოთა იმპერიის
ნარევა მოჰყდა.

ରୂପରୀତି ମନାମଳା
କେସି ଏଣୁଲାଙ୍କାର
କାନ୍ଦିକାଳୀ ନେ ପରମାଣୁ 2004 17

მეცნიერება „მარჯვენა მარშალი“

ანუ რუსლან გელაევის განადგურება

„შავი ანგელოზი“ გელაევს რუსეთის სპეცსამსახურებმა შეარქვეს — მას განსაკუთრებით უფრო ძალია შავი ტანკსაცმლის ტარება. რუსებმა მასზე ნამდვილი ნადირობა გამოაცხადეს. რუსეთის ფედერალური შეიარაღებული ძალების მხრიდან ამ ნადირობაში აქტიურად მონაწილეობდა სპეცდანიშნულების რამდენიმე რაზმი, რომელიც გელაევის ჯგუფს კვალდაკვალ დაშვებოდა (საქართველოს ტეროტორიის ჩათვლით). გელაევის პანკისის ხელისბაზი ყოფნის დამადასტურებელი შეველა ფოტო და ვიდეო მასალა სწორებ ერთ-ერთი ასეთი სპეცრაზმის მოპოვებულია.

პანკისის ხეობაში დაბანაკებას მოჰყვა ცნობილი რეიტი კოდორის ხეობის მიმართულებით, როდესაც გელაევი, თავის ჯგუფთან ერთად, შენაგანი ჯარის სარდლობის დაბანებით, ქართულ-აფხაზური დაპირისიარების ეპიცენტრში აღმოჩნდა და ქართველ პარტიზანებთან ერთად აფხაზი სეპარატისტების წინააღმდევ რადენიმე დივერსიულ ოპერაციაშიც მიღიო აქტიური მონაწილეობა. ამ ფაქტის გამაურების შემდეგ საქართველოსა და რუსეთის შორის დაბაბული პოლიტიკური კონტაქტის გამო, რომ გელაევის ჯგუფი უკალოდ გაქრა აფხაზთის ტერიტორიიდან. გარკვეული პერიოდის შემდეგ, იგი თავისი რაზმით ისევ ჩეჩენითის ტერიტორიაზე გამოჩნდა. უედერალებისგან შევიწროვებულმა გელაევმა კვლავ საქართველოს ტერიტორიაზე, კრძოლ პანკისში დაბრუნება გადაწყვიტა. ორი კვირის განმავლობაში, ის თავისი ჯგუფით გზაკვალს უბრევდა მის კვალში ჩამდგარ სპეცრაზმს, ამავე დროს საზღვროზე ხელსაყრელ გადასაცლებს ზერავდა. ერთ-ერთი ასეთი გადადგილების დროს, გელაევის რაზმს მესაზღვრეთა დროებით საგუშავოსთან მოუწია შებრძოლება. ამ შეტაკებაში 9 რუსი

სამხედრო მოსამსახურე (კაპიტანი და 8 ვარიანტი სამხედრო მოსამსახურე) დაიღუპა. მეორე ბრძოლა ხუნზანის სასაზღვრო საგუშავოსთან მოხდა, სადაც 4 პრაპორშივა და 6 დაღესტნები მიღიციონერი მორიგეობდა... ამ პისტის განადგურების შემდეგ, გელაევმა ბანკი სოფ. შურშმა, მესაზღვრებთან ახლის მოაწყო. დაელოდა ადგილობრივ გამცილებლებს და ჯგუფთან ერთად საქართველოს სახელმწიფო საზღვრისკენ, სოფ. მეტრადის მიმართულებით დაიწყო მოძრაობა.

„შავი ანგელოზის“ 36-მეტროლიანი რაზმი საკმაოდ კარგად იყო შეიარაღებული: 8 ხელის ტყვიამუშტრქვევი, 26 ავტომატი, 6 ცეცხლმტყორცი, „შმელი“-ი და რამდენმე ასასი ტყვია; თითქმის კველა მებრძოლს ჭქონდა ერთჯერადი ქვემბარტყორცი და მობილური კაუშირის საშუალებებით.

ხუნზანის საგუშავოზე თავდასახმის შემდეგ, გრუ-ს სპეცრაზმებისგან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე კველა გადასასელები ბილიკის ბლოკირება მოხდა და გელაევის ბანდის განადგურება დაიწყო. ჩასაზრებები და „შენდა“ 24 ღღღამე მიმდინარებოდა. პირველი სერიოზული დარტყმა „შავი ანგელოზის“ ავიაციაში მიაყნა. ჩეჩენი უკვე მთებში, ზღვის დონიდან 3400-3600 მეტრზე იმყოფებოდნენ, როდესაც მათ წინააღმდეგ ცი-24, საფრონტო ბომბდაშენი გამოიყნენ. უამინდობის გამო რუსებმა მოქმედება მაღალ შეწყვიტეს. ამის შემდეგ ბრძოლაში მი-8 და მი-24 ტიპის შვეულმტრენები ჩაებნენ, თუმცა გელაევის რაზმს მათ წინააღმდეგ მოქმედების უკვე გამოცდილი ტაქტიკა გამოჩნდა — ვერტმტრენების დაახვისთანავე ისინი თეორ ზერგებს იფარებდნენ და ფაქტობრივად, კატა-თავკობანს

ეთამაშებოდნენ რუსებს.

მაღვე გავრცელდა ინფორმაცია, რომ გელაევს გადაადგილება უჭირდა, რადგან ფეხები მოეყონა. როგორც ცნობილია, მან თავისი ხელის ტყვიამუშტრქვევი მცველს გადასცა და თვითონ სნაიპერული შაშანა ცვალის დანართით. გელაევმა გადაწყვიტა, მწყემსებთან ერთად დალოდებოდა ხელსაყრელ ამინდს, თან იმდღოვნებდა, რომ ამ მომენტისთვის გამოჯანმრთელდებოდა კიდეც. კონსპარაციის მიზნით მან თვალის საყვარელი შავი ტანსაცმელი მწყემსის დახელვ სამოსში გაცვალა, საამაყო წვერი ისე შეკრიჭა, რომ თითქმის ამოუცნობა გახდა. 2003 წლის 15 ღეკმბერს გელაევის რაზმი თავს დაესხა დაღესტნის საზღვრისპირა სოფელის, სადაც 12 რუსი შესაზღვრე დაიღუპა. ამ თავდასახმის შემდეგ 16 ღეკმბერს, დიღლის 7 საათზე სოფელის ახლომახლო გელაევის დასახიჩრებული გვამი აღმოაჩინეს. სავარაუდოდ, ის მარტო გადაწყვდა რუსი ფერდერალების სასაზღვრო პატრულს. ხანიკლე შეტაკების დროს 4 რუსი მესაზღვრე დაიღუპა. უთანასწორო ბრძოლაში მიმდევ დაჭრილი რუსებან გელაევი გზას ხოვთ განაგრძობდა...

როგორც შემდგომში ექსპერტიზაში დაადასტურა, გელაევი სისხლისგან დაიცალა. არადა, მძიმედ დაჭრილმა მოხერხა, დაღუსულ პატრულს გარიდგობდა, დაზიანებული ხელი საკუთარი დაითვა მოეჭრა და სისხლის აღსაღებად შოკოლადის ფილაც შეეჭამა. როდესაც ის ნახეს, სწორედ შოკოლადის ფილის ნაჩენები ეკავა ხელში. თვით რუსულმა მასმედიამაც ვერ უაწყო „შავი ანგელოზის“ გაუტეხელობის ფაქტი, თუმცა ესეც მის ფანატიზმს მიაწერეს...

მოხა ეუზავილი

ქართული სამხედრო ინსტიტუტის გენერალი

ანუ რამდენი გენერალი გვჰქირდება

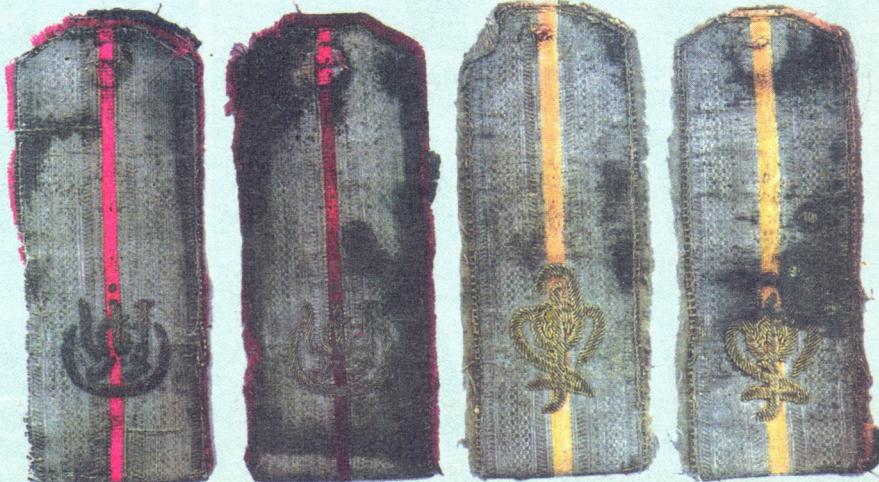
შეოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში უძველესი დროიდან მოყოლებული, ჯარი (შეიარაღებული ძალები) იყოფოდა უმცროსებად და უფროსებად, ე. ნებისმიერ სამხედროს შეავს უფროსი და ამავე დროს თვითონაც ვიღაცის უფროსია (როგორი ჯარისკაცის გარდა), ძველად, საქართველოში ცნობილი იყო ათისთავი, ასის-თავი, ათასისთავი და ა.შ. მონ-ლოლეთში ნოინი, დუმანინი, რუსთავი — სტრელეცი, დესაიტ-ნიკი, სოფრინი და ა.შ. დღვემდე სამხედრო მოსამსახურები იყოფიან 14 რანგადა, პეტრე სის დროს ამას რანგების ტაბელი ერქვა. ტაბელი ინყვოდა როგორით და მთავრდებოდა გენერალისიმუსით. ერთი შეხედვით, ყველაფერი მარტივიადა, ჯარისკაცი ემორ-ჩილება ათისთავს, ათისთავი — ათისთავს, ათისთავი — ათასის-თავს და ა.შ. მაგრამ, გთქათ, გვაქვს თუ ციხესიმაგრე და გვაქვს 2 ციხისთავი, მაშინ რომელი რომელს ემორჩილება? უფრო ასკონას — ახალგაზრდა, დიდს — პატარა, რომელიც უფრო სხმამაღლა ყვირის, თუ რომელსაც უფრო დიდი უკრაშა” შეავს? (რაც დღვევანდელ რეალობაში აქტიულური საკითხია). ანდა, კოქებათ გვაქვს სარდალის მოადგილე შეიარაღების უზრუნველყოფის დარგში, ან პიროვნება, რომელსაც ევალება ლაშქრის მომართებება სურსათ-ხანოვანით, როგორ გავარჩიოთ, ის არის უფროსი თუ ჩვეულებრივი ათისთავი? ამ პრობლემიდან გამომდინარე დადგინდა, რომ ჯარის დაყოფა მარტო თანამდებობრივი მდგომარეობით საკმარისი არ არის, ამიტომ შემოიღეს პერსონალური სამხედრო წოდები, რომელიც თვალნათლივ წარმოაჩინდა ამავე დადგინდა, რომ ჯარის დაყოფა მარტო თანამდებობრივი მდგომარეობით საკმარისი არ არის, ამიტომ შემოიღეს პერსონალური სამხედრო წოდებები, რომელიც თვალნათლივ წარმოაჩინდა ამავე დადგინდა, რაც მთავარია — რა თანამდებობაზე შეიძლებოდა მისი გამოყენება შემდგომში. ამის განსასაზღვრად შემოღებულ იქნა შემდეგი იერარქია როგორი, სერუანტები, ზემდეგები და ოფიციერები. ეს უკანასკნელი თავის მხრივ იყოფიან უმცროს, უფროს და უმაღლეს აფიციერებად. უმცროსი იფიციერები არიან უმცროსი ლეიტენანტი, ლეიტენანტი, უფროსი ლეიტენანტი და კაპიტანი; უფროსი აფიციერები — მაიორი, კოუპოლკოვნიკი, პოლკოვნიკი. უმაღლესი აფიციერები კი გენერლები არიან.

ქვემოთ მოცემულ სტატიაში გვინდა განვიხილოთ ქართული შეიარაღებული ძალების წოდებები, საქართველოს პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკიდან მოყოლებული. იმ პერიოდისთვის (1918 წ.) ქართული ჯარი, მირითადად, მეფის რუსეთის არმიის ყოფილი გვნერლების, ოფიციერებისა და ჯარისკაცებისგან შედგებოდა (აღსანიშვნავა, რომ ეს იყო შესანიშნავი სამხედრო პლეიადა და ნორმალური მთავრობის ხელში ისინი ბევრად მეტის გაეტებას შეძლებდნენ სამშობლოსთვის). სტრუქტურა და წოდებებიც მეფის არმიის პრინციპებით იყო შედგენილი, მაგრამ შესწორებული. მაგ. თუ კაპიტანი საშტატო კატეგორიის მახსედით პოლკონიკის თანამდებობაზე ინაშებოდა, მას ენიჭებოდა პოლკონიკის წოდება. იმ შემთხვევაში, თუ ის თავს გაართმევდა დაკისრებულ მოვალეობას და დაღვენილი დროც გამოვევიდა, უტოვებდნენ წოდებას, ხოლო თუ იგი გათავისუფლდებოდა თანამდებობიდან, აღუდენობრივ ძველ წოდებას — კაპიტანს (იგივე პრინციპი დღესაც რომ მოქმედებდნეს, რამდენი დაემშვიდობებოდა მრავალი ხრიკით მოპოვებულ პოლკონიგისა და გენერლის სამხრეებს). 1921 წ. საქართველო საბჭოთა სისტემის შემადგენელ ნაწილად იქცა და შესაბამისად, წოდებებიც საბჭოთა იყო (ბევრმა ქართველმა თავი გათქმა მაბაცობით და გამჭრიახობით, რითაც კიდევ ერთხელ მოახდინა ქართული მებრძოლი სულის

დემონსტრირებით). კომუნისტური ეპოქის დანგრევის შემდევ საჭირო გახდა ახალი სტრუქტურების შექმნა, მათ შორის დამოუკიდებელი ქაფნის ერთ-ერთი უმთავრესია ატრიბუტის — შეიარაღებული ძალებისა, შესაბამისი საშტატო სტრუქტურითა და წოდებებით.

საქართველოს პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდას მმართველობის პერიოდი, არსებობდა ოფიცერთა შემდევი სამხედრო წოდებები: უმცროსი ლეიტენანტი, ლეიტენანტი, უფროსი ლეიტენანტი, კაპიტანი, უფროსი კაპიტანი, მაიორი, პოლკონიკი, ბრიგადის გენერალი, დივიზიის გენერალი და არმიის გენერალი. ყველადღებას იქცევს „უფროსი კაპიტანის“ წოდება. საქმე იმაშია, რომ წოდება „პოლკოლკონიკი“ (ოფიცირის მეშვიდე წოდება, რომელიც მაიორსა და პოლკოლკონიკს შორისა), საბჭოთასთან იყო ასციარებული და მის ამოსაღებად მაიორი გახდა ოფიცირის მეშვიდე წოდება, ხოლო კაპიტანსა და მაიორს შორის ჩაემატა ახალი, „უფროსი კაპიტანის“ წოდება. „პოლკოლკონიკი“ სუვთა რესული წარმოშობისაა. მოვანინებით, „უფროსი კაპიტანის“ წოდება გაუქმდა და მაიორის შემდევ დაწესდა „კიცე-პოლკოლკონიკის“ წოდება. ხოლო, ბრიგადისა და დივიზიის გენერლის მაგისტრად დაწესდა „გენერალ-ლეიტენანტის“ სამხედრო წოდებები. უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ პერიოდში შეიარაღებულ უორმირება

ქართველ მსროლელთა ლეგიონის სამხრეები. ორივე სამხრე კაპიტანისაა, მარცხნივ ქრისტიანთა შენაერთის, მარჯვენა — მუსლიმანთა შენაერთის

„მხედრიონის“ წოდებებისა და ფორმის
საკუთარი მიმართულება ჰქონდა.

„მხედრიონის“ 4 წევრს გენერლის წოდება ჰქონდა, რომელიც არაფრით განსხვავდობდა არმიის გენერლის წოდებისგან, გარდა ფორმისა (ფორმა შავი, ზოლო კანტები და ლამპასები მწვანე ფერისა იყო. ასეთი ფორმით მონაწილეობდა 1994 წ. 26 მაისს გამართულ სამხედრო აღლუშმი გენერალი ლ. ჭელიძე). მკითხველის ფუადება გვინდა შევაჩროთ ერთ ფაქტზე. იყო კიდევ ერთი წოდება, რომელიც არსად არის დაკანონებული, მაგრამ არსებობს პიროვნება, რომელიც დღემდე ატარებს მას. ეს წოდებაა „გენერალი“ და მისი მფლობელი ყველასათვის ცნობილი „ბატია“, თენიზ კიტოვანია. იგი საქართველოსთვის მძიმე სიტუაციაში ხშირად „მოულოდნელად“ გამოჩნდება ხოლმე რუსეთის ტელეკრანზე, უმთავრესად გნერლის თეორი ფორმითა და დიდი ვარსკვლავით (ალბათ, საბჭოთა წოდება

, „არმიის გენერლის“ ანალოგი). ამ დროს ასეთი ფორმა არსად არ არის დაფიქსირებული. არსებობს კიდევ ერთი კატეგორია, ძრითადად, ყოფილი სამხედრო მოსამსახურებისა, ხშირად კი ისეთი ხალხისა, ვისაც არააირი შეხება არ ჰქონია ჯართან. ესენია ეწ. ქართველი კაზაკები. მათ შორის ბევრი ისეთი პიროვნებაა, რომლებმაც „გენერლის“ წოდების ფინანსურისაც მისი კაზაკთა ორგანიზაციებში გაწევრიანებით (ხშირად გარკვეული საზღაურის გაღების შემდეგ) დაკმაყოფილებს. შეიძლება შევხვდეთ ქართველ „იასაულებს“ თუ „ატამანებს“; კაზაკთა „გენერალ-პოლკოვნიკიც“ კი გვყავს. აქვე, აუცილებლად აღსანიშნავია, რომ კაზაკთა შორის ბევრია ნამდვილი პატრიოტი და საქართველოზე შეყვარებული ქართველი თუ არაქართველი.

სამხედრო წოდების შემდგომი ჩამოყალიბება ედუარდ შევარდნაძის პრეზიდენტობის პერიოდში მოხდა. გარდა ზე-

რვენი დაცი: 90-იანი წლების დასაწყისში სამხედრო წოდებებს იყვნებდნენ ჯილდოს სანით, პარადი გაუკაციობის გამოვლინებისათვის. ამისთვის ორგენერი და მედალები უნდა ყოფილიყო ამაზე უარესოც ხდებოდა, როგორც წოდებების მინჯებას ამა თუ იმ პაროვნების ასლობლობა თუ ნაცნობ-ზეგობრიბა განსაზღვრავდა. მაგ. ლ. დოლიძის ნაშრომში „გენერლებად არ იძადებიან“, ერთ-ერთი ქართველი გენერალ-აუტონომის ბიოგრაფიაში გვთხულობთ — 1988 წ. „ეფრეიტორი“ პლანშეტისტი, ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქა. 1993 წ. „გენერალ-მაიორი“, თავდაცვის მინისტრის მოადგილე. ამგვარი ნახტომი კარიერაში, გვონებ, ნაპილონებსა და ადმირალ ნელსონსაც არ ჰქონიათ.

სახელმწიფო სამსახურის სამსახური

საკავშირო სამსახურის სამსახური

მოთ აღნიშნული „ვიცე-პოლკოვნიკის“ წოდების დაწესებისა, უმაღლეს სამხედრო წოდებებში „გენერალ-ლეიტენანტის“ და „არმიის გენერლის“ წოდებებს შორის ჩაემატა „გენერალ-პოლკოვნიკის“ წოდება. ბოლო ცვლილებები სამხედრო წოდებებში საქართველოს ექს-პრეზიდენტმა შევარდნაშვილმა 2002 წლის 12 ოქტომბერს, №431 ბრძანებულებით შეიტანა. ყველაზე დიდი სიახლე იყო ის, რომ „პოლკოვნიკს“ და „გენერალ-მაიორს“ შორის შემოღებულ იქნა „ბრიგადის გენერლის“ წოდება. სხვა წოდებებისგან განსხვავებით, ეს წოდება დროებით ენიჭებოდა პოლკოვნიკს, რომელიც გენერლის თანამდებობაზე იმყოფებოდა. თუ ეს პირი სამი წელი იქნებოდა თნამდებობაზე (რაც შემდომში განვითარებული მოვლენების ფონზე), სულაც არ იყო აღვილი), მინიჭებოდა გენერალ-მაიორის მორიგი წოდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისევ პოლკოვნიკის წოდება დაუბრუნდებოდა. ოფიცერ-

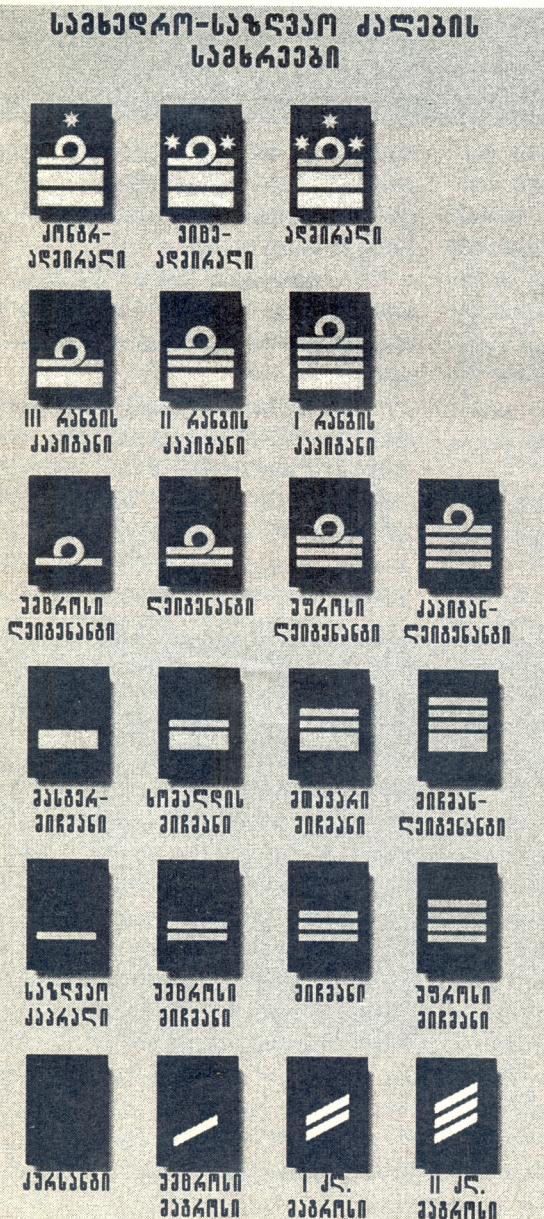
თა წოდებები მთლიანობაში შემდეგნაირი გახდა:

სამხედრო-საჯარისო:

**უმცროსი ლეიტენანტი
ლეიტენანტი
უფროსი ლეიტენანტი
კაპიტანი
მაიორი
ვიცე-პოლკოვნიკი
პოლკოვნიკი
ბრიგადის-გენერალი
გენერალ-მაიორი
გენერალ-ლეიტენანტი
არმიის-გენერალი**

სამხედრო-საპატიო:

**უმცროსი ლეიტენანტი
ლეიტენანტი
უფროსი ლეიტენანტი
კაპიტანი
მაიორი
ვიცე-პოლკოვნიკი
პოლკოვნიკი
ბრიგადის-გენერალი
გენერალ-მაიორი
გენერალ-ლეიტენანტი
არმიის-გენერალი**

გენერლის სამი წოდება? ავტომატურად, ბრძან, რუსული ან ამერიკული მოდელის გამოიტანა, აღბათ, კიდევ ბევრ უხერხელ კითხვას წარმოშობს (იგივე შეძლება ითქვას რამდენიმე ერთეულ თვითმფრინავსა და მცურავ საშალებაზე. ავიაციასა და სამხედრო საზღვაო ფლოტშიც გენერლისა და ადმირალის სამ-სამი წოდება გააჩნია).

ასანაშვილი, რიგითთა და სერენტა კატეგორიებიც, რომელიც შემდეგნაირად დაიყო:

სამხედრო საჯარისო და სამხედრო საპატიო

**რიგითი
ეფრეიტორი
II კლასის ეფრეიტორი
I კლასის ეფრეიტორი
კაპიტალი
უმცროსი სერეანტი
სერეანტი
უფროსი სერეანტი
მასტერ-სერეანტი
ბრიგადის სერეანტი
მთავარი სერეანტი
სერეანტ-ლეიტენანტი**

სამხედრო-საზღვაო:

**შატროსი
უფროსი შატროსი
II კლასის შატროსი
I კლასის შატროსი
საზღვაო კაპიტალი
უმცროსი მიჩმანი
მიჩმანი
უფროსი მიჩმანი
მასტერ-მიჩმანი
ხომალდის მიჩმანი
მთავარი მიჩმანი
მიჩმან-ლეიტენანტი**

სამხედრო-საზღვაო:

**უმცროსი ლეიტენანტი
ლეიტენანტი
უფროსი ლეიტენანტი
კაპიტან-ლეიტენანტი
III რანგის კაპიტანი
II რანგის კაპიტანი
I რანგის კაპიტანი
კონტრ-ადმირალი
ვიცე-ადმირალი
ადმირალი**

გარდა ამისა, ცალკე გვარებისად იქნა გამოყოფილი საზღვაო ქვეითები. უმცროს და უფროს იფიციერთა სამხედრო წოდებები სამხედრო საზღვაოს ანალოგიურია, ხოლო უმაღლეს იფიციერთა შემადგენლობაში ადმირალის წოდების მაგივრად გენერალია – ბრიგადის გენერალი, გენერალ-მაიორი, გენერალ-ლეიტენანტი. აქვე ჩნდება კითხვა 15.000-იან ჯარში რამდენი საზღვაო ფეხსანი შეიძლება იყოს? 100, 200, 300, ალბათ, ერთი ბატალიონი. ბატალიონს მაიორი ან ვიცე-პოლკოვნიკი მეთაურის. ცალკეულ ბატალიონს გამონაკლისის საჭირო – პოლკოვნიკი. მაში, რა საჭიროა

რამდენად გამართლებულია ეს დაყოფა, ალბათ, მომავალი გვიჩვენებს. ხაზგასასმელია კიდევ ერთი საკოთხი, ესაა მატერიალური სარგო იფიცირის ყოველ მორიგ წოდებას შორის (აუცილებელია, რათა სხვაობა საგრძნობი იყოს). დღეისთვის მოქმედი კანონით სელფასის სხვაობა, წოდებებს შორის (მაგ. კაპიტანისა და მაიორის შორის) ციიდულ თეორის შეადგენს.

საქართველოში მიმდინარე რეფორმებიდან გამომდინარე, ჩნდება დიდი იმედი, რომ ქართულ ჯარში გარდა მატერიალურის, მორალური უფრადებაც მაქცევა და იგი ჭეშმარიტად ისეთი არმა გახდება, რომელიც ეკუთვნის მხედრული ტრადიციებისა და ისტორიის მქონე ძველ ანას.

მამუქა გოგოლაძე

მიუხედავად იმისა, რომ ჯერჯერობით „ალსენალის“ მხოლოდ ორი ნომერი გამოვიდა, მყითხველების წერილები უკვე დაიძრა რედაქციისკენ. მყითხველები ნადირობისა და თევზაობის თემის განხილვას გვთხოვენ. რა თქმა უნდა, ვასრულებთ ამ თხოვნას და ამ ნომერში ძველი მონაცირის ინტერვიუს შემოგთავაზებთ. ჩვენი რესპონცენტი, გიორგი კოლელიშვილი 36 წელია ნადირობს. მისი თქმით, ადრეულ ასაკში უბრავონიერია კიდევ, მაგრამ ახლა ძალიან ნანობს და დარწმუნებულია, რომ ყველა მონაცირე თუ წესების სრული დაცვით ინაცირებს, „წითელი წიგნი“ გასაუქმებელი იქნება. ამავე დროს, იმასაც ამბობს, რომ „წითელი წიგნის“ შემადგენლობა და ამასთან ერთად ნაცირობის შეზღუდვებიც დიდი ხანა შესაცვლელია. რამეთუ „წითელი წიგნის“ ზოგიერთი „ბინატარი“ უკვე ისე მომრავლდა, რომ მასზე ნაცირობა დასაშვები უნდა იყოს. ზოგის რაოდენობა კი ისე შემცირდა, რომ – „წიგნში კი არა, შესაძლებლობა რომ მქონდეს, შინ წამოვიყვანდიო“, იმეორებს ბატონი გიორგი. სწორედ ნაცირობის წესებზე სასუბრობდ ვერციერ გამოცდილ მონაცირეს და ახლა მის ინტერვიუს გთავაზობთ.

ქალღით ნაღილობა

ულამაზესი ხელოვნება

— ფრინველებიდან აკრძალულია ნადირობა გრძლოსა და კაჭაზე, მაგრამ მათ ერთმნეთს კვრც შევადარებოთ, კაკბი ძლიან მომრავლდა, გრძლი კი ისე ცოტა, რომ ბევრ ხანმიშესულ მონაცირეს თვალითაც არ უასვას. ისე, როგორც ამბობ, საქმით ითლი მოსახლილებელი უნდა იყოს, რადგან ავრენილი გრძლისთვის მაქსიმუმი 100-150 მეტრა, ეს მაშინ, როცა კაჭა 2-3 კოლმეტრზე მოფრინავს და ძლიან ფრთხილი და სწრაფიც არის.

— მოდით, იმ ფრინველებზე ვასაუბროთ, რომლებზეც დაშვებულია ნაცირობა.

— შეიძლება არ იყოს ფრინველზე ნადირობა აკრძალული, მაგრამ დაშველ ნადირობასც თავისი დაწერილი და დაუწერებული წესები აქვს. მე სულის ტერმინალზე მინახავს, როგორ ხოცავდნენ დღეში 1000-1500 მწყრის ჯოხებითა და პეპლის საჭირი ბალვებით. ეს სხვა არაუფრია, თუ არა მეტასტებობა. კანინით ნებადართულია 20 მწყრის მონაცირება, თუმცა დაკონტრეტებული არ არის, ერთ სეზონზე თუ ერთი ნადირობის დროს. მწყრი და კურდღლი ბოლო დროს ძლიან გაუშავდა. აღნუ რომ მწყრი რომ აუზინდებოდა, 20-25 მეტრში ისევ ერთეულობრივ ხოლმე და ერთი გასრულით როიფეს ჩამოდება

შეიძლებოდა. ახლა აღარ ერთდებიან, კურდღლიც უფრო მაგრად აწვალებს ძალის კალის დაფარვის გაცილებით მეტი მეთოდი აქვს, კიდევ მეტას.

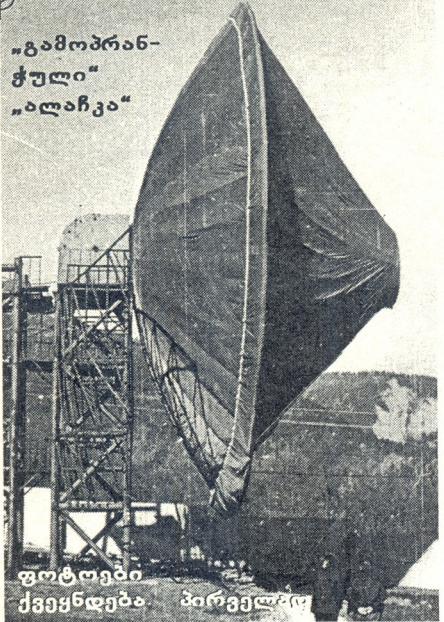
— მართალია, რომ ფრინველზე სანაციროდ ჩვენს პირობებში ძალებითდან საუკეთესოდ სუტრი თვლება?

— მოღით, მონაცირე ძალებზე საუბრობისტერით დავიწყოთ, ის მართლაც არისტერკატია, ტესტილად კი არ არის მიჩნეული საჟევო ძალასდა. დღომა და ქვევა მართლაც განსხვავებული აქვს. გამოცდილი 8-9 წლის პინგვინი იმ ადგილს სუტრით არ გაუკარა, საღანაც ნაია სუნის არ მოიტანს. თუ ბოსტნეულით იკვებება, ეს ჯიში 10-12 წლისაც ნადირობს. მატერიებად ჩენჭმა ფერაზე მტება გაურცელებულია კურცკარი, თუმცა მეღარათასარის გამკობინებ, რადგან შედარებით უხეში ბეწვი აქვს და შეკლია, ნანაცირების, ერთი შეხედვით ძალისთვისაც კი მოუკალი ადგილიდან გამოტანა. ცხოველებზე სანადიროდ მწერებით ეწ. „ამნები“ გამოიყენება. მისი ღანიშვნელება მატებების მიერ აღმოჩენილი ცხოველის დევნაა. რესი და ინგლისელი თავადება მწერებს ცხენით დატარებენ და მხოლოდ ნაცირის აღმოჩენის შემდეგ უშვებდნენ. ჩემი თვალით მისახავს, როგორ მოკად კურდღლის მწერარი, რომელიც მხოლოდ ის ცხოველს ხედავს, რომელსაც მისდევს. კურდღლი გვერდზე გახტა, მწერარი კი შებლით ხეს შესაჭავა.

— ახლა ტყის ქათამზე ნადირობის

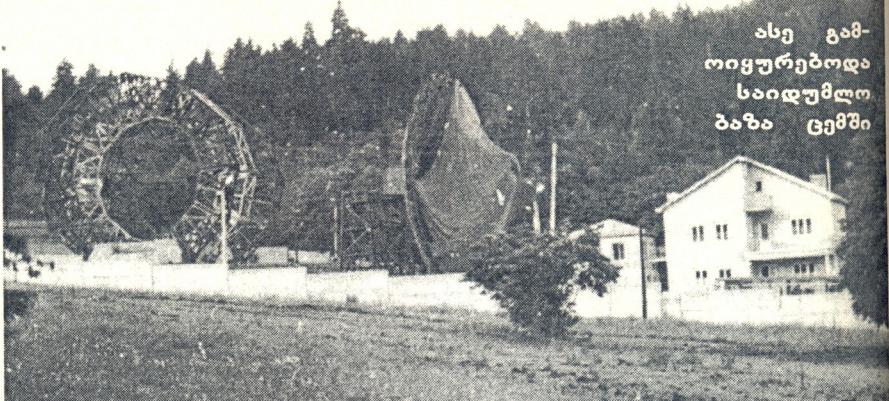
“ଗାମିନପେରାନ-
ଶ୍ଵାସି”
“ଅଲାହିକା”

ამჯერად კურიოზითვეს უბრალო რიგითს კი არა, ვენერალ-მაიორს, ბატონ ელგუჯა ქედმარიაშვილს კესტურეთ. იმის მიუხედავად, რომ ბატონი ელგუჯას სამხედრო წარსულს გრიფი „საიდუძლო“ ამჟღვენებდა, მაიც მთანერხა ჩვენთვის ერთი კურიოზული შემთხვევის „გამოძეგლება“.

80-იან წლებში ბალისტიკური რა-
კეტების სტარტის აღრეული აღმოჩენის
კისმის ურ სამხედრო-საინჟინრო კო-
მპლექსებზე ვმუშაობდი. ამ მხრივ უძ-
ნიშვნელოვანესი იყო „პრშინგების“ საწ-
ინააღმდევო სისტემა, რომლის სამხედრო
საინჟინრო მიმართულებაზე მუშაობა
სამთავრობო გადაწყვეტილებით დავიწყე.

სისტემების საინჟინრო ნაწილის გამოცდა სპეციალურად შექმნილ ბორჯომის მთიან ზონაში, ცემში განლაგებულ ბაზაზე განხორციელდა. სამუშაო პოლიტბიუროს განსაკუთრებულ კონტროლზე ჰყავდა აყვანილი. სამუშაოს რადიოტექნიკურ ნაწილს მოსკოვიდან

“არაჩეკას” სიმღერო კაბ

ჰაერსაწინააღმდევო თავდაცვის ყოფილი
ავტორი, ცნობილი პროფესიონი მიხეილ
ბორისის ძე ზაქსინი ხელმძღვანელობდა.
ის ძალიან ჩშირად სტუმრობდა ბაზას
და ყველა წვრილმანზე დეტალურ ინ-
ფორმაციას მოითხოვდა.

ჩვენი საუბრები ხშირად ტელეფონით
ხორციელდებოდა და ადგილი წარმო-
საღენია ის უხერხულობები, რასაც სა-
მუშაოზე დაწესებული საიდუმლოების
უმაღლესი რანგის გრიფი იწვევდა. ჩვენც
ძალიან მოხერხებულად კიყენებდით „ლე-
ნდების“ ხელოვნებას. ამ ლეგნდის თანახ-
მად, ბორჯიმის ბაზაზე განლაგებულ ქო-
პლექსის მიხეილ ზაქსინის წინადაღისით
ქალის სახელი - „ალა“ (ალაჩა) ეწო-
და.

ଲାଙ୍ଘା ଧରନ ଲା ନାକୁଟିବା - „ଅଳାଶ“,
ରାତିଗାମିଷ୍ଟିରାବଲ୍ଲେ ପରେଶୁମିଳି ନାକୁରିଲି
ଶାଖାରି ହାତୀଗାପୁଣିଟ. ମିଥିଲେ ଲାଙ୍ଘା
ପରିଦିନରେ ମିଥୀଲ ଦୂରିଲିବୁଜିରି ଲା ରାତି-
ଶାଖାରିଗୁଣ୍ଡ ନେତ୍ରନାଚିତ ମେଜିତଃ - „ଅଳାଶ-
“ ରାତିଗାମିଷ୍ଟିରାବଲ୍ଲେ ମିଥୀଲା ଲାଙ୍ଘା

შუმის კაბა, როგორ ჩაიცვა და ვინებე ხომ
არ არის მისი პიროვნებით ზედმეტად
დაინტერესებულიო. მე ვუპასუხე, რომ
„ალაქაძე“ თქვენი გამოყზავნილია აბერ-
შუმის კაბა ჩაიცვა, ძალიან კარგად მო-
ერგო ტანზე და, რაც მთავარია, მას ეს
ძალიან მოსწონს. მართალია, ბორჯომის
პლატოზე, სადაც ის ისევნებს, „ალაქაძი“
ბევრია დაინტერესებული და ბევრსაც
ძალიან მოსწონს, მაგრამ იმედიანად იყავ-
ოთ, თქვენი ხათრით მას არავის მივაკარებ-
მეთქი.

ჩემმა საუბარმა მიხეილ ბორისოვიჩი
დააშვილა და ასევე რომანტიკული გან-
წყობით მთხრა – ეღგუჯა ვიქტორის
ძევ, ხომ იცი რას ნიშავრის ჩემთვის „ალა“;
ეცალე ვინმებ რამე არ აწყინინოს, მე ის
ძალიან მენატრება და მოუთმენლად ვეღო-
დები იმ დღეს, როდესაც ჩამოვალ და
ვნახავო.

საუბარი დაშიფრული სიტყვებით
დავამთავრეთ...

რამდენიმე წუთში კვლავ დარეკა
ტელეფონმა, ხაზზე ისევ მისკოვი იყო,
ამჯერად მიხილ ბორისოვიჩის მეუღლე
რეკვიზა. როგორც შეძლებ გაარცა, პარალე-
ლური ყურმილით ჩემი და მისი მეუღლე-
ის საუბარი მოუსმენია. ქალბატონი, მა-
თალია, „შეზღუდული ლექსიკონით“ მუ-
ლაპარაკა, მაგრამ ჩემთვის მისი ხმა ლე-
იტანის მიერ ომის გამოცხადების ტოლ-
თასი იყო.

მეუღლის „დაბომბევის“ შემდეგ მის
ხელშემწყობად გამომაცხადა, ერთი კარ-
გად გამომლანძლა და ყურმილი დაკიდა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მიხედვით
ზაქსონი იმდენად ერთგული აღმოჩნდა
საკუთარი პროფესიისა, რომ თავის გადა-
რჩენა სატელეფონო საუბრის ს სიღუმ-
ლოების გახსნის სარჩევე არც კი უც-
დია. მან გძირულად გადაიტანა ოჯახ-
ური ს კანდალი.

„ლიბერატორი“ „ლიბერატორის ლასაბრუნებლად...

**საჩახატო კატარიამ ქართული სამხედრო ფლოტი
მთალ გავ ზღვაში ანგარიშგასანე ქალად აქცია**

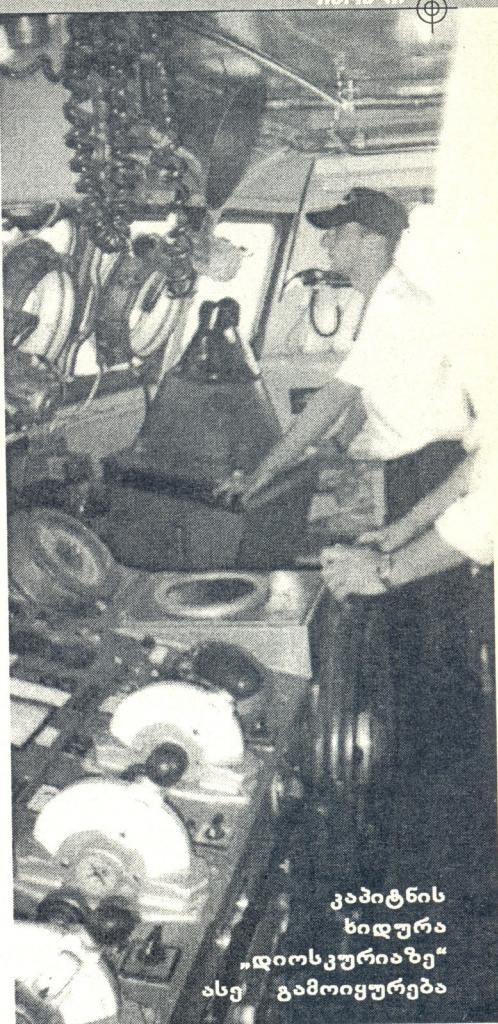
სამხედრო კატარია „ქუთაისის“ გებაძე მდგრადი პრეზიდენტი საქაშვილი და მისი თანხმულები პრეზიდენტის აკლეიდისმნიტებთა ხელშემოწყინვის მარჯვენა ბორტის შესახებ გამოჩენილ საბერძნებლიდან ჩამოსულ ნაჩუქრ კატარიას, თუმცა პრეზიდენტს აღმართ, გულში მხმარე ლორდად აწევა რამდენიმე წუთით აღრე მიღებული ინფორმაცია — ასელან ააშშის ბრძანებით, ჩოლოქებე ხიდი ავევითეს. იმ წუთში არავინ იცოდა, მოხდებოდა თუ არა შეიარაღებული შეტაკება ჩოლოქეთან ან დაიწყებოდა თუ არა მოისიგი სამრცვონო ომი ქართველებს შორის. როგორც მოგვანებით გარება, სწორედ საბერძნებლიდან ჩამოსული ნაჩუქრ სარაკეტო კატარიას ბათუმითან გამოჩენამ ამჟღვე ააშშის რეები, პოლიტიკური სარაკეტო გაეკეთებინა საკუთარი თავისთვის.

ბერძნების საჩუქარმა, რომელიც საქართველოში „დიოსკურიად“ მოინათლა, თავისი ძველი სენატის — სოხუმის დარწენებამც რეპეტიცია აჭარის შემოტკიცების საქმეში გაარსა.

„დიოსკურიას“ წყალობით ქართული სამხედრო ფლოტი მიშენელონად გაძლიერდა

და ანგარიგშასწევ ძალად იქცა, თვით რუსეთის შევი ზღვის ფლოტისთვისაც კა.

ზემოთქველის დასმტკიცებლად ის გარემოებაც ქმრა, რომ „დიოსკურიას“ შეარაღებება — ფრანგული წარმოების ოთხი ფრ-

კაპიტანის
ხიდურა
„დიოსკურიაზე“
ასე გამოიყურება

თოსანი რაკეტა Exocet MM38 (რა თქმა უნდა, აგრესის შემთხვევაში) რუსეთის შევი ზღვის ფლოტის ფლაგმანის, „მოსკოვის“ ჩაძრვის საშეალებასც იძლევა.

22 წლის წინ ფოლკლენდის კანბუ-

**„დიოსკურიას“ ეკიპაჟი საბერძნეთის
სამხედრო-საზღვაო ბაზაზე კატარიდის
გადმოცემის დროს**

**Exocet MM38-ი
მოქმედების
დროს**

ჩვენი დოსტი: ფრანგული ხომალდსანინააღმდეგო რაკეტა Exocet-ის ოთხი გარიანტია გამოშვებული — სანამირო დაცვისთვის (MM40), წყალზეშა ნავეპიდან სასროლად (SM39), თვითმფრინავზე ჩამოსაკიდებელი (AM39) და წყალზედა ხომალდიდან სასროლი (MM38). „დიოსკურიაზე“ სწორედ Exocet MM38-ის გასაშვები კონტრინერებია დამონტაჟებული.

„ხომალდი-ხომალდი“ კლასის Exocet MM38 ტიპის რაკეტის სიგრძე 5,2 მ-ია, დიამეტრი 35 სმ, ფრთების გაშლა 1 მ, ნონა 735 კგ, აქტების საბოროლო ქობინის — 165 კგ. საავადიციო გარიანტისგან განსხვავებით, MM38-ის ტიპის რაკეტის ფრენის სიშორე 70 კმ-ის ნარალად 38 კმ-ია.

„დიოსკურიას“
გემბაზზე
დამონტაჟებული
„ხომალდი-ხომალ-
დი“ კლასის რა-
კეტების გაშვები
კონტრინერები

ლებისთვის ბრძოლაში არგვნტინის საპარო ძალების თვითმფრინავების მიერ გაშვებულმა სამა „Exocet“-მა დიდი ბრიტანეთის ორი სამხედრო ხომალდი „შეფილდი“ და „ატლანტიკ კონვეირი“ ჩაირა. 1987 წელს სამხედრო ტურქეთის ერაყის საპარო ძალების „მირაჟმა“ ორი „Exocet“-ი ესროლა მერიკულ ფრეგატ „სტარქს“. ორივე რაკეტა მიზანს მოხვდა, მაგრამ ერთ-ერთი არ აჯეოჭა. ამს მოუხდვად, „სტარქს“ უბის მიერთა დაზიანება მიღდო და ზღვაზე რომ დიდი დუღვა ყოფილიყო, ნამდვილად ჩაიძირებოდა.

ახლა ისევ „დიოსკურიას“ დაუბრუნდეთ. ჩვენი სარაკეტო ხომალდის ეკიპაჟს რამდენიმე წელში შეუძლია ოთხივე კონტრილდ გაუშვას „Exocet“-ები, რომელიც 38 კმ-ის რადიუსზე მეოთხე ფრეგატის ტიპის წყალზედა ხომალდს ბოლოს მოულებენ.

მოწინააღმდეგის ხომალდის აღმოჩენისთანვე მისი მიმრიცხლებით ხდება „Exocet“-ის გაშვება — კონტრილდ რაკეტა სასტარტო რაკეტულ ძრავას „გამოჰყავს“ და სულ რაღაც 2 წმის მუშაობის შემდეგ „Exocet“-ს სცილდება. ძრითადი სამრაშო ძრავა კი 110 წმ მუშაობს და რაკეტას 38 კმ-ის სიმრეში აურებს. რაკეტის ფრენის სიჩქარე 1100 კმ/სთ-მდე. მიზანთა 12-15 კმ-ის მანძილზე მახლობელისას მისი აქტიური რადაროლოფურები თვითდამიზნების სისტემა ირთება, რომელიც „კურს“ სამიზნეს. ამ დროს რაკეტა ზღვის ტალღების თავზე, არაუმტეს 7 მ-ის სიმაღლეზე მიურინავს. როგორც წესი, „Exocet“-ი სამიზნეს ბორტში ხვდება, ხოლო თუკა სამიზნე ფრეგატზე მცირება, მაშინ სამიზნის თავზე გადაფრენისას რაკეტის ქაბინის ინიცირებას უკონტაქტო ამჟორქა ახდებს.

„Exocet“-ების გასაშვები კონტრინერების გარდა, „დიოსკურიაზე“ დამონტაჟებულია ორი ორლეულიანი საზნიტო ავტომატი Oerlikon-

კატარლის დიზელის „გულას“
მუდმივი ფურადება
სჭირდება

ი, რომელიც 35 მმ კალიბრიან ჭურვებს ისკრის. „ტროიკონები“ გამოიყენება როგორც საპარო თავისსამის მოსაგრიცხლდად, ისე საზღვაო ბრძოლების დროს. „ტროიკონის“ საზნიტო დანავარის მოქმედების რადიუსი 4 კმ-ია, ხოლო სწრავისილა თითოეულ ღულაზე — 550 გასროლაშეუტმა. რა თქმა უნდა, „დიოსკურიას“, „ტროიკონის“ სიძლიერე ეკრ შევდრება სარაეტო „კატარლა“, „ორლიონის“ 76,2 მმ კალიბრიან საზნიტო ავტომატს, თუმცა ახლო მანძილზე ბრძოლას უფრო უკეტტურია.

„დიოსკურია“ პირველი ქართული კატარლა, რომელზეც ტორპედოების გაშვები აპარატებია დამონტაჟებული — კორპუსის ბოლოში რიგები ბორტის გაყიდვებაზე ორი 533 მმ კალიბრიანი სატორპედო აპარატის მოთავსებული.

პათუმისა და ფოთის
პორტებში სტუმრობისას,
„დიოსკურიას“ აუარებელი
დამთვალიერებელი
ჰყავს, ხშირად მთელი
ოჯახებითაც კი მიღიან
მის სანახავად...

ამ ლოგინებზე ვახტის შემდეგ
კატარლის ეკიპაჟის წევრები ისვენებენ...

„დიოსკურიის“ კამპუტზე (სამზარეულო) ყველაფე-
რი სუფთად და აკურატულად გამოიყურება...

„დიოსკურია“ ფრანგული La Combattante II-ის ტიპისა და 1971 წელსა აგენტული. საბერძნეთის საზღვაო ძალებში კი Ippoloiarchos Batsis-ის სახელითა და P17 საბორტე ნომრით ირიცხოლდა.

კატარლის ხნივანობა (33 წელი) შეიძლება დამსაქრეცხველი იყის, თუმცა ქროგვარ წევეშვე ის რჩება, რომ 2001 წელს ბერძულების გენტისარემნტო ვერფზე მას კაპიტალური რემონტი ჩაუტარეს.

საბერძნეთიდან „დიოსკურიას“, უკვე გარემონტებული და აღრე ასევე ბერძნების ნაზუქარი „ივერიას“ (ყოფილი Lindos-ი) და „მესტიის“ (ყოფილი Dilos-ი) ჩამოყალის თავდაცვის სამინისტროს საზღვაო თავდაცვის ძალების სარდალი, ყველაძმირალი ზურაბ ირგაძე ხელმძღვანელობდა. ქართული ქაკადრია ბოსფორის სრუტის გადაღავნებიდება და შეკვეთი შემოსვლამდე რამდენჯერმე მოყვა ძლიერ დელფაში, თუმცა ქროგვამა მეზღვაურებმა ამ მძიმე გამოცდას გმორულდ გაუძლეს.

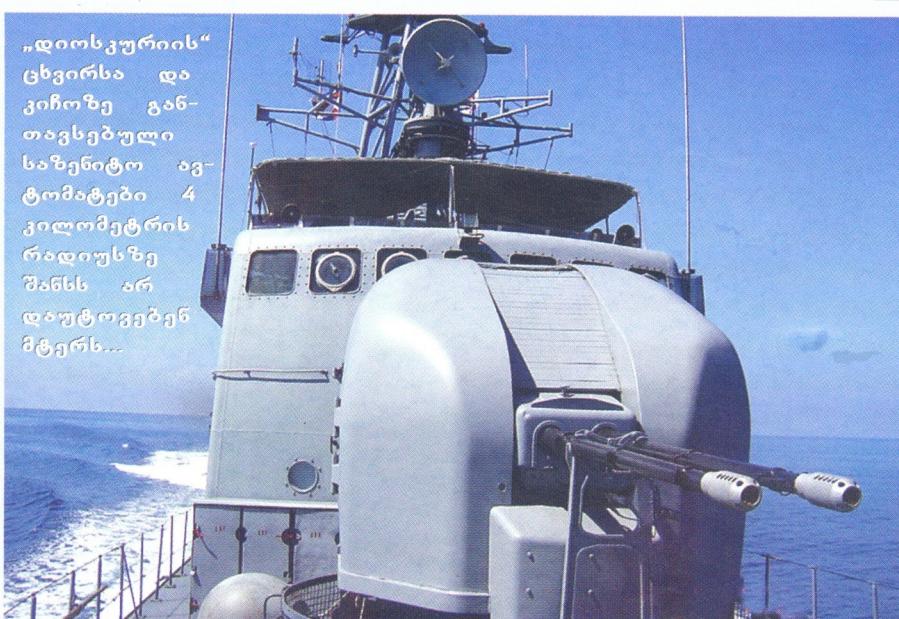
მეორე საზღვაო გადასვლა „დიოსკურიას“ აწ. ავგისტოში განახორციელდა, როდე-

საც საერთაშორისო საზღვაო სწავლებაში Black Sea Force 2004-ში მონაწილეობდა. სამწუსაროდ, ამ სწავლების მიმდინარეობის დროს უცცრად გარდაიცვალა საზღვაო თავდაცვის ძალების სარდალი ზურაბ ირგაძე, რომელიც სიკლოლის შემდეგ აღმირალის წოდება მონაცემი.

ოთხ თვეში ირო სერიოზული საზღვაო გადასვლის განსირციელება იმაზე შეიცვალა, რომ „დიოსკურია“ ქართული ფლოტისთვის ძალუშე მნიშვნელოვნი შენაძენია. სარაკტო კატარდა „ობილისთან“, საავტორულო კატარდა „ქუთაისთან“ და საარტილერიით კატარდა „ახმეტასთან“ ერთად, „დიოსკურიას“ შეუძლია ეველტურად ჩაკეთოს ავსაზეთის სანაპირო და არ დაუშესა სეპარატისტებთან საქართველოს საზღვაო აკადემიის დამრღვევი უცხოური გემების მასშტაბის. შემდგომ ეტაპზე კი უზრუნველყოს ავსაზეთში საქართველოს დეფენსო ხელისუფლების აღდგენა. ტელი დიოსკურია – სოხუმი ახალმა „დიოსკურიამ“ უნდა დაიბრუნოს.

„დიოსკურიის“ მცირე,
მაგრამ კომფორტული
კაიუტ-კამპანია

„დიოსკურიის“
ცხვირსა და
კიბოზე გან-
თავსებული
საზენიტო აგ-
ტომატები 4
კილომეტრის
რადიუსზე
შეას არ
აუტომატიკურ
მტერს...

ჩვენი დოსიე: სარაკეტო კატარლა „დიოსკურიის“ წყალწყვა 255 ტ-ს აღწევს, მისი სიგრძე 47 მ-ია, სიგანე 7,1 მ, წყალჯდომარეობა 2,5 მ-ია. კატარლა აღჭურვილია ოთხი დიზელის ძრავით, რომელთა-გან თითოეულის სიმძლავრე 3.800 ც. ძალას აღწევს. ცურვის მაქსიმალური სიჩქარე 36,5 კვანძია (დახლოებით 65,7 კმ/სთ).

ჩვენი დოსიე: Oerlikon-ის ტიპის 35 მმ კალიბრიანი საზენიტო აგტომატი 4 კმ-ის სიშორეზე თითო ლულიდან წუთში 550 ჭურვს ისვრის.

სარაკეტო კატარდა
„დიონსეურია“

სამხედრო

ბულტერიარი

ფსიქოპაშარყალი ძალის თა გლაფიაზორი?

ბულტერიერი –
 გლაფიატორი ძალებს
 შორის ასე მოიხსენიებენ ამ
 ჯიშის ძალს, თუმცა
 კინოლოგების განცხადებით,
 ეს შეცდომაა, რადგან
 ბულტერიერი თავისი
 ბუნებიდან გამომდინარე,
 მშვიდი და ალერსიანი
 ცხოველია. ამ ჯიშის
 წარმომადგენლებისგან
 შესანიშნავი მონადირეები და
 ოჯახის მცველები დგებიან.

ოფიციალურად, ბულტერიერის სამშობლო ინგლისი ითვლება. ეს ძაღლი ბულლობისა და ტერიერის შეჯვარების შედეგად გამოიყვანეს. 1820 წლიდან კინოლოგის ლიტერატურაში გვხვდება, როგორც ინდივიდუალური ჯიშის ძაღლი. მოუხედავად ბულტერიერის მშვიდი ბუნებისა, იგი დაუნდობელი და ავია მათ მძმართ, ვინც საფრთხეს უქმნის მის პატრონს და ოჯახის წევრებს. ამასთან, საოცრად ერთგული და დამკარი ძაღლია.

ბულტერიერის საშუალო სიმაღლე 50 სმ-ია, წონა 35-40 კგ მდე, დაკავეთ ტახსა და დათვზე სანადიროდ. რაც შეეხება მის გარეგნულ მხარეს, იყი თხელი ბალნითაა დაგარული, გამოიჩინება მაგარი ძვლებითა და კუნთებით. ბუნებაში გვხვდება როგორც თეთრი, ასევე ჭრელი (ვეფხვისებრი) და შავ-თეთრი ზოლებით შეფერილი ბულტერიერი.

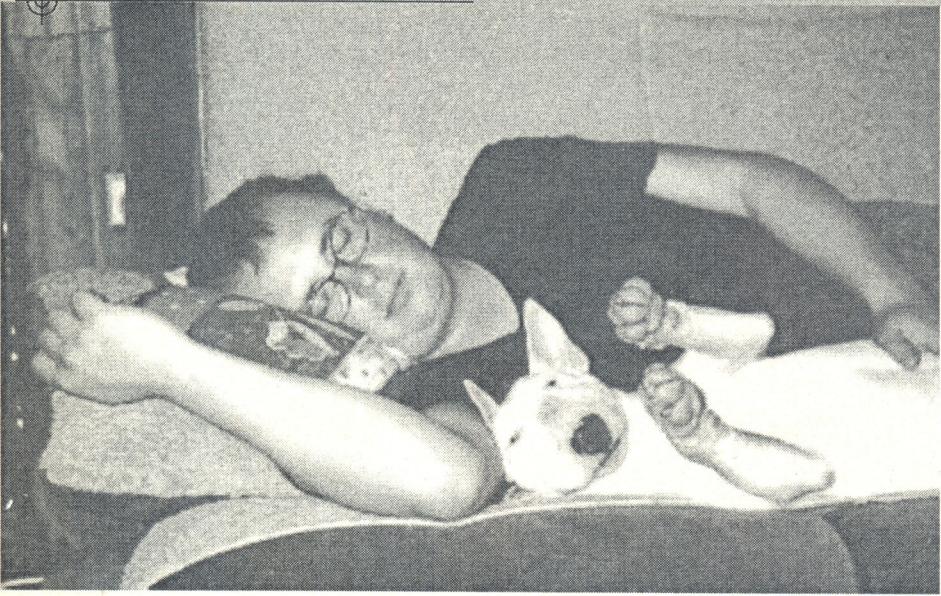

მისი თავის მოყვანილობა ოვალურია, ღრძნავ წაგრძელებული. ცხვირის წვერი შავი აქვს, მკვეთრად გამოხატული ნესტოებით, ოვალური ფირმის თვალები – წვრილი და ღრმად ჩამჯდარი. ვერტიკალურად მდგომი ჭურები პატარა და თხელია. ქილები თეთრი და ძლიერი აქვს, ზედა ყბის ეშვი მჭიდროდ ეკვრის ქვედა ყბისას, კისერი საშუალო სიგრძისაა, ზურგი მოკლე, მაგარი და დაუწოდებული აქვს. კუდი მოკლეა, ძირთან მსხვილი, ბოლოში კი ვიწოვდება. მკერდი ფართო აქვს, მოკლე და ძლიერ ფეხებზე დგას, თოთები მრგვალი ფორმისაა. ფეხის ძირქანბა სიმტკიცული და ენერგიულია. მისი სიცოცხლის სანგრძლივობა 12-15 წლამდე მეტყობს. უკვარს აღერსი და ადამიანებთან თამაში. თუმცა იგი დაუ-

ଗଜାଲିଆରଙ୍ଗଠି

ଓଡ଼ିଶା

მორჩილებელი და ხშირად აგრესიულია მათ მიმართ, ვინც ამ ძაღლისგან სრულ მოწყურ მორჩილებას ითხოვს.

საქართველოში ბულტერიერი 80-იან წლებში რუსეთიდან შემოიყანეს. მათ მიმართ ინტერესი თავიდანვე დიდი იყო, თუმცა 1992 წლის შემდეგ მათი რაოდენობა შემცირდა, რაც იმით არის განპირობებული, რომ მათ მოჩხუბარ ძაღლებად ზრდიდნენ.

შეოფლის ბევრ ქვეყნაში ბულტერიერის ყოლა ნებადართულია. თუმცა ინგლისში კანონით აკრძალულია ამ ძაღლის ყოლა, რაღაც მოჩხუბარ გაზრდილი ძაღლი ფინერებულია, რაც შემდგომ მის ნაშერზე უარყოფითად აისახება.

გლობალურობის ტიტული, რომელიც ბულტერიერს მიანიჭეს, არც ისე უსაფუძლო უნდა იყოს. გადმოცემით, ძველ რომში ომის დროს, მეომრებს აბჯარასშეს ბულტერიერის მსგავსი ძაღლები მიუძღვნენ. სწორედ ეს ძაღლები ეკვთებოდნენ პირველები მტერს. ბულტერიერის წინაპრებს (პირობითად ასე ვუ-

წოდოთ) ხმლისა და ისრისგან დასაცავად 16-კილოგრამიანი აბჯარი ეკეთა. ასე აღკაზმულ ცხოველს ვერაფერი აჩერებდა... შეიძლება ითქვას, რომ ბრძოლა ყოველთვის მის სასარგებლოდ მთავრდებოდა. თუმცა დრომ აბჯარი წარსულს ჩააბარა, ხოლო მაგალითი, რომელზეც ახლა გიაბბოთ, იმაზე მიუთითებს, რომ ბულტერიერი საცირკო ილეთებსაც კარგად ფლობს. „კონცერტი ძროხისთვის“, ასეც შეიძლება ეწოდოს იმ ისტორიას, რომელიც ელგა კრაუზის ძაღლმა „ჩაატარა“. ელგა თავის თეთრ ბულტერიერ ბერტოან ერთად ზარის მხარის პროვინციული ქლაქის შემოგარენში სეირნობდა. ძაღლმა მდინარის პირას მობალახე ძროხას მოჰკრა თვალი და უმაღ მისკენ გაიქცა. შეშინებულმა პატრონმა გაიფიქრა, რომ ძროხა ძაღლს ვერ გადაუჩრჩებოდა, მაგრამ მოულოდნელად ყელის გამობრდევნის ნაცვლად, ძაღლმა ძროხას ჯერ დრუნჩი აულოკა, შემდეგ კი მის წინაშე სხვადასხვა საცირკო ტრიუქები ჩაატარა — ხტებოდა, პაერში ტრი-

როგორ აღვიარდოთ ბულტერიერი

როგორ უნდა მოვეაროთ ნამდვიულ ბულტერიერს ისე, რომ ფსიქიკა არ დაერცეს და არ გადაჯიშდეს, როგორ უნდა გავრცელონათ, რომ საბოლოოობი მისი მოსანაფირებელი ობიექტი, თავად პატრონი არ აღმოჩნდეს. საერთოდ, როგორ კვებოთ და რატომ არ უნდა ვცემოთ ბულტერიერს. ყოველივე ამის შესახებ კინოლოგთა ცენტრალური ცლების ზორის გადატენიული ირაული იყორინი მოგვითხოვთ.

— ბატონო ირაკლი, რამდენ ბულტერიერია საქართველოში?

— საქართველოში ეს ჯიში მოსკოვიდან შემოვიდა. პირველად შემოყვანილი ძაღლები ძალიან ძეირფასი იყო, მაგრამ დროთა განმავლითაში მათმა ხარისხმა დაიწია. საერთოდ, ბულტერიერები ძალიან ღმობიერი, ადამიანის მოყვარული ძაღლები არიან, არ ახასიათებთ უაზრო აგრესია. მათი ხარისხი იმიტომ გაფუჭდა, რომ ეს ძაღლი ფაქტორივად, მონადირეა, ჩევნში კი უმრავლეს შემთხვევაში, როგორც მებრძოლს ისე ზრდიან. ბულტერიერი გამოიყვანეს, როგორც დათვსა და ტახზე მონადირე ძაღლი. ორ-სამ ბულტერიერს შეეძლო

აღდებოდა, მის ირგვლივ დარბოდა. გაონებული ძროხა იქვე, უკანა ფეხებით ჩაჯდა და ინტერესით უცემდება ამ სანახობას. ბოლოს კი წამოდგა და ხმამაღლა იბდავლა, რასაც ძაღლის მხიარული ყეფა მოჰყება.

ასევე გვინდა, მოგითხოვთ ჩვენი თანამებამულის, გიორგი ძამუკელაშვილის ვიკის შესახებ. მართალია, ის არც გლადიატორი იყო და არც მსახიობია, მაგრამ უცნაური საქციელით ნამდვილად გამოირჩეოდა. ვიკი ორი წლის იყო, როცა გიორგის აჩუქეს. მართალია, ძაღლს თავდაბრველად გაუჭირდა უცხო გარემოსთან შეგუება, მაგრამ მაღლევე შეწვია ახალ პატრონის. გიორგის თქმით, იგი ძალიან ჯიუტი ყოვილა. „არ ვიცი, ბულტერიერები არიან ჯიუტები, თუ ჩემი ვიკი იყო ასეთი, მაგრამ ხშირად ძალიან უცაურად იცცეოდა“. ეს კი იმაში გამოიხატებოდა, რომ ღუმელთან გასათბობად დაწოლილი ვიკი, როცა სიცხე ძალიან შეაწუხებდა, იმის ნაცვლად, რომ გვერდზე გაწეულიყო, ღუმელს უღრუნდა, შენ გაიწიეთ. ყველაფერი იმით დასრულდა, რომ ვიკი ჟური დაწევა, თუმცა ადგილიდან მაინც არ განძრეულა. „როცა დავუძახებდი, გამოიცეოდა. გზად სკამი ან სხვა ნივთი თუ შეხვდებოდა, გვერდის ავლის ნაცვლად უკახებოდა და გველაფერი გაპერნდა“, — ამბობს გიორგი, რომლის გაწვრთნილმა ძაღლმა კარგად იცოდა, რომ მავიძაზე დადგებული ხორცი და ჟური არ უნდა აეწანა, თუმცა სამშარეულოში უმ კარტოფილს იპარავდა და გმრიელად შეეცეოდა.

სამწუხაროდ, ვიკი ოთხი წლის იყო, როცა გარდაიცვალა — ეზოში ვირთხა დაჭირია, რომელიც მოწამლული იყო. შეართალია, ვირთხა გაადგებინეს, მაგრამ მისი გადარჩენა ვერ შეძლეს.

ცოცხალი დათვი და ტახი გაეჩერებინა, რა ზომისაც არ უნდა ყოვილიყვნენ ეს ცხოველები. დღეს კი, როდესაც ბულტერიერს მოჩხუბარ ძაღლად ზრდიან, ეს მათ ფინერებული იმ ხარისხსა და თვისებას, რასაც მასში აფასებდნენ.

— როგორ უნდა გავნვრთნათ ბულტერიერი, რომ მისთვის დამახასიათებელი ყველა თვისება შენარჩუნდეს?

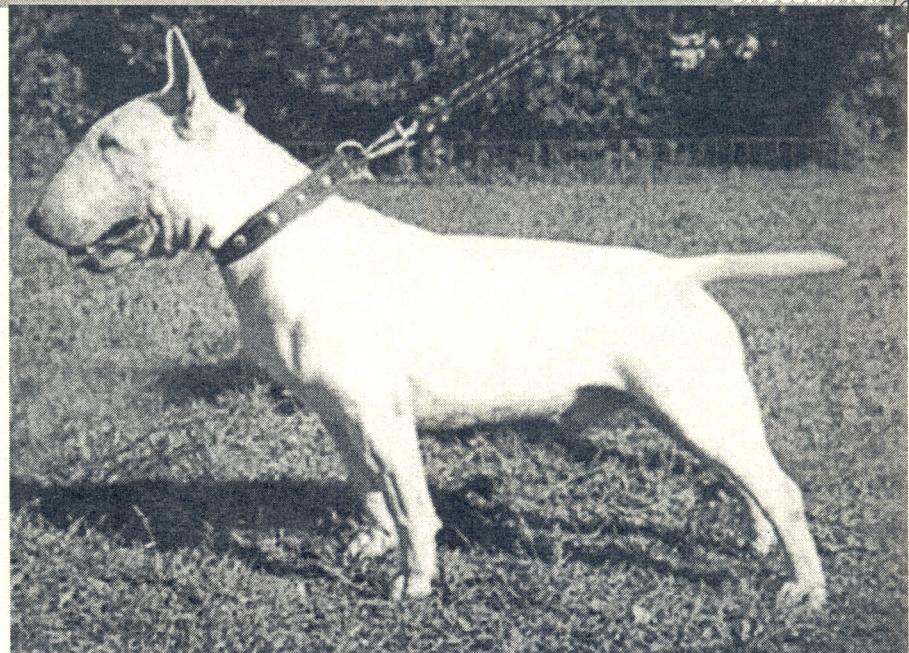
— თუ ლევა ფსიქოლოგიურად ნორმალურა, ყველაფერს აღვიდად ითვისებს. ბულტერიერის სერიოზული დატვირთვა, ანუ სერიოზული დავალებების მცემა ეჭვის თვის ასაკიდან შეიძლება. 6 თვეში

უნდა იზრდებოდეს ნორმალურ პირობებში, სწავლობდეს ელემენტარულ კულტურას და ეჩვეოდეს ადამიანის (პატრონის) მორჩილებას. ფაქტობრივად, ეს ძალია ბავშვივით არის, ექვს წლამდე ბავშვიც ელემენტარულ რაღაცებს სწავლობს. ექვსი წლის მერე კი სკოლაში სერიოზულად იწყებს სწავლას. გაწვრთნილი ბულტერიერები მწვრთნელს ..... ასე ვთქვათ, ხუთოსანი მოსწავლეებივით ემორჩილებიან. ყველა ბულტერიერი გონიერია, მაგრამ მისი გონიერება დამოკიდებულია პატრონზე, წვრთნის დროს ცემა საჭირო არ არის. საკმარისი პატრონის მიმართ მცირეოდენი შიში ჰქონდეს და მისი ერთი ხმამაღალი დაყვირებით უკვე დასჯილი იქნება. ორი წლისა უკვე სანადირო-დაც შეიძლება ვატაროთ.

— საინტერესოა, რამდენად მნიშვნელოვანია მისთვის სწორი კვება. დღეში რამდენჯერ უნდა ვაჭამოთ ბულტერიერს?

— კვებას, რა თქმა უნდა, ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. როგორც ვიცი, ხშირად აჭმევენ მოხარშულ ხორცს, ეს არ არის სწორი. მოხარშულ ხორცში ბულტერიერისთვის სასარგებლო არაუერია. ამბობნ, ბულტერიერი ძლიერი რომ გახდეს, ძვალი უნდა ჭამოსო. ბუნებაში ძვალს არც ერთი ცხოველი არ ჭამს. ძვალი იძულებითი საჭმელია ძალისთვის. ბულტერიერს უნდა აჭამოთ ხორცი ან სპეციალური საჭმელი. რაც შეეხება კვების სიხშირეს, ეს დამოკიდებულია ლეკვის ასაკზე. ერთიდან ექვს თვემდე დღეში ოთხჯერ უნდა იკვებოს. 6 თვისა უკვე დღეში სამჯერ ჭამს, ერთი წლიდან კი ორჯერად კვებაზეა. ზაფხულის პერიოდში სასურვე-

ლია ძალიან ერთხელ ჭამოს, ისიც გვიან საღამოს.

— როგორ უნდა მოვუაროთ ბულტერიერს, რომ დაავადებისგან დავიცვათ?

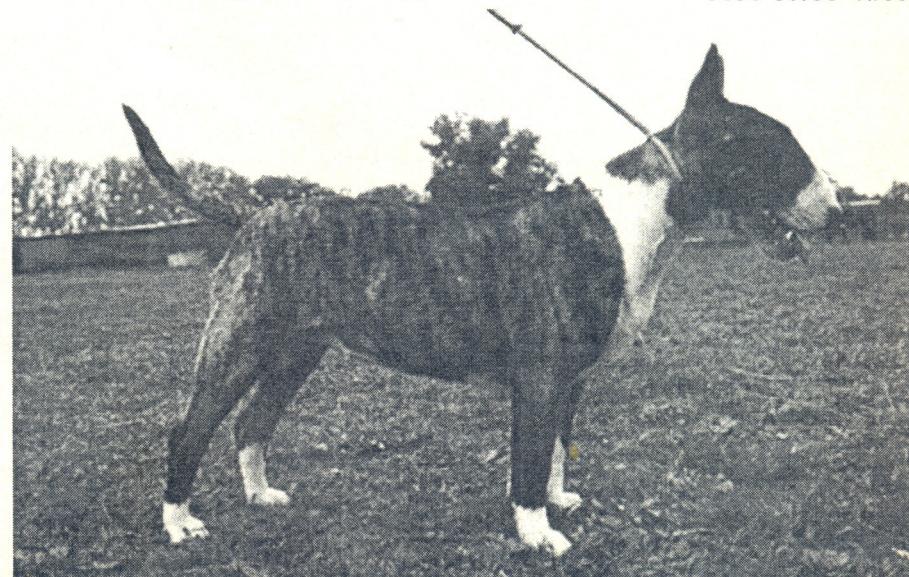
— ამ ჯიშის ძალი თვეში ერთხელ მაინც უნდა მიიყვანოთ ვეტერინართან. აუცილებლად უნდა აიცრას, რომ სხვა-დასხვა დაავადებისგან იყოს დაცული. მისთვის აუცილებელია ვიტამინები, კერძოდ რომელი, ამას ვეტერინარი დაადგენს. ძალი ისე უნდა დამუშავდეს, რომ მწერებმა არ შეაწუხონ. რაც შეეხება წყლის პროცედურებს, მისი ხშირი დაბანა მიზნებშეწონილი არ არის. სამ თვეში ერთხელ ბანაობაც საკმარისია.

— საერთოდ, რამდენი ლეკვის გაჩენა შეუძლია და როგორ უნდა შევარჩიოთ ნორმალური ლეკვი?

— შობადობის რეკორდი თერთმეტი

ლეკვია, მაგრამ ასეთი რაოდენობა სასურველი არ არის. ლეკვების შერჩევას რაც შეეხება, აქ ბევრი ნიუანსია გასათვალისწინებელი. ზოგი ფერის მიხედვით არჩევს, რაც არასწორია. თუკი ბულტერიერის ლეკვის შეძენას მოინდომებთ, ჯერ აუცილებლად მისი მშობლები უნდა მოიკითხოთ, თუ მოჩხუბრები იყნენ, ასეთ ძალის მოერიდეთ, რადგან ფსიქიკადარღვეული ძალის ლეკვიც ასეთივე იქნება. 23 წლის მანძილზე ხუთამდე შემთხვევა ვიცი, როდესაც პატრონმა ეს ძალი თავისი ხელით მოქლა, რადგან თვითონ მას ერჩილა. იმ ძალის, რომელსაც პატრონი ჩაუბს ასწავლის, პატრონი არ უყვარს და როგორც კი შანსი მიეცემა, მის განადგურებას შეეცდება.

რუბრიკა მოაგზადეს
საღობე გოგონებიამ და
მაკა ერგალიამ

სნაიპერი ვალდებულია
ჰქონდეს გამახვილებული
მხელველობა და სმენა. მას
უნდა გააჩნდეს
და კვირვების
განსაკუთრებული უნარი
და თავისებური
„ცხოველური ალლო”,
რომელიც საშუალებას
მისცემს წინასწარ
ამოიცნოს
მონინაალმეგის ქცევა,
გადაადგილება, მოძრაობა
და ტაქტიკური ჩანაფიქრი.

ვიზ ვრიზ ცნავა

ნაწილი II
(დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №2)

ჩაღი მათ უმართდებთ, ვისაც მატის მოთხოვა შეუძლია...

სნაიპერის საბრძოლო
ფსიქოფიზიოლოგია

საბრძოლო ფსიქოფიზიოლოგია — ეს არის სამომარი მიზნების მისაღწევად ადამიანის ორგანიზმის შესაძლებლობების აუთიკისტელი რეზერვების გამოყენების მცნიერება.

საკუთარი სიცოცხლის გადასარჩნად და დაცულების შესასრულებლოდ აუცილებელია სნაიპერის სამიზნე მანძალე აღმოჩნიოს, სანამ ეს სამიზნე თვითონ გამოიყრავს მას. ჩასავრცელებელი და შენდობული მოწინააღმდეგებ რომ აღმოჩნიონ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა დანახონ, ან უნდა ამოიცნო მისი არსებობა გარემოს უწვრილმანესი ნიშნებისა და დეტალების საშუალებით, რომლებიც შენიშვნული სამიზნის არსებობაზე მიანიშნებენ. ყოველივე ამის შესრულებას სნაიპერი სხვადასხვა მხედველობითი ვარჯიშების გავლის შედეგად შეძლებს. სნაიპერი მოვალეა, შენიშნოს ის, რასაც ჩვეულებრივი ჯარისკაცები ვერ ამჩნევენ. დაკარიცხებულობა — ეს არის საგნების, სხეულების ბუნებრიობისა და არაბუნებრიობის გარჩევის, აღმოჩნდებისა და ცხოველების ქცვის მიზეზების გამოცნობის უნარი და კადვე, დაკარიცხებულობა — ეს არის ღამდშაფეზე განლაგებულ სხეულებს შერის ღოველების განვითარების უნდა უზრიერთობა და დაგენის, ცოცხლის არსებების ქცვის ფაქტების შემთხვევაში.

ბის შეპირისაპირებისა და მოწინააღმდეგის შესაბლონი მოქმედების წინასწარ ამოცნობის უნარი.

დაკარიცხებულობა ისეთივე ფსიქოფიზიოლოგური მოვლენაა, როგორიც შეგველობა, სმენა, ყოვსის უნარი. მისი გაუმჯობესება სასტრუქტოლოცა და აუცილებელიც, მით უმტკეს, რომ ადამიანის ამ მხრივ განვითარებას ზღვარი არა აქვს.

ვარჯიშები დაკარიცხებულობის გამახვილებაში ერთობ მარტივა:

ისტრუქტორი მაგისტრ რამდენიმე ნიერის ალექსის; სხვადასხვა აღმოჩნდების გაზრდის, ღოლების, სამხედრო განმასხვავებელ ნიშნების, კამუფლაჟის ნაკრების, ქედების, სხვადასხვა მარტისა და სარისხის სიგარეტებს და აუცილებლად — კომპასის. კურსანტის წინასწარი გაფრთხილების გარეშე რამდენიმე წამის გამნავლიამს უწევებულ ყოველივე ამას, შემთხვევაში კომპაზიციას გადააჭარებენ ბრეზენტის და კურსანტის თხოვენ, ჩამოთვალის საგნები. კურსანტი, რომელმაც ექსპერიმენტის შესახებ წინასწარ არაფერი იყოდა, იწყებს ჩამოთვალს. პირველ შემთხვევაში, იგი საგნების 40-50 პროცენტს ჩამოთვალის. შემთხვევის ისტრუქტორი კურსანტის შეახსენებს იმ საგნების, რომლებსაც მან ყურადღება არ მისქვა. ამასთან, ასწავლის ჩამოთვალილი საგნების ფერის, რაოდენობის, ხარისხისა და გეოგრაფიული ურთიერთობა დამატირდება.

სოვერებას.

მსგავსი ვარჯიშების გამორჩების შემთხვევაში თანადანან იზრდება საგნების რაოდენობა, შესაბამისად მცირდება დრო. ნიჭიერი კურსანტები თვალსაჩინო წარმატებებს აღწევენ. როცა მოწავე შეუძლებელი იწყებს საგნების აღმას, ინსტრუქტორების ვარჯიში ბუნების წილში გადააქვთ. თავიდან კურსანტებს საშუალებას აძლევენ 100 მეტრის მანძლზე, შევარაღებელი თვალით დააკვირდეს გარემოს. შემდეგ სათვალთვალო ლანდშაფტითან ზურგით აყრინებ და ასასტენტი (ისეთივე კურსანტი) გარემოს დეტალებს უძინებელოდ ცვლის. მობრუნებულმა კურსანტმა უნდა შეამჩნიოს მომხდარი ცვლილებები. თანაბათობით სავარჯიშო დისტანცია იზრდება, შესაბამისად იზრდება ცვლილებათა რაოდენობაც. 300 მეტრის მანძლზე სნაიპერმა უნდა შეამჩნიოს მოტეტილებითი ტოტები, გათელილი ბალაზი, ბუჩქების რჩევა, სიგარეტის კვამი, კინსერების ქილისოდენა ნივთების გამოჩენა და გაუჩინარება.

ამის შემთხვევაში, კურსანტები რიგორიგობით აწყობენ შენიბრულ პიზიციებს და კვლავ შეუძლებელი თვალით სწავლობენ მათ აღმოჩნდებას. ასეს მოსდევს ვარჯიში მომრაობის დროს (მანქანით) მოწინააღმდეგის სნაიპერების სავარჯიშის აღმოჩნდაში.

ამ მეორედით ნაკარჯიშები სნაიპერების

ის ცოდნა და გამოცდილება შეუფასებლად დიდია. მთ იუნგებენ სამხედრო კოლონების გადაადგილებისას, სადაზვერულ და საძიებო საქმიანობაში...

როცა დაკვირვებაში ვარჯიშები პოლი-გონზე გადააჭვო, 300 მეტრზე შორ მანძილზე კურსასტები იძულებული არიან, დაკვირვებები იპტიკური ხელისაწყობის გამოყენებით აწარმოონ. კურსასტების ექლეგა ამოცანა 300, 350, 400 მეტრის მნიშვნელზე, რამდენიმე საათის განმაღლობაში, გამოიკლიოს გარემო-ლანდშაფტის თითოეული დუკიმტრი, ზუსტად განაზღვროს მანძილი ორიენტირებს შორის, ამოცნის მოწინააღმდეგ სნაიპერის საცეცხლე წერტილების საგარეულო მდებარეობა და შეადგინოს მათი საგარეულო სროლების რეაქ. დამთ შეუმნიშვნელად გადაადგილდეს და მოაწეოს შენიდბელი საომარი პოზიცია. ამასთან ერთად, ინსტრუქტორებმა უნდა წაახალისონ კურსასტების ნებისმიერი ჰუკინური შემოქმედებითი ინიციატივა.

საბჭოთა კავშირის დროს ზშირად, ვიზუალური დაკვირვებულობის გასავითარებლად სნაიპერებს ამულებდნენ საათობით ეფურებინათ მშენებლობაზე მოფუსფუსე შემზებისთვის. დამკვირვებელი ისეთ მანძილზე იმყოფებოდა, რომ ივებდა მიერ ქრის მოტორილ მუშტების სუურის ფრაგმენტებს. დამკვირვებელს საუბრის სრული მინარის ტუჩების არტიკულაციისა და უსტების მიხედვით უნდა გამოიცნო. ეს მეორიდი კარგად ავითარებდა სნაიპერის ვიდეო-უდიო დაკვირვებულობის უნარს და ხელს უწყობდა დახშულ სივრცეში აღმასინის გადაადგილებისა და ქცევის კანონმოწერების წინასწარ გამოცნობის უნარის განვითარებას.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, საბჭოთა არმიაში სნაიპერებად საგანგებოდ იწვევდნენ ციმბირისა და შორული აღმოსავლეთის მყიდვი მისახლე ნეტებს, ჩუქებს, ნიუხებს, აკუტებს, რომელებიც მონაცირებით ირჩნდნენ თავს და დამალისიდნენ ფლობინენ იმ თვისებებს, რომელთა დაუცვლებაც ჩვეულებრივ ჯარისკაცს ამდენ თვლის დარღად უჯდებოდა. კარგად მომზადებული სნაიპერი გრძინის გარემოს, ამჩენეს უწვრილმანებს, კვლაბზე უმიმენებლო ცვლილებებს ლანდმაფეტზე. შეუძლია ყოველთვის შეუდომლად გამოითვალის მოწინააღმდეგის და თუ შენიდბული პოზიცია, უფრო მეტიც, გამოიცნის რომელი პოზიციიდან და რა დროს, როგორი განათების პირობებში გაისვის მოწინააღმდეგი. ასეთი სნაიპერი ზუსტად მ დროს დაულოდება და როცა მოწინააღმდეგ სასროლად თავს ასწევს... სასხლეტს გამოჰკრავს, რათა მოწინააღმდეგ კოლეგამ მისი ტყებია „დაიჭიროს“. მცოდნე სნაიპერი არასოდეს დაზიტერესებება თავისი ნასროლის შედეგით – დაგესლე და წადი – ესაა მათი დევიზი. თუ მოწინააღმ-

დეგე მოქლეულია. ამის შესახებ დაზვერვა იტენის, თუ არადა, იგი კვლავ გამოჩნდება.

სნაიპერი, როგორ კანგალაც არ უნდა შეინიდოს, ღამა პოზიციაზე გაუნდრევლად უნდა იწვევს, რაღაც საბრძოლო მოშედებების დროს გევლავერი შესმნევი ხდება.

იმის შემდეგ, რაც სნაიპერმა დაკვირვებულობაში თვალისაჩინო წარმატებას მოაღწია, მას „სმენა უნდა გაეხსნას“. ბრძოლის ველზე სნაიპერი ვალდებულია, არა მარტო კარგად ხელავდეს, არამედ კარგადაც ეს-მოდეს, განსაკუთრებით დამთ...

არსებობს სმენის გასამასხვილებელი მარტივი ვარჯიშები მაჯის საათის გამოყენებით. დაწესებით გულაბლა და დაიკავეთ საათი

გაშლილი ხელის სიშორეზე, შეეცადეთ, გაიგონოთ მექანიზმის მუშაობის ხმა. თანდათან დააშორეთ საათი, დაითვალიერეთ წიკწიკი – ეს პატრატორები ფურადლებას ავითარებს, თუ საათის ხმა არ გესმთ, ფურასამებრის წუჯი დაასაბათ, გაამასხვილეთ სმენითი ფურადლება და აუცილებლად გაიგონებთ მას. გამახვილებულ ფურადლებას და მახვილ სმენას შორის პირდაპირი ფიზიოლოგიური კაფშირი არსებობს. გახსოვდეთ, სმენა სრულყოფილად მაშინ მუშაობს, როცა ადამიანი შშვიდ მდგომარეობაში იმყოფება.

სმენის გავრჯიშებას იწყებს ღამით, როცა სმენა ისედაც გამახვილებულია. ადამიანს

თვითმხილველთა

ნამდობი:

1943 წელს, პირველ საბრძოლო დაგალებაზე ერთ-ერთი სნაიპერი გამოცდილ მეწყვილესთან ერთად გაგზავნეს. ახალბეჭას გაუხარიდა, როცა გამოცდილმა მეომარმა სწორედ ის ნამდისგან ამოთხრილი ორმო შესთვავა საბრძოლი, რომელიც თვითონ დაფულა. მასწავლებელი მარცხნივ, ასი მეტრის მოცდებით მოეწყო. შეკრიდი გულდასმით ავირებოდოდ, როგორ იწყოდა გამოცდილი მეომარი სამაღავს, ბოლოს კი თვალთაგან მიუფარა. გავიდა კოდვე რამდენიმე ხანი და მან კლავ დაინახა სნაიპერი დამზნების პროცესში: თავი ორნავ ასწა და იძავე წამის გაისმა გასროლის ხმა. მოხდა გამოუსწორებელი რამ, გამოცდილმა სნაიპერმა მოწინაღმდეგის „ტყვია დაიჭირა“. ახალბეჭა სნაიპერს კი გაუმართლა... ჭურვის ამოთხრილი ორმო არა მარტო მას და მის მასწავლებელს შეუნიშნავთ, იგივე ორმო მოწინაღმდეგებმაც დაიფულა. მეტიც, მან შენიშნა ამ ორმოს გვერდით არსებული უქოესი საცეცხლე პირზეიაც. ჩასუჯრდა და დაწყო ცდა, როდის ასწევდა თავს სნაიპერი... სხვა შეცდომებთან ერთად, ამ წყვილმა ერთი ძრითადი შეცდომა დაუშვა. სნაიპერები ფეხს ინტერუქციის დარღვევით პოზიციაზე დღისით გავიდნენ. გერმანელი სნაიპერი, ერცოგი, ფეხს შეულავვერს შერიდა უთვალთვალებდა, შეძლე, როდის უფრო გამოცდილი ძებრძოლი ამოიცნო, დაიკავა შესავერისი პირზეც და მოკლა ის, ვისი მწყობრიდან გამოიყვანასც მეტი ფასი პერნდა...

უკოესად ესმის განათბებულ აღილას, თუნდაც ეს განათება სუსტი იყოს. მწვერე შექცე ამახვილებს სმენას. ასეთია ნერვული სისტემის თავისებურება.

გულამის წოლისას სმენითი ორიენტაცია უარესდება, პირქვეწოლისას კი პირი ჟით. სმენის გასუმჯობესებლად უკრის ნიჭარაზე დაწოლით მასაუბის ატარებენ. მომეტებით ხელები, შედა შესარით ორივე შერიდან დაწევებით უკრის ნიჭარებს და უცებ გამსლეთ ხელები, გაიძორეთ ეს პროცედურა 10-15 ჯერ და იგრძნილი, რომ სმენა შესამჩნევად გაგიმსხვილდა. მოუხდევად ნავრაკიშვევი შედევლობისა და სმენისა, სნაიპერები და შევერავები სმენა-შედევლობის გასუმჯობესებლად დამტებით საშუალებებს მიმართავთ. ცნობილია, რომ შექარი, გლუკოზი ის ენერგეტიკული ნივთიერებებია, რაც აუცილებელია გულის, ტკინისა და ნერვული სისტემისათვის. ენს ქვეშ ამოდებული შექრის კვირტი დამით შესამჩნევად ამაღლებს შედევლობას. არავინ იცის, რატომ, მეგრამ ღმის შედევლობა კლიმატისას მახალდება. ეს მეორედ ფართოდ გამოიყენება.

თვალი სნაიპერის მთავარი იარაღია. სპორტულ სროლებში ნებადართულია სათვალის ხმარება, მაგრამ მკაცრი საომარი პრაქტიკა მითიხვებს სნაიპერს უნაკლ შედევლობა პერნდეს. მომავალი სნაიპერების შესარჩევად ხელმძღვანელებზე შეძლევი მეორებით: ნირძალური შედევლობის მქინე ადამიანს 4 მეტრ მანძილზე შეუძლია გარჩიოს 1 მილიმეტრის სისქის საგანი. ასევე მკვეთრად დანახავს წრეს, რომელიც 1 მილიმეტრის სისქის შავი შტრიხებისაგან შედგება (იხ. ნახ. 1).

ამ დაშტრიჩული წრის ნელ-ნელა დაშერების შემთხვევაში, კურსანტი თანდათან უარესად დანახავს შავთერ ხაზებს, დაახლოებით 8-10 მეტრის მანძილზე კი მხ-

ოლოდ რუხ წრეს დანახავს. თვალის სიმახვილის შემოწმებისას დაშტრიჩული წრე კურსანტისგან უნდა მოთავსდეს 8 მეტრ სიშორეზე და 4-5 ჯერ უნდა გურებით შტრიჩების სხვადასხვა მიმართულებით. კანდიდატებს ყოველთვის სწორად უნდა ამოცნოს საზების მიმართულება...

სროლის ნინ სუნთქვის შეკავება

შესხილინ სროლა ხდება ამოსუნთქვის შეძლევე, საუნთქო ჰაუზის (ჩასუნთქვასა და ამოსუნთქვას შერის 1-2-წამიანი შეალები) გამოიყენებით.

რატომ იქცევა შეროლელი ასე? ამის უკოესად გასაგებად მიღეთ შეარჩე მაბრვენით კონდაბმურნბობლი დაწოლილი საომარი მდვომარეობა. დაუმიზნები შაშხანა მიზანი, ჩასუნთქმა, ფრძნისათ, რომ ჩასუნთქმის დროს მეტრის მოცულობა გაიზრდება. მასთან ერთად ამორჩავდება და აწევს იარაღის კონდაზი, შესაბამსად დაწევს იარაღის სამზნე. ამოსუნთქვის დროს მკაცრის მოცულობა მცირდება და ამზნე იცე მაღლა იწევს. პისტოლეტით შეროლელებს შეუძლიათ ამოსუნთქვის და ნახევრად ამოსუნთქვის დროსაც ისროლონ, შესხანდან დაწოლილ პოზიციაში მსროლელს კი სრულყოფილი გასროლის შესრულება მხოლოდ ამოსუნთქვის დროს შეუძლია. სუნთქვითი ჰაუზის დროს და ამოსუნთქვისას, ორგანიზმის ხდება ნახშირორუანგის დაგროვება, რაც კუნთებზე მომაღენებლად მოქმედებს. გულისცემა სუნთქვითი ჰაუზის დროს შეცირებულია. ამოსუნთქვის დროს მსროლელის ტანი ჩერულებრივ დაუსტებულია, ამის გამო მსროლელმა ისეთი მდგომარეობა უნდა მიიღოს, რომ ამოსუნთქვისას სამზნე წერტილი აუტომატურად დაგმოხ-

ვების მიზანს. სროლის წინ რეკომენდებულია სუნთქვითი ვარჯიში: რამდენიმე მშეიცვალი ჩასუნთქმა და ამოსუნთქმა, რათა ორგანიზმი უანგაბადით გამდიღრდეს.

დამწეული მსროლელების, რომლებსაც არასწორი სუნთქმა აქვთ, შეცდომების მოელი სისტემა ახალითადებს. თუ მსროლელი ინ-

სტრუქტორის დარიგების საწინაღოდევოდ იქცა, საქონლო არ იყვნებს სუნთქვას, შორიდანაც კარგად ჩას, როგორ „სუნთქვას“ მისი შესანის ლულა. ასეთი პოზიციიდან ნასროლი, სამზანეს ვერტიკალურად დიდი მნიშვნელი სცდება.

სუნთქვა უშუალოდ გასროლად 5-6 წამით არე უნდა შეიკავოთ. ორონდ მხოლოდ მას შეძლებ, რაც სასროლად წინასწარ მოქმედი გადასაცემი და იარაღს მაზნის კენი მისართავთ. დაწყები მსროლებელი სუნთქვის შეკვებას ჩშირად ისე იწყებენ, რომ მაზნას არ უფრებენ, რის გამოც გასროლის წინ პერი უთავდებათ, სულის ხუთვა ეწყდათ და სასხლეტს ვერა აკონტროლებენ. რა თქმა უნდა, ასეთი გასროლა მაზნას ვერ მაღლება.

გამოუცდელ მსროლებელს სხვა უფრესისტებიც ახასიათებთ. ისინი ძალიან გვას წყვეტენ სუნთქვას, მაშინ როცა შემსახურ კადევ გასწორებული არ არის. ამ შემთხვევაში, ნასროლი ვერტიკალურად, ყველაზე ზშმრად, ზემოდან ცდება მაზნას.

დაწყები მსროლებელის ფართოდ გავრცელებულ ნაკლად ითვლება ისიც, რომ მათი უმრავლესია, სროლისას სუნთქვას დიდხანს იყვნებს. ასეთ შემთხვევაში მას უნგბადის უკანასიობა აწუხებს და ცდლობს სწრაფად შესარულოს გასროლა. ამასთან ერთად, მსროლელი მისთვის შეუმნიჭელი იძახება, რაც ზედმეტ დაღლილობას იწვევს.

ზუსტი სროლისთვის 5-6, მაქსიმუმ 8-წამიანი პაუზა საჭირო. თუ მსროლელი ამ დროში ვერ ჩატარა, ე. გ. მას რაღაცამ შეუმნიჭელა ხელი. ასეთ შემთხვევაში, უპირველეს ყოვლისა, ინსტრუქტორმ სროლისწინა მომზადების სისწორე უნდა შემოწმოს. თუ მსროლელი ფიზიკურად კარგადა მომზადებული, ამორჩებული აქვს მოხერხებული პოზიცია, არაფერო არ აწუხებს და ერთი მიზნითა შეპრობილი, მაშინ მას ზუსტი სროლის განსახორციელებლად ხელს აღარვერი უნდა უშლიდეს. ასეთ შემთხვევაში თუ შედევი უარყოფითი იქნება, ინსტრუქტორს იძალა დარჩენა, შეამოწმოს მსროლების დამზადების სისწორე სტრონბოლის ან პერიფერიული დარიგებით ან ასეთი დარჩენა მაგრამ, ახალგვების შერის გავრცელებული გასროლის შიში, განსაკუთრებით მათ შერის, ვინც ისეთი საბრძოლო შესხივიდან ისერის, რომელსაც ძლიერი უკუდარტყმა აქვს. კურსანტები გასროლის წინ, უკუდარტყმის მოლოდინში ინსტინქტურად ჰუტავენ თვალებს და, რა თქმა უნდა, მაზნას ვერ ახვდრებენ.

ტომ? იმპტომ, რომ დახუჭვისას თვალის კუნთები დამატებულია, ეს დამატებულობა კი და (დამტიზნებულ) თვალსაც გადაეცემა. მარცხენა (პასური) თვალის დახუჭვისას, გახელილი თვალისჩინის სიმაზვილე ორჯერ მცირდება.

დამტიზნების დროს თვალის დაღლა გარდაუვალია, ამიტომ, თვალისჩინის სიმაზვილის შესანარჩუნებლად დამტიზნების პროცესს ორ ნაწილად ჰყოფენ. პირველი ნაწილის დროს, როცა სნაიპერის შეხვერპლი ჯერ მოქმედილი არა ჰყავს, მოწმდება მომზადების სისწორე — სნაიპერი ხელების, ფეხების, მთლიანი ტანის შეუმნიჭელი მოძრაობებით ამტებებს, რამდენად მოხერხებულადაა მოკალათებული სამაღავში და მცირე წინააღმდეგობების შეუმნიჭელის მაზნებ აღმოქვრის მას. ეს მოსამზადებელი პერიოდი მთელი პროცესის ნახევარს მოიცავს, ამ პერიოდში მსროლებელი სამზანეში უბრალოდ მხედველობის დაუძაბად იხდება, რათა თვალი განათების სიმკეთრის ღონეს მიერჩიოს... მეორე პერიოდი გასროლის დამუშავების დასაწილია: მსროლებლი სუნთქვას წყვეტს, აღდევრებს სასხლეტს დაწოლას, მისი აქტიური თვალი იწყებს სამზანე წერტილის ზუსტ კონტროლს...

მსროლებელს უნდა ასევევთ, რომ თვეთ კორექტირება, რომელსაც სათვალოვალო მდინარე ახდენებ, მხედველობის სიმაზვილის დაჯლება იწვევს, თანც, — ორვე თვალში. სპორტულ სროლებში ამას პრინციპი შემცნელობა არა აქვს. ხოლო სამარტინატერიაში, როცა სნაიპერი მარცხენა, არასამზანე თვალით დიდ ხნის განმავლობაში იცქორება პერისკოპში, სტერუომილში ან არტილერისტთა ბუსოლში, თვალების გადაღლა აუცილებლად მოახდენს გავლენას დამზადებაზე, სროლასა და მის შედეგზე სნაიპერმა უნდა იცოდეს, რომ იატიკური ხელასაწყობით დიდ ხნით დაკარგება უკიდურესად ღოლის მხედველობას. უფრო მეტიც, თვალების დაღლილის იცვლება მათი ფუნქციონინგისათვის და აღქმის ხარისხის ისეთი ეს ცვლილებები იძლებად მიშვერდოვნა, რომ საშავალო მოხეველების წერტილის გადადგილებას იწვევს.

ასეთივე შედევი მაპეცებას თვალის სწრაფ გადასვლას ერთო პეტიონი მოწყობილობიდან მეორეზე. არად, ბუსოლით ან პერისკოპით თვალითვალი აუცილებელია, წინააღმდევ შემთხვევაში შეიძლება მოგრძან, მაგრამ ასეთი მოქმედებების დროს, სნაიპერმა სშირ-სშირად უნდა დასვენოს თვალები. ამასთან ერთად, მხედველობით მეხსიერებაში უნდა შემოიხასოს სათვალოვალო იმუქტის ძრითად კინტურებით და ორიგინარებით, რათა უფრო ადვილად და სწრაფად შემჩნის ცვლილებები, რომელიც დასაკირვებელ ლონგმაუგტზე ხდება. ამიტომ, თუ ამის შესაძლებლობა არ სებობს, უკეთესა გარემოს დახუჭვა ან მოჭუტეა აკრძალულია. რა-

მეწყვილე დაკვირდეს, სნაიპერმა კი მშედველისა დასაცენოს. საომარი მდგომარეობის დროს, სნაიპერი ორივე და თვალით ისვრის, ამასთან ერთად, შესანარჩუნებული აქვს ბინოკულარული მხედველობა. მახვილი მხედველობის ბინოკულარობა 800 მეტრის სიმრიზე მიშვერდოვნად აიღებს სამიზნების გაზუალურ განსაზღვრას. გარდა ამისა, მეორე, პასური თვალით მას შეუძლია დაავიქსიროს ბრძოლის ვლანების მიმდარი ცვლილებები.

გაჭიანურებული დამიზნება

დიდი ხნით დამიზნებისას თვალი სწრაფად იღლება, სროლისთვის განკუთვნილი ფიზიოლოგიური ნორმატივი, სუნთქვის შეკვების მომტნებიდან 8, მექსიტებ 10 წამა. ათე მეტ წამს სამიზნეში ცქერისა და სამიზნის წერტილის კონტროლის შემდევ იწყება ე.წ. „მხედველობის პროგრესირებადი გადაღლა“. გახსოვდეთ, რომ ერთწუთანი უწყეტი დამტიზნების შემდევ თვალის სიმაზვილე არ აქვთ განათების დასაწილია: მსროლებლი სუნთქვას წყვეტს, აღდევრებს სასხლეტს დაწოლას დაწოლას აქტიური თვალი იწყებს სამზანე წერტილის ზუსტ კონტროლი და სროლა.

გასროლის შიში

თუ მსროლებლი დამზანების დროს ჩვეულებრივ ახასიათებს წამწამებს, სროლის შედევზე ეს გავლენას არ ახდენს. მაგრამ, ახალგვების შერის გავრცელებულია გასროლის შიში, განსაკუთრებით მათ შერის, ვინც ისეთი საბრძოლო შესხივიდან ისერის, რომელსაც ძლიერი უკუდარტყმა აქვს. კურსანტები გასროლის წინ, უკუდარტყმის მოლოდინში ინსტინქტურად ჰუტავენ თვალებს და, რა თქმა უნდა, მაზნას ვერ ახვდრებენ.

აუცილებელია მათი ამ თვისებისგან გათავისულდება. საჭიროა აუქსისნათ, რომ როცა მაშანა შეირსა და კონდახმა მხარზე დარტყმა, ტყვია უკეთ სამზანეშა, ხოლო გასროლის ხმა კანმრთელობისთვის საზიანო არ არის. ყველაზე გამოისწორებულ თვალებურნების ისტორიაში სასტრუქტორო საბრძოლოს ნაცენებად უკუდარტყმა და აღქმის ხარისხის ისეთი ეს ცვლილებები იძლებად მიშვერდოვნა, რომ საშავალო მოხეველების წერტილის გადადგილებას იწვევს.

ასეთივე შედევი მაპეცებას თვალის სწრაფ გადასვლას ერთო პეტიონი მოწყობილობიდან მეორეზე. არად, ბუსოლით ან პერისკოპით თვალითვალი აუცილებელია, წინააღმდევ შემთხვევაში შეიძლება მოგრძან, მაგრამ ასეთი მოქმედებების დროს, სნაიპერმა სშირ-სშირად უნდა დასვენოს თვალები. ამასთან ერთად, მხედველობით მეხსიერებაში უნდა შემოიხასოს სათვალოვალო იმუქტის ძრითად კინტურებით და ორიგინარებით, რათა უფრო ადვილად და სწრაფად შემჩნის ცვლილებები, რომელიც დასაკირვებელ ლონგმაუგტზე ხდება. ამიტომ, თუ ამის შესაძლებლობა არ სებობს, უკეთესა გარემოს დახუჭვა ან მოჭუტეა აკრძალულია. რა-

თვის გაგრძელებას მომდევნო ნორჩებში შემოგთავაზეთ

კრაქტიული დამიზნება

ყველა მსროლებლამ, განსაკუთრებით კი სნაიპერებმა დამზანება და თვალითვით უნდა მოახდინონ. არასამზანე მარცხენა თვალის დახუჭვა ან მოჭუტეა აკრძალულია. რა-

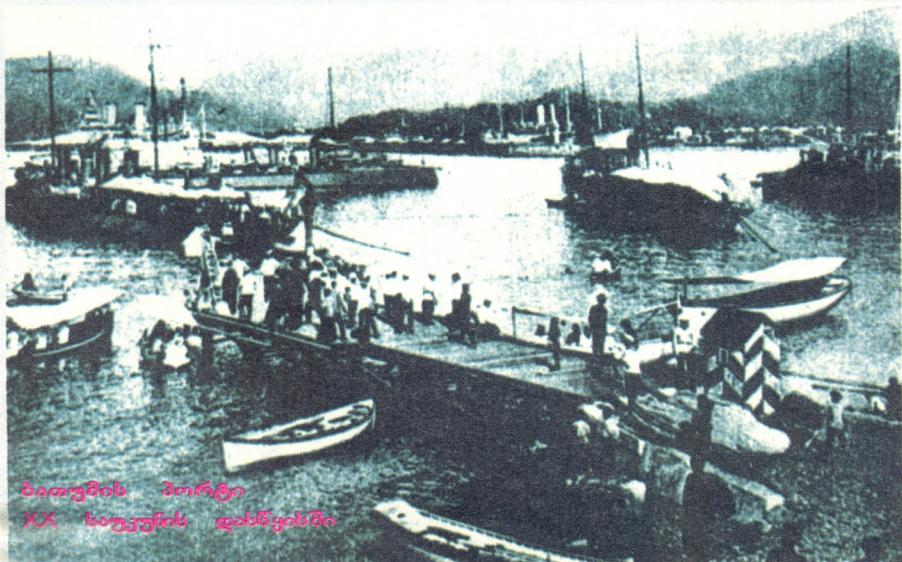
1918 წელი საქართველოსთვის თურქეთთან ურთიერთობის დამზადებით დაიწყო — მიზგზი ბრესტ-ლიტოვსკის ზავის მიმებ პირობებით იყო. მოღაბარაკებებს, ერთი მხრივ რუსეთი, მეორე მხრივ კი გერმანია, ავსტრია-უნგრეთი, ოსმალეთი და ბულგარეთი აწარმოებდნენ. თურქეთს, რომელსაც ისტორიულ ნარსულში დასავლეთ საქართველოს ცალკეული რაიონი არაერთგზის დაუყრია, მაგრა გაეხსნა და ბათუმის ოლქსა და ახალციხის მაზრას დაადგა თვალი. ანალოგიურ მდგომარეობა- ში აღმოჩნდა სომხეთიც — ამიერკავკასიის კომისარიატმა, რომელიც 1917 წლის 28 ნოემბერს შეიქმნა თბილისში და უმაღლეს სამხარეო ორგანოს ნარმოადგენდა, ზავის პირობები არ ცნო. იგი თურქეთთან დამოუკიდებელი მოღაბარაკების მომხრე იყო. დელეგაცია, რომელშიც საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის ნარმომადგენლები შედიოდნენ, 1918 წლის 8 მარტს კრეისერ „პაროლ კარლით“ ტრამიზონისაკენ გაემართა. იქაურობა შემთხვევით არ შეუჩერებიათ, ის ნეიტრალური ქალაქი იყო, მაგრამ დელეგაციის ჩასვლისას ტრამიზონში უკვე თურქეთის არმიის ნაწილები შედიოდნენ.

მოღაბარაკებები თურქეთის არმიის შეტევების პარალელურად მიმდინარეობდა. თურქები დაზავების პირობების შეს-
რულებას ითხოვდნენ და თან ახალ-ასალ ტერიტორიებს იყავებდნენ. საქართველოს მმიერ დღეები დაუდგა — ბათუმის შენარ-
ჩუნებას ახლა სასიცოცხლო მნიშვნელობა მიენიჭა. ქალაქს ხმელეთიდან ქართუ-
ლი არმიის ნაწილები იცავდნენ. მართა-
ლია, ჯარისკაცების საბრძოლო სულისკეთება არც ისე მაღალი იყო, მა-
გრა ასე თუ ისე, წინააღმდეგობის გაწევა შეეძლო. ზღვის მხრიდან დაცვა პორტი-
ში დარჩენილი რუსული გემების იმდად იყო. მოუხდავად იმისა, რომ ამიერკავკასიის კომისარიატში სამხედრო-საზღვაო

კომისარიატიც მოქმედდა, საქართველოს საკუთარი სამსკერო-საზღვაო ძალები არ ჰყავდა.

შავი ზღვის ფლოტის მდგომარეობა 1917 წლის ბოლოს

რუსთის იმპერიის ღლვება და ქვეშა-
ნაში შექმნილი რუსული პოლიტიკური
კითარება ფლოტსაც დაეტყო — მიმდინარ-
ებდა მისი, როგორც ქრისტიან სამხედრო
სისტემის დაშლის პროცესი. მას ერთ-
დროულად სხვადასხვა კომისიის, კომი-
ტეტისა თუ უწყების ხშირად ურთიერთ-
გამომრიცხავი ბრძანებების შესრულება
უხდებოდა.

1917 წლის 12 ოქტომბერს სევასტო-
პოლში მნიშვნელოვანი რამ მოხდა.
საესკადრო ნაღმისას „ზავიდნას“ ეკიპაჟ-
მა უკრანის ეროვნული დროშა აღმართა
და ეროვნული რადას დაქვემდებარებაში
გადავიდა.

16 ოქტომბერს რუსთის საზღვაო მინ-
ისტრმა ვერდერევსკიდ რადას ასეთი ში-
ნაარსის დეპეშით მიმართა: „შავი ზღვის ფლოტის ხომალდებზე გარდა რუსეთისა,
სხვა დროშის აღმართვა სეპარატიზმის გამოვლინებაა... შავი ზღვის ფლოტი რუსე-
თის რესპუბლიკის ფლოტია, რომელსაც სახელმწიფო ხაზინა ინახავს. თქვენის ზეო-
ბრივ ვალიდულებად მიმჩნდა, შავი ზღვის ფლოტის ეკიპაჟებს ჭოვლივე ეს განუ-
მარტოო“.

ერთიანი შავი ზღვის ფლოტის შე-
ნარჩუნების მცდელობა მარცხით დასრულ-
და. „ზავიდნას“ მაგალითის სხვა ხომა-
ლდებმაც მიპატეს და უკრანის დროშა
აღმართოეს.

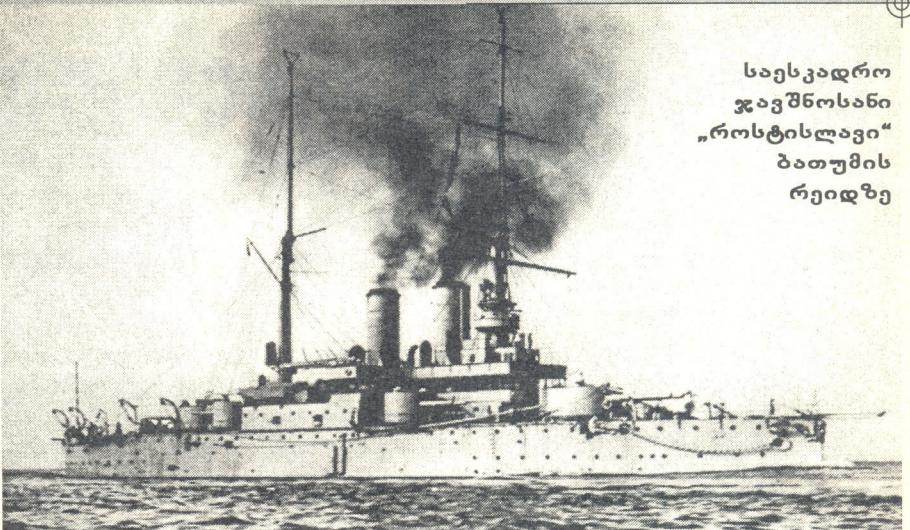
სეულ სხვა ვითარება იყო ბათუმში,
სადაც 1917 წლის შემოდგომაზე შავი ზღვის ფლოტის რამდენიმე ხომალდი იდგა: სახაზო ხომალდი „როსტისლაგი“ რაზ-
მის მეთაურის ბრეიდ-ვობელით, დამხმარე-
კორისერები „რუმინია“ და „პაროლ კარ-
ლი“, ნაღმისნები „შუტკი“, „ზორკი“,
„სერიეპი“, „სტროგი“, „სმეტლივი“, სამ-
ზავრი მიმოსვლის გემი „ველიკი ქიაზ
ალექსანდრ მისაილოვიჩი“ და თითო-ორო-
ლა სატრანსპორტო გემი. დევემბრის დმ-
დებეს ხომალდების დიდია ნაწილმა ბა-
თუმი დატოვა და რუსთის პორტებში
დაბრუნდა. დარჩენ ნაღმისნები, დამხმარე-
კომები და სტრატეგიული კატარდები.

ბათუმში დარჩენლი ხომალდებისა და
გემების ეკიპაჟები ცენტრალოტს (1917
წლის აგვისტოში შავი ზღვის საპორტო
ქალაქებში განლაგებული სამსკერო ნაწ-
ილებისა და ხომალდების ეკიპაჟების
წარმომადგენლებისგან შექმნილი უწყება)
ექვემდებარებორინენ და სევასტოპოლიდან
მიღებულ ბრძანებებს ასრულებდნენ.

1918 წლის 6 თებერვალს შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს სამხედრო მეზღ-
ურებებმა და სავაჭრო ფლოტის წარმო-
მადგენლებმა ბათუმში, კრებაზე მიღებს ერთობლივი დადგენილება, რომლის IV
პუნქტში ჩაიწერა: „ამიერკავკასიის კო-
მისარიატი რევოლუციური რუსეთისგან
განხე მდგომი სეპარატისტული ხელისუ-
ფლების პეტეტზიებს აღმოსავლეთ სანა-
პიროს საზღვაო ძალებზე ყველა სამუ-
ალებით აღუდგება წინ“.

რუსული გემების ეკიპაჟებმა შექმნი-
ლი ვითარებით ისარგებლეს და გაც-

სახელმწიფო
ჯავშნოსანი
„როსტისლაგი“
ბათუმის
რეიფზე

ოველებული აღებმიცემობა გააჩადეს – ტრაპიზონში რუსეთის არმიისგან მიტოვებული ქინება მატროსების წელთ აღმოჩნდა. ისინიც მუქით ნადავლის ყიდვები და ხელს ითბობდნენ. განსაკუთრებით სარფიანი პროდუქტებით ვაჭრობა იყო – ბათუმში ჭირდა პირველადი მოთხოვნილების საკენი და სასტელ-საჭმელი. როგორც მაშინდელი პრესა წერდა, ზალხი ბალახეულით იგებდობდა. ამიტომ მეზღვაურები და ათასი ჯურის სპეციალისტები მამასისხლად ყიდვის ყველაფერს. მატროსებმა სულ აიშვეს თავი, – ბოლშევიკები ვაროო, გაიძანდნენ და ბათუმი დებოშებითა და ლოთობით აიკლეს. იმდენად გათავსედენ, რომ ბათუმიდან სევასტოპოლში ცენტრაფლოტისთვის გაგზავნილი ბეჭინი, ნავთი და მაზუთი დანიშნულების ადგილადე აღარ აღწევდა. ყველას კრეისერ „კარლი“ ეკაპაჟმა გადააჭარბა – ამიტებულის კომისარიატის სამთავრობო დელეგაციის ტრაპიზონში წასაყვანად კრეისერის ეკაპაჟთან დამატცირებელი მოლაპარაკების გამართვა გახდა საჭირო. რუსი მეზღვაურები საარაკო თანხას ითხოვდნენ.

თურქებთან მოლაპარაკები 14 მარტს დაიწყო, ორი დღის შემდეგ „კარლ კარლმა“ სამთავრობო დელეგაცია მიატოვა და ბათუმში დაბრუნდა, რითაც თბილისთან რადიოკავშირის ერთადერთი საშუალება მოისპო.

ხელისუფლებამ გარგად იცოდა, თურა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ბრძოლაში საზღვაო ძალებს – ფლოტს წარმატებით შეეძლო თურქების შემოტევის მოგრივება და თავდაცვასთან დაკავშირებული ბევრი სხვა პრიბლების მოლიანად თუ არა, სანახევროდ მაინც მოგვარება.

ცხადი შეიქნა, რუსული ეკაპაჟის ამარა დარჩენილი ბათუმის დაცვა მკაცრი დისციპლინისა და, რაც მთავარია, სახელმწიფო ნების გარეშე ვერ მოხერხდებოდა. კითხვას, დაცავდნენ თუ არა ბათუმს, მეზღვაურები თავს არიდებდნენ. თავშედურად აცხადებდნენ, – ხელფასები დაგვრივეთ და თუ თურქები ციხესიმაგრეს შემოუტევენ, იქნება ქინება გადავარჩინოთ. ყველა მარჯვე შემთხვევამი იმუქრებოდნენ – ბათუმს დავტოვებოთ. ამ დროს ხმა გაფრცელდა, რუსებმა ფლოტი თურქებს მიჰყიდეს.

ბათუმის ოპერაცია

ეკაპაჟების თავგასულობამ და თურქეთისგან მოძღინარე საფრთხემ საქართველოს ხელისუფლება აიტენა გადამჭრელი ზომები მიეღო. 18 მარტს, გამოინისას, დათქმულ დროსა და ნიშანზე ქართული ჯარები პორტისკენ დაიძრნენ. სანაპიროსკენ მიმავალი ქუჩები გადაიყტა. დაიწყო პორტ-

ში მდგომი სამხედრო ხომალდებისა და კომერციული გემების ეკაპაჟების დაპატიმრება. ოპერაცია სწრაფად და ორგანიზებულად ჩატარდა. როგორც მოსალოდნელი იყო, ექსცესი დაუმორჩილებელ „კარლ კარლზე“ მოხდა – ხანძოლებელი შეტაკების დროს მოკლეს პრაპორშიჩივი ცაგარებებით, დაიჭრნენ ერთი გვარდიელი და კრეისერის ეკაპაჟის 2-3 წევრი. ქართველმა სამხედროებმა 10 გემსა და კატარლაზე დაწესეს კონტროლი და 400-მდე რუსი მატროსი დაკავეს.

ქართველი სამხედროების ხელში აღმოჩნდა: დამხმარე კრეისერ „კარლ კარლი“ (აივო ინგლისში, ნოსნობა დაიწყო 1898 წ.-ს; წყვლწყვა – 4200 ტონა; სიგრძე – 106,7 მეტრი, სიჩქარე – 18 კანონი; შეიარაღება: ოთხი 152 მმ-იანი და ერთი 75 მმ-იანი ქვემები, ოთხი პილროვთიმფრინავი. 9 სატკორთო-სამგზავრო გემი, რომელიც რუსინეთმა სხვა 4 გემთან ერთად რუსეთის 1916 წლის სექტემბერში გადასცა).

სადარავო კატარლები №521, 523, 527, 528 (1916 წელს ააგო ამერიკულმა ფირმა „გრინბერგტმ“; წყვლწყვა – 14,5 ტონა. 3 ბენზინის ძრავი, საერთო სიმძლავრით – 525 ც. ქ. სიგრძე – 18,3 მეტრი, სიჩქარე – 24 კვანძი; შეიარაღება: თითო 47 მმ-იანი და 27 მმ-იანი ქვემები, 2 ტყვიამფრქვევი). მარტის მოვლენების შემდეგ კატარლებს ქართული სახელები დაურქვა: „ჭარლი“, „აფხაზი“, „გურული“, „კახელი“.

სატრანსპორტო გემი „სარატოვი“ (ნოსნობა დაიწყო 1892 წლიდან; წყალწყვა – 8975 ტონა; სიჩქარე – 18,7 კვანძი).

ტრანსპორტი №41 „მისაილ არხანგელი“ (ნაოსნობაში იყო 1897 წლიდან; წყალწყვა – 371 ტონა. სიჩქარე – 4,5 კვანძი) შევი ზღვის ფლოტში 1915 წლის 25 მარტიდან ირიცხებოდა.

ბათუმიდან გასვლა მიახერხა ნაღმოსნობა, „სტრემიტელნიმ“ (რომელიც ოპერ-

აციის დროს დაზიანდა), სატრანსპორტო გემმა №63 „ლუქმა“, ორმა ნაღმოსანმა, ორმა გამანაღეურებელმა (საღარავო კატარლა) და ტანკერმა „ელბრუსმა“.

„კარლ კარლზე“ 5000 შაშხანა, სურსათის დიდი მარაგი და კიდევ სხვა ქინება აღმოჩნდა. დიდი რაოდნობით პროდუქტები იპოვეს სატრანსპორტო გემ „სამატეოვზე“. ჩხრეკის მეზღვაურებს ვაჭრობით (უფრო სწორად კი სპეციალისტით) ნაშონი 800 ათასი მანეთი ჩამოართვეს.

ბოლშევიკი მატროსების დაპატიმრების შემდეგ „კარლ კარლზე“ რუსინელი მეზღვაურები დარჩენენ. ფაქტობრივივად, რუსინელები რუსებს დატყვევებული ჰყავდათ და სამუშაო ძალად იყენებდნენ. ქართველების დახმარების სურვილი უკრაინელებმაც გამოთქვეს – ბოლშევიკები მათუაც ავიწროებდნენ.

საქართველოს ხელისუფლების გადამჭრელ ღონისძიებებს არეულობაც მოჰყვა. 19 მარტს ბათუმში მიტინგზე სიტყვით გამოსულმა ცენტრაფლოტის წარმომადგენელმა რეკიზოვმა ხელისუფლებას დახმარება კრეისერ „პამატ მერკურითა“ და ნაღმოსნით აღიუთქა. ეს ქალაქის დაბომბვის საშიშროებას ქმნიდა. ამასთან, თავი იჩინა საზღვაო საქმის მცოდნე ქართველი სპეციალისტების ნაკლებობამ – ეკაპაჟების გარეშე დარჩენილი გემების გამოყენებას საქართველო ვერ ახერხებდა და იძულებული შეიქნებ რუსი მეზღვაურებისთვის მიემართათ.

ქართული სამხედრო-საზღვაო ფლოტი, როგორც სრულფასოვანი სტრუქტურა, ჯერ კიდევ არ არსებობდა. არ იყო ეროვნული კადრები, რომლითაც რუს ოფიცირებს, შტურმანებს, მექანიკოსებსა და სხვა სპეციალისტებს შეცვლიდნენ.

17-18 მარტს შინაგან საქმეთა მინისტრმა ნოვ რამდენიმებრივმა პირდაპირი ტელეფონით მთავრობის თავმჯდომარეს, უგენი გვეგენის მოახსენა: „დღეს, დილის 6 საათზე სამხედრო ფლოტს ჩვენი შეიარ-

აღებული ძალები შემოურტყა. ჩვენ და-
ვიკავთ სამხედრო ფლოტი. დემობილი-
ზაციის შესახებ დეკრეტის შემდეგ და
სახალხო კომისართა გადაწყვეტილებით,
შეიქმნა დაქირავებულთა ფლოტი. ჩვენი
მხრიდან მოკლულია პრაპორშიკი ცაგა-
რეშიგლი, 9 მეტრური დაჭრა. ცველა
მეზღვაური დაჭრილია. გაპარვა მოასწრო
ერთმა ნაღმოსანმა, რომელიც სარტილე-
რით ცეცხლით დაზიანდა. ჩვენ დაგვრჩა:
დაშმარე კრეისერი „კარლ კარლი“, ერთ
ნაღმოსანი, რამდენიმე გამანაფურებული და
შედარებით დიდი რაოდენობით ტრანს-
პორტი. ზოგიერთი მათგანი შეიარაღდება
დაშმარე სამსახურის წარმოებისთვის. გან-
კარგულება გაეცით, რომ გამოგ ზავნონ
მატროსები, ოფიცირები. პირველ რიგში,
არტილერისტი ოფიცირები, არანაკლებ 30-
ისა. შეიძლება სახმელეთოც. ძალები სულ
უფრო მატულობს“.

იმდონებდნენ, რომ დაკავებულ გემე-
ბზე საზღვაო ქვეოთა განთავსებით და-
ზღვაზე შეტაკების შემთხვევაში „კარლ
კარლი“ თურქებისთვის წინააღმდეგობის
გაწევას შეძლებდა და დესანტის გად-
მოსხმის საშუალებას არ მისცემდა. გემე-
ბის ხელში ჩადგებით ქართული არმიის
შეაძლებლობები ბერრად მატულობდა.

ეროვნული საბჭოს სამხედრო სექციამ
კატეგორიულად მოითხოვა სამხედრო-
საზღვაო ფლოტის სარდლად უფროსი
ლეიტენანტის აღექსანდრე ჭავჭავაძის
დანიშვნა.

19 მარტს ბათუმში საგანგებო მა-
ტარებლით ჩამოვიდა ამიერკავკასიის მთავრობის თავმჯდომარე ევგენი გეგენვირი, სამხედრო-საზღვაო მინისტრი გობეჩია და
ქართული ჯარის მთავრისარდალი გაბაშ-
ვილი. აზიზეს მოედანზე მათ ბათუმის სამხედრო ილქის უფროსი გენერალი
მდივანი და კომენდანტის თანაშემწე უფრო-
სი ლეიტენანტი აღექსანდრე ჭავჭავაძე
შეეგძნენ. მთავრობის წარმომადგენლებმა
გემები დათვალიერეს. როგორც ბრძნებაში
იყო ნათქამი, „თავის გამოჩენისთვის, თვალ-
საჩინო განკარგულებისთვის, გამბედობისა

და მამაცობისთვის“, უფროს ლეიტენანტ
აღექსანდრე ჭავჭავაძეს მეორე რანგის კაპიტონობა და შევი ზღვის სამხედრო სან-
აპიროს სამხედრო გემების მთავარსარდ-
ლობა უბოძეს. ჭავჭავაძეს მაღალი პოსტი
კი ჩააბარეს, მაგრამ მას არ გააჩნდა ის
რეალური ძალები, რომლითაც სახელმ-
წიფო პოლიტიკის გატარებას შეძლებდა.

ომი ბათუმისათვის

ამ ღროვასათვის სევასტოპოლის ბა-
თუმისთვის მაინცდამანც არ ცხელოდა. გერმანიის ჯარები წინ მოწევდნენ და
დღე-ღღეზე შეძლებოდა ქალაქი დაცავ-
ბინათ.

10 აპრილს ცენტრალოგომა რეზოლუ-
ცია მიიღო: „ჩვენი ურთიერთობა კავკასიის
მთავრობა სთან ატარებს მხოლოდ
სამხედრო-პოლიტიკურ ხასიათს. გაეგ-
ზავნოს ამიერკავკასიის მთავრობას სამხედრო-საზღვაო ძალა ბათუმის თურქე-
ბისგან დასაცავად. ასევე, ნაღმოსანი ცენ-
ტრაფლოგომა ირი წევრი, რათა მიღე-
ბულ იქნეს გადამჭრელი ზომები ნავთისა
და სხვა აუცილებელი საწვავის შავი
ზღვის ფლოტის საჭიროებისთვის მისა-
ტანად. ოპერატორულმა ნაწილმა გაარკიოს, რა
ძალებია საჭირო ბათუმის დასაცავად
და როგორი ძალებია აუცილებლად გასაგ-
ზავნი“. რეზოლუციას ხელს აწერს ვინძე
ვინჩენკა.

ტრაპიზონის მოლაპარაკებები თურქე-
თის ზეწოლით მიმდინარეობდა – კატე-
გორიულად ითხოვდნენ ბათუმსა და ბა-
თუმის ოლქს. 6 აპრილს კი თურქებმა
ბრესტ-ლიტოვსკის დაზავების პირობათ
შესრულება ულტიმატუმის ფორმით
მოითხოვეს. ამიერკავკასიის მთავრობა
პასუხს აგვიანებდა. თურქეთის არმია წინ
მოიწევდა. თურქებმა ბათუმის ჩაბარება
13 აპრილს 4 საათისთვის მოითხოვეს.
ბათუმის მიმართულებით შეტევას 36-ე
ქვეთითა დივიზია ახორციელებდა (4000
მეტროლითა და 6 ქვემებით). მოსალოდნე-
ლი იყო ასევე, ზღვის მხრიდან გერმანულ-

თურქელი სამხედრო ხომალდების გამოჩენა.
თურქეთის მე-3 არმიის სარდლობამ გერ-
მანელებს ბათუმის ასაღებად სახაზო კუ-
ისერი „გაბენ“ სოხოვა, მაგრამ უარი მო-
ილო. თურქეთს არც ისე ძლიერი ფლოტი
ჰყავდა. მის შემადგენლობაში შედიოდა
ძველი ჯავშნისანი „ტორგულ რეისი“ (ექს 280 მმ-იანი ქვემები), ჯავშნეგმბანიანი
კრეისერი „მეჯიდიე“ (ორი 150 მმ-იანი და
რვა 120 მმ-იანი ქვემები), 4 საესკადრო
ნაღმოსანი, 7 ნაღმოსანი, 1 წყალქვეშა ნავი,
7 საკანონერო ნავი და სხვა უფრო პატ-
არა გემები.

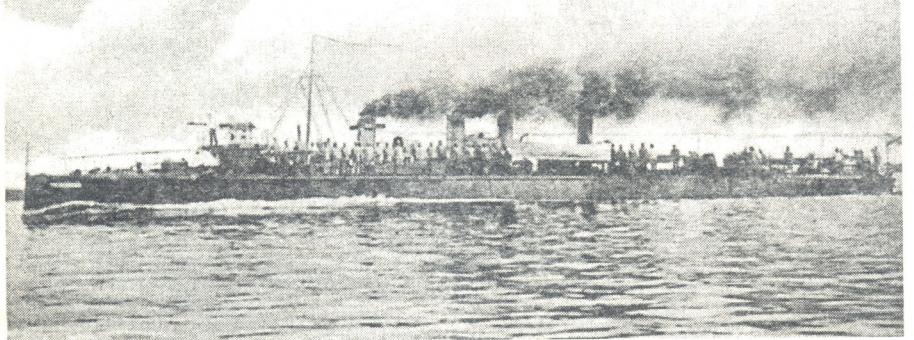
მოწინააღმდეგის სამხედრო ხომა-
ლდებს დიდ სირთულეებს უქმნიდა ბოს-
ფორის სრუტის ახლოს რუსული ხომ-
ალდების მიერ დაეყნებული ნაღმების
ღობურები. ერთ-ერთ ნაღმზე 1918 წლის
20 იანვარს აფეთქდა და ჩაიძირა მსუბუ-
ქი კრეისერი „მიდილი“. საჭირო იყო
ფრთხილი მოქმედება და წინასწარი გან-
ნაღმვითი ოპერაციების სატარება. ამიტ-
ომ ზღვის მხრიდან გერმანულ-თურქუ-
ლი ხომალდების დიდი აქტიურობა მო-
სალოდნებული არც იყო.

ბათუმის გარნიზონი 10 ათას კაცს
ითვლიდა და 100 ქვემები ჰქონდა. სანა-
პირო ზოლის დაცვა გენერალ გაბაშ-
ვილის ევლებოდა.

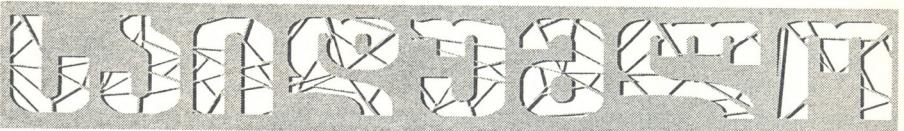
მოგვანებით, გენერალი მაზნაშვილი
თავის მოგონებებში კარგად აღწერდა
ქართულ ჯარში არსებულ უწესრიგობას: ჯარის კაცებში გამეფებული იყო უდის-
ციალინობა, მათ დაცემულებული ჰქონდა
ჯარის კაცური მოვალეობანი და მხოლოდ
თავის გადარჩენაზე ფირობდნენ. ამას
შედეგად ის მოპყავა, რომ ქართული ჯარი
გაცილებით მცირერიცხვან მტერს შეუში-
ნდა, უბრძოლველად მიატოვა პოზიციე-
ბი – ნაწილი გაიქცა, ნაწილი კი ტყვედ
ჩაპარდა. მე-4 ქვეთითა პოლკმა პოზიციები
თვითნებურად მიატოვა. მეორე ქვეთი
პოლკი კი ქიბულეთთან დაბანაკდა.

სანამ სევასტოპოლიდან დახმარება
მოვიდოდა, საქართველოს ხელისუფლება
დაკავებულ გემებსა და კატერებს სა-
ბრძოლო მოქმედებებში იყენებდა. გაზეთი
„საქართველო“ 1918 წლის 9 აპრილს
წერდა: „მარტის 22-ს, ნაშუადღევს 3
საათზე საზვრავად გაიგზავნებ სწრაფ-
მავალი კატერები „გურული“ და „კაზ-
ლი“. მივიდნენ ღიმინის პორტამდის,
ზღვის პირას გზაზე და ნაპირზე მტერი
არ შევინიშნავს. ღიმინისა და მაკრია-
ლის სიმაღლებს შეუ კატერებს თოვე-
ბითა და ტყვიამცერევებით სროლა აუ-
ტებეს. ჩვენ სარტილერიაც ცეცხლი გა-
უსხენით სიმაღლებში ჩასაფრებულებს.
სროლა ავუტებეს მტრისგან დაჭრილ
ლიმანის პორტს, ზარალი არ გვინახავს
ფლოტის უფროსი ჭავჭავაძე“.

საესკადრო ნაღმოსანი „სტრემიტელი“, რომელმაც შეძლო ბათუმის პორტიდან გაქცევა

იუნკართა გაირობის

მოძევნო იპერაცია 8 აპრილს ჩატარდა. შეუდისას, გამნადგურებლების: „აფხაზის“, „აჭარელის“, „განელის“ და „გურულის“ თანხლებით, ზღვაში დამტმარე კრეისერი „კაროლ კარლი“ გავიდა. მივიღნენ მდინარე არხაგამდე საბაც რამდენიმე ფელუკა შენიშვნეს და სროლა აუტებეს. რაზმი საღამოს 6 საათზე ბათუმში დაბრუნდა.

მართალია, გემბი ზღვაში პერიოდულად გასვლას ახერხდნენ, მაგრამ მწირი საარტილერიო შეიარაღებით მოწინააღმდეგებს სერიოზულ დარტყმას ვერ აყენებდნენ. მტერი ხმელეთიდან უტევდა და საზღვაო საშუალებები მხოლოდ დამსარე ძალას წარმოადგენდა. ამასთან, სანდო არც დაქირავებული ბოლშევიკი მატრიცები იყვნენ, რადგან მათთვის უცხო იყო საქართველოს ინტერესები.

1918 წლის 10 აპრილს 12 საათზე მისაილოვის ციხესიმაგრის არტილერიაშ და ერთ-ერთმა გემმა ოურქებს ცეცხლი გაუხსნეს. ბათუმში შემოსულ მტერს რამდენჯერმე ესროლა „მიზაილ არხანგელია“, რომელსაც ღუზა ქალაქის მეორე მხარეს ჰქონდა ჩაშვებული. კრეისერი „კაროლ კარლი“, რომლის იმედი საქართველოს ხელისუფლებას ყველაზე მეტად ჰქონდა, 14 აპრილს ბათუმიდან კონსტანცისაკენ წავიდა. დარჩენილი გემების ნაწილი რუსეთის პორტებში, ნაწილი კი ფოთში გადავიდა.

იმ მოვლენების ერთ-ერთი თვითმხილველი წერდა: „14 აპრილს დღის 5 საათზე ქალაქში შემოვიდა ოურქების რაზმი, დაახლოებით 200 კაცი. რაზმის წინ მოდიოდა ადგილობრივ მუსულმანთა ბრძო. მათ ერთ მესამედს ბაგშები შეადგინდა. ბრძოს მოჰქონდა ოურქების დროში. ქალაქარეთ ამ დროს სროლები გრძელდებოდა. რაზმი ციხესიმაგრის შტაბს მიუახლოვდა. შეიძლება ითქვას, რომ ოურქები ბათუმში თთოქმის გასროლის გარეშე შემოვიდნენ“.

ქართული სახელმწიფოს ინტერესებისთვის რუსული გემების გამოყენების მცდელობა მარცხით დასრულდა. ეროვნული კადრების სიმწირე, რუსული ეკიპაჟების არასაიმედობა, მცურავი საშუალებების სიმცირე სრულფასოვანი საზღვაო სტრუქტურის შექმნის საშუალებას არ იძლეოდა. ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის საქმეში ხელისუფლება დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ფლოტს, მაგრამ მის შესაქმნელად არც პირობები და არც სახსრები არ გააჩნდა. მიუხედავად მარცხისა, ქართველმა სახელმწიფო მეცნიერებების საბრძოლო გამოიციდება მაინც მიღებას. რომელიც შემდგომ აფხაზების და არც ერთ მოქმედების დროს გამოიციდება მაინც მიღებას.

თემურ ჩაჩანიძე

დღეს, ისე როგორც არასდროს, ქვეყნისათვის აუცილებელია საკუთარი გმირების გახსენება. ლვორისა და ქართული მებრძოლი გენეს წყალობით, სამშობლოსათვის თავდაცებულთა სიმცირე საქართველოს არასდროს განცცლია, მაგრამ ალბათ, უდავოა, რომ ამ სათაყვანო ადამიანთა ჩამონათვალში განსაკუთრებული ადგილი იუნკრებს უკავიათ. დიახ, ამ ლეგენდად ქცეულმა ბიჭებმა, გასული საუკუნის ოციანი ნლების დასაწყისში თბილისის მისადგომებთან რამდენიმე ფლიანი ბრძოლების შედეგად ნამესი მონაბინდუს ფეხშიშველა, მე-11 წითელი არმიის მიერ სამარცხვინოდ განცევნილ მენშევიკთა მთავრობას. მიუხედავად ბევრჯერ თქმელისა, გვსურს კიდევ ერთხელ შევახსენოთ მყითხველს კოჯორ-ტაბახმელას გმირთა სახელები.

პირველი ნაბიჯები

ქართველ თქმულთა სასწავლებლის, უფრო ზუსტად კი, ქრისტიან სამხედრო სკოლის შემწის ღება, მნებელები მაუკრობის სამხედრო სამინისტროს ეკუთხონდა. ამ ღების გამოხატულება იმ დროის ბრწყინვალე მხედლისუფროს, გრძელ გორგი კანიტაქეს დაუვალა. მისი ენერგიისა და გარეჯის შედეგად, სამხედრო სკოლაში პირველი მეცნიერებები უკვ 1919 წლის სექტემბრში დაწყო. სახული „ოუნერები“ სკოლის კერძასთგებს რუსული არმიადნ ინტრიკით გაძမოპევა. სასწავლებების მოხვდელი გასაუბრებისა და ფიზიკური შემოწებების შედეგად ხდებოდა. როგორც იკვეთა, სამხედრო სკოლაში მოხვდების შემოწებების შედეგად სამხედრო სამინისტრო სამარცხვინო მენშევიკურ ხელისუფლებას იუნკრეთა სასწავლებლით არართხელ მოწირება თავი უცხოელი სტუმრებისა და უკრაინისტების წინაშე. სამხედრო სკოლის სახელი და მისი მიშნეულობა არ გამოპეპარეთ საქართველოს დაუძინებელ

სამხედრო დისკიპლინებში მეჭის რესუთის არმიის საუკუთესო ოფიცირები მძიმედიდნენ, ხოლო ისტორიას, ქრისტიან ლიტერატურასა და სხვა საგნებს ერთ საუკუთესო წარმომადგენლება - იყნე ჯავახიმეგილი, სარგის კაჭაძე, ვასილ მაროვა ასწავლიდნენ. აღსანიშნავა, რომ ლექტორები ფაქტორივად, უფასოდ მუშაობდნენ, რაღაც, როგორც კორპუსი ქვინიტაქე იუნკებს, სამხედრო სკოლაში მდებული გასამრევლო მათ ტრამატი მუსავრობისთვის კი არ ჰყოფილია. მოუხედავად მუშაობდნენ სიღებჭირისა, სამხედრო სკოლა წერილობი და პატრიოტი ხელმძღვანელების წყალობით, დომინიკურული სკარფელის ქარტური შეასაბულებული მაღლების სამგალითო შენართად იქცა. უორდანის მენშევიკურ ხელისუფლებას იუნკრეთა სასწავლებლით არართხელ მოწირება თავი უცხოელი სტუმრებისა და უკრაინისტების წინაშე. სამხედრო სკოლის სახელი და მისი მიშნეულობა არ გამოპეპარეთ საქართველოს დაუძინებელ

მტრებსაც. ამის დასტურია 1920 წლის მაისის დასწენების განხორციელებული თავდასხმა. აზერბაიჯანის ოლიო გასახურებით გათამაშებული ბოლშევიკები წითელი დროშის აღმართვის საქართველოშიც ესწრავდნენ. წითელ ხადზე წამოწყებული იქიმის პარალელურად დაგვამდი იყო ამონის მწერების თაღილიშვილი. გვემის თანახმად, ბოლშევიკია რაზმებს პარველ რიგში, სამხედრო სკოლა უნდა განხარისალინათ, შეძლევ კა, ხელში ჩაეგდოთ მთავრობა. ამ გაბეჭდული გვემის კანტორიცელება თავზეხელურებულ ბოლშევიკს, სამეცნიერო წითელი რაზმების მფათურის, სამა გვეპრონის პეტრე დავალებული. თავდასხმა 2 მაისს, დამთ მთხდა. რამდენიმე თუელმა ბოლშევიკმ თავდასტრელებულ მოახერხა მმართვის იუნიტების დატყვევება და იარაღის საკვიტის ხელში ჩაედგა. თუმცა პალკონიკ ალექსანდრე ჩხერიმის გამტავი ქვედის შედეგის შედეგად თუნერებმა მაღლევ მოახერხეს გუშაგთა განიარაღება და კონტრიერიზება გადასცლა. საბოლოოდ, სკოლა თავდასხმა დირსებულდა მოიგრია. შეტავების შედეგად მოკლეს 3 თავდასტებელი, სამ დატყვევებული ბოლშევიკ კა, მეორე დღეს სკოლის ქზომი საკაროდ დახტოტეს. თუნერება დაიღუპა ერთი და დაიწრუა ერთი კურსანტი. რამდენიმე სათის შემძევ თუნერება სიძამაცეზე მოელი თბილის ლაპარა გდება. თავდასხმის მოგვრიება სამხედრო სკოლის მთავრობის თავტკლომარები, ნორ ფრანგამ პარად მოულოცა. თუმცა, ნადევილი დიდება ანალგაზრდა თვიცერთა ქრისტე სასწავლებელს ავალისწერების 1921 წლის თუნერების მწურულს ელოდა.

კოჯორ-გაბახმელას ბრძოლები

სამხედრო სკოლამ საბოლოო დაგვალება ახლად დანიშნული მთავრისარდინის, განერალ კინიტაბისაგან 17 თუნერების მიღო. დაგვალების მხედვით, ორ აუგუსტის თუნერება ასეულსა და ნაცვლითა ათასეულს, მოწინააღმდეგ კოჯორისა და შევაბადის მონასტერის შირის არსებულ ფრონტზე უნდა შეეცვინა. მეტონოლოთა ეს რაოდნობა ამ მონაცემის უკვეტურად დასაცავად აშენად მცირე იყო, მაგრამ გნერალ ფრონტების არა აზერბაიჯანის დარაღად მოულოცა. თუმცა, ნადევილი დიდება ანალგაზრდა თვიცერთა ქრისტე სასწავლებელს ავალისწერების 1921 წლის თუნერების მწურულს ელოდა.

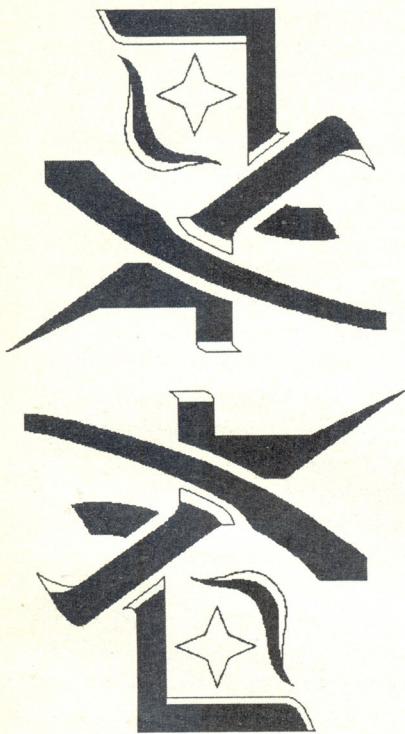
დასაცავად 17 თუნერების დილიოვე გაემურნენ. თბილისის ქუჩებში ხალხი ცრემლითა და ფაფულებით მაცილებდა თხელ პატორებში გამოწყობილ, მწყობრი ნაბიჯით მოსკვლ 20-23 წლის ბიჭების პარველი „წითელი“ იქიმიშების მოგვრიება მაცა თუნერების საბრძოლო პირზე სახურავის მოუწია. თუნერება პაზიციების გარღვევა მეთერთმეტე არმაშ ვრც პარველი კურსანტებისა და გზუც პარველი ქართველი კოდკავშირების, ბორის შევალის გარჯების შედეგად მოახერხა. ქართველი მეორე რიგში საღი კლდესაკო აღმართნება კოჯორ-ტაბახმელუბზე დაუჟული ათ თუნერი და 20 წლის მოწყვეტის და — მარო მცამელი. მთვარ ერთ-ერთი, ტემ-აზერ-ქავერისაგან დაულეობილი შელვა ერთსავე სხეულიცა.

და მანც, რა იყო ამ ანალგაზრდა მებრძოლების გმირობის საღიანობა? რატომ მოხდა, რომ სხვა ასასიბო ჯარისკაციასთვის სამეცნიერო განახლა 118 ასალურებულებების რილი მებრძოლის საქციელი? ვვიქრობთ, პასუხი მარტივია — თუნერების სხვა, არაუც მარტივია — თუნერების დროს, თუნერის, შელვა ერთსავე გმირობა, რომელიც წითელარმებულ მატრისებულები იყო წილით აღრე საკუთარი სხეულით დავარა მოწინააღმდეგის ტყვიამზრებების ლულა — ერთ-ერთი კონტრიერიშის დროს, თუნერება შეტევა სერიოზულად შევერზა მოხერხებულ სისტემაზე განხაგებულმ მოწინააღმდეგის ტყვიამზრებების ცვენდმ. თუნერებმა გალიწყვეტილება სწრაფად მიღეს და პარაბაზი იერიშით გამორინებ წითელარმებულთა ავადმოგრანალე „მაქსიმისაკენ“. მოიგრიშებს მაღლევ გამოუყო მშენდელ თბილისში ფეხბურთის სუკეთეს მოასმეშ და შეუდარებულ მორბენდა, 22 წლის შელვა ერთსავე. მან თბილის დახამსამატები არაბინა აღმართი, ტყვითა და ნიშტით განგმირა შემოგებებული მტერი და საკუთარი სხეულით დაადემა „მაქსიმის“ ლულა. შელვა ერთსავების ეს გმირობა იმ დღეებში მოედ საქართველოს მოულოც. მოგვანებით კა მას მხოლოდ ქართულ გმირულის წრებში იგონებდნენ. საბჭოთა პაროპაგნად ერთ წლის შემძევ მოედ მსოფლიოს მოსდომ წითელარმებულ მატრისეოვანის ანალგორით თავდადება.

საბჭოისწერო ბრძნება თბილისის დატოვების შესახებ, 24 თუნერების დამთ გაცა. თუნერები მცხოვისაკენ დახეველი ჯარების არიერგარდს იცავდნენ. ბათუმიდე უკან დახვევას ისინა არაერთხელ ჩატონენ ბოლშევიკებთან შეტავებაში. საბოლოოდ, მარტის მიწურულს, ბათუმიდან გვითა სტამბულში ჩავიდნენ, იქნან კა საბრძოლოს, საფრანგეთისა და პოლონეთის სამხედრო სასწავლებლებში გადანალინდნენ. ბევრმ მათგამ გმირული ბრძოლის მაგალიონი ჩაწერა უცხო ძველების ისტორიაში.

,26 თუნერების, თბილისის გასახოების მორჯვების, ქალაქების მოსახლეობის რესოუსების უკეტზე დად დაბლოკორ პარალელ მოკენდათ შევ კუპონი, რომლებშიც ქართველ ჭავეული გვამები ესვნა, ხოლო უკან,

ალექს ელისამილი

დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №2

ციხესიმაგრე სუვა შეუვალი იყო... გორაქზე წამოჭიმულს, ირგვლივ წყლიანი ღრმა თხრილი ერტყა. სიმაგრეს ერთაჯერთი სათვალთვალო კოშკი პქონდა. იქიდან ხელისგულივით მოჩანდა შემოგარენი და შიდა ეზო. დამით იქაურობა მთელ პერიძეტრზე ნათდებოდა და შეუმნიერლად კადლებზე აცოცება, შეუძლებელი იყო.

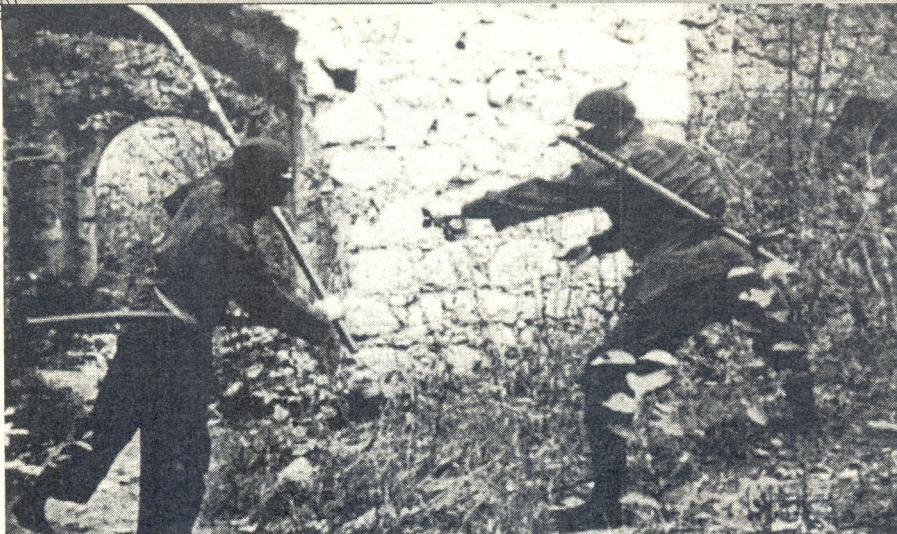
ციხესიმაგრეში შეღწევა ნინძებისთვის ერთ-ერთი ყველაზე ძნელად შესასრულებელი ამოცანა იყო. მოხეტიალე მეფის უსებად და მეტიხავებად გადაცმულებმა, ამჯერადაც ვერ გადაბიჯეს მთავარი ჭიშკრის ზღურბძლს. მცველისთვის ქრთამის შეთავაზება კინაღამ სავალალოდ დასრულდა – მან ხალზე წავლო ხელი. სწორედ მაშინ მოუვიდა თავსედური აზრი კოგას თემის წევრ კატო ტანძოს – სათვალთვალო კოშკს მიპარვოდა. ერთ ბნელ ღამეს, კატომ ორ თანამზრახველთან ერთად წყლიანი თხრილი უხმაუროდ გადაცურა. კატომ „კატები“ ჩამიიცვა ხელებზე და უწუმრად აცოცდა ციცაბო კედელზე. სათვალთვალო კოშკს რომ მიაღწია, ცალი ხელით ძელს ჩააფრინდა, მეორეთი კი, ბურღი მოიმარჯვა და კოშკის იატაკი ორ ადგილას ფრთხილად გახვრიტა. ნახვრუტებში გასაშლელთავიანი ჭანჭიკები ჩამაგრა, მერე თოკის

კოსობრივი საცხოვო

ნინძები საწამლავების დამზადებაშიც დახელოვნებულები იყვნენ. შხამებს, უმეტესად, ცხოველების ორგანოებიდან (ძირითადად, ლვიძლილიდან) იღებდნენ. ნინძას შეეძლო სინდისის ქენჯნის გარეშე მოერამლა საკვები პროცესები ტრაქტირში, თუკი მისი მსხვერპლი იქ აპირებდა ნახემსებას. არ ანალუებდა, რომ უდანაშაულო ხალხი დაიხოცებოდა, მთავარი იყო,

შხამს დანიშნულების ადგილამდე მიეღწია. ზოგჯერ, საწამლავით იარაღს გაპოხავდნენ და არა მხოლოდ სატყორც იარაღს. მონამლული ხმლის პირით მიყენებული დარტყმა მეტად ეფექტური იყო იმ შემთხვევაში, თუ მკვლელს როგორილაც შენიშნავდნენ – პირისპირ შებმა ამ დროს გარდაუვალი იყო. სხვათა შორის, მიპარვით მოკვლის დიდოსტატი ნინძები ხშირად გამოცდილ მეომრებთან პირისპირ ბრძოლაში მარცხდებოდნენ. ყაფანის მძლავრი დარტყმით მკვლელის იატყასიანი მოკლე ხმლის გადამტვრევა შეიძლებოდა. მაგრამ, თუკი შეტაკებისას სამურაის მონამლული ხმლით ოდნავ გაკარრავდნენ, მისი საქმე გათავებული იყო.

კიბე მიამაგრა და თავისი მომშებიც აიყვანა. იატაკზემოთ მოსიარულე დარაჯების ნაბიჯების მიმართულებას გულდასმოთ დაკავირდნენ, მერე სამივემ ქრონიკულად გადალახა კოშკის პარაპეტი და მოულოდნელობისან გაიონებულ დარაჯებს სული გააცხებინეს. დანარჩენი – სამურაების ყაზარმებისა და დენთის საწყობის გადაწვა – ტექნიკის საქმე იყო.

ციხესიმაგრე დაცა...

მოუხდავად იმისა, რომ საქმეში ხშირად იყენებდნენ, სამურაები ნინძებს ჯო-

ტყელ მოხველრილი ნინძა ამჯობინებდა

სანამლავი დაელია, ან უკიდურეს შემთხვევაში, ენა მოეკვნიტა, რათა ჯორებეთური ნამების დროს არაფერი დასცდენოდა. ტყვე ნინძას მაგრად გათოკაცნენ და რამდენიმე დარიაზს მიუჩენდნენ იმის შიშით, თავი არ გაეთავისუფლებინა და თვითმკვლელობა არ ჩაედინა. ნიშანდობლივია, რომ ბავშვობიდან ნანროობ რეფლექსებს შეეძლო გაეცა ნინძა, მზერავს, რომელიც უბრალო მოქალაქედ იყო გაფაცმული და ეჭვობდნენ, რომ ნინძა იყო, იოლად ამონმებდნენ. მეომრებისგან მოსყიდული ბავშვები მოელოდნელად სხვადასხვა მხრიდან რაიმეს ფააყრიდნენ და თუ მარჯველ, მყისიერად აიცდენდა, საეჭვოც არარერი იყო და მას შეიკრობდნენ...

ჯოხეთის მოციქულებს „უწოდებდნენ. მდარე წარმომობის უმორალო, უზნეო და უღირს ხალხად მიაჩნდათ.

...ისიკავე გოემონეს, რომელსაც მეტ-სახელად „ეშმაკი, გულცივი და ცრურ-წმენებისგან თავისუფალი“ უწოდეს, თვით სიოგუნის, ქვეყნის „სამხედრო მმართველის“, ნობუნაგი ოდას მკვლელობა შეუკვეთეს. სიოგუნის პირადი დაცა ისე იყო ორგანიზებული, რომ ისიკავეს ნობუნაგის გარემოცვაში ან მსახურის სახით მის პარტამენტებში „ჩანერგვის“ არანაირი შენი არ ჰქონდა. ეშმაკმა ნინძამ ყველაზე ექსტრაგვანტურ ხერხს მიმართა.

დიდი გაჭირვებითა და რისკის ფასად სიოგუნის საძინებლის სხვენში შეიპარა. ჭერში ოდნავ შესამჩნევი ნახვრტი გააკთა და საძინებულში წვრილი მაფი ჩაუმვა, ისე, რომ მისი ბოლო მძინარე მმართველის ბაგებს თითქმის ეხებოდა. ძაფის ზედა წვერო სწრაფ-მოქმედი თხევადი შხამით გაულინთა და მოთმინებით დაელოდა, როდის ჩაეწვეთებოდა საწამლავი ძაფის ბოლოდან პირში მსხვერპლს. ორი-სამი წვეთიც საქმარისი იქნებოდა. მერე ისიკავა ძაფს ამოკაჩავდა და საქმეც სამხილისა და კვალის გარეშე გაკეთდებოდა.

მაგრამ მოხდა ის, რასაც „ეშმაკი და გულცივი“ ვერაფრით წარმოიდგენდა. წინაორნობა იყო, თუ სხვა რამ, ნობუნაგი საწილზე წამოვდა და ჭერიდან ჩამოშვებული ძაფი შეიიშნა....

ისიკავა გოემონეს დაკითხვა რამდენიმე დღე-დამე გაგრძელდა. სადისტური წამებითაც კი ვერ დააცდენინეს თავისი სახელი და ნინძების თემთან კუთვნილება. ბოლოს და ბოლოს, უზარმაზარ ქვაბში ჩააგდეს, ნელი ცეცხლი შეუნთეს და მოზეიმე სამურაების

თვალწინ ცოცხლად მოხარშეს.

არანაკლები ბარბაროსული ეგზეკუცია ჩაუტარეს ისიკავეს თანამომები ნინძას, ვინმე ტოცუკის. კანი ნაჭერ-ნაჭერ გაცალეს, მერე კი, ტანკება-წამება რომ გაეხანგრძლივებინათ, ბლაგვი ხერხით გადახერხეს.

...ნინძებისთვის საბედისწერო შეიქნა მე-16 საუკუნის დასაწყისი. შინაომები ძლიერმა ცენტრალიზებულმა ხელისუფლებამ შეცვალა და იაპონია ერთიანი სახელმწიფო გახდა. სიოგუნმა ტოკუგავა იეიასუმ საგანგბო ბრძანებულება გამოსცა. მასში იაპონები ითხ ფენად იყვნენ დაყოფილი: სამურაებად, გლეხებად, ხელოსნებად და გაჭრებად. ნინძები კი „ხინინებად“ – „არაგაცებად“ შერაცხეს და მათი საყოველთაო განაღებულება გადაწყვიტეს. „თავშეავების ოსტატება“ განებას წინ არ აღუდგნენ და ოჯახებით თუ ცალ-ცალჭე უხმაუროდ აიყარნენ საცხოვრისიდან, ქალაქებში გადასახლდნენ და თანდათან იქაურ მოსახლეობას შეერწყნენ.

1637 წელს სიმაბარაში, ნაგასაკის ახლოს, ანტისახელმწიფოებრივი ამბოხება დაიწყო. სამურაების რაზმები უძლურნი შეიქნენ ამბოხებული გლეხების, ხელოსნებისა და სხვათა წინაშე. სწორედ მაშინ გაახსენდათ უარყოფილი ნინძები ხელისუფალთ. ისტორიკოსების მოწმობით, სულ ათობელ ნინძას წყალობით 40.000-ზე მეტი

ამბოხებული განადგურდა. ეს იყო ნინძების უკანასკნელი საბრძოლო ოპერაცია – მათი გეღის სიმღერა.

„ბუსიკნი“ – ასეთი აბრიანი სახლი არა მარტო ამომავალი მზის ქვეყანაში, მის საზღვარს გარეთაც არის ცნობილი. „ბუსიკნი“ – „მეომრული სულის სახლი“ მსოფლიოში დღეს ერთადერთი ადგილია, სადაც ჯერ კიდევ ტრადიციებს ნინძას სული. ამაში დიდი წვლილი უთუოდ მასაკი ჰაცუმის მიუძღვის.

იგი მეიძის, იაპონიის ერთ-ერთი პრესტიული უნივერსიტეტის კურსადამთავრებულია. პროფესიით ხელოვნებათ-მცოდნეა. გარდა ამისა, ნიჭიერი მხატვარი და კალიგრაფიისცაა. როგორც ტრადიციული, ისე თანამედროვე დასავლური მედიცინის ექიმი-თერაპევტის დიპლომი რომ მიიღო, 27 წლისა სთავეში ჩაუდგა ერთ-ერთ პრესტიულ კერძო კლინიკას. და რაც მთავარია – იგი აღმოსავლური ბრძოლების თავგადაკლული თაყვანისმცემელი იყო. 1944 წელს, 13 წლისა, ძუღმო გაიტაცა, მოგვანგით კი, კარატემ. მერე იარაღის ხმარების ხელოვნებას – კობუძიუცუს დაუუფლა. 1957 წელს ძიუდოში მეოთხე, კარატეში – მექვსე და კობუძიუცუში მეორე დანის მფლობელი გახდა. 1958 წელს სულ სხვა კლასოტით წავიდა მისი ცხოვრება – მასაკი ჰაცუმი კლან „საიდუმლო კარის“ სკოლა ტოკაგურურის უმაღლეს

მოძღვარს – ტაკამაცუ ტოსიცუგუს შენვდა.

„ჩვენი სკოლა „ნინ-ძიუცუს“ გათანამედროვეობის მცდელობებისა და კომერციულ სამსახურში ჩაყენებისგან იცავს, – ჩააგონა პირველივე შეხვედრისას მასაკის მოძღვარმა, – ჩვენთვის მიუღებელია, რომ სკოლა სხვადასხვა ეგზოტიკური ელექტროტიო შეზავბული ხელჩართული ბრძოლების უბრალო სარეპლამო სასწავლებელი იყოს“.

ასე გახდა მასაკი ჰაცუმი „ნინ-ძიუცუს“ მიმღევარი და ტაკამაცუ ტოსიცუგუს მოწავე. მისდა მოულოდნელად, პრველივე დღეებიდან სიძლეებს შეეჯახა. დანების მფლობელი ზუსტად ვერ ახერხებდა მოძღვრის მიურ ნაჩვენები მოძრაობების გამეორებას. გაუთავებლად უწევდა ჩანახატებისა და ფოტოების გაკეთება. მოძღვრის თითოეულ მოძრაობას აფიქსირებდა, მერე კი შინ, თანმმდევრობით ჩაამწკრიებდა და ცდილობდა მასწავლებლის მოძრაობის ტექნიკას, მათ შინაგან ლოგიკას ჩასწოროდა.

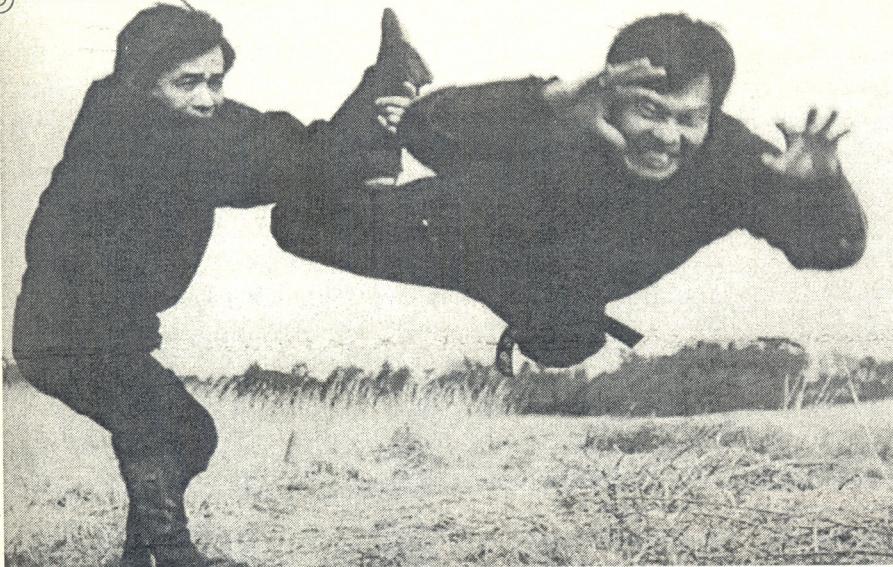
ერთხელ, რამდენიმე წლის შემდეგ, საკუთარი თავით უკამაყოფილო მასაკიმ ჰკითხა მასწავლებელს, დროს ტუკილად ხომ არ კარგავთ ჩემისთანა უნაჭო მოსწავლისთვისო. „მითხარით, მოძღვარო, შეიძლება გავხდე ნინძა?“ ჰასუხი ასეთი იყო: „ნინძა ვერ გახდები, ნინძად უნდა დაიბადო, მაგრამ შენ გაქვს შანსი, ნინძას დაეშვანებო, ნინძად იგრძო თავი“.

წვრთნა არა მარტო დარბაზში, ბუდისტურ ტაძრებშიც – სულიერი ენერგიის მაკონცენტრირებელ ადგილებშიც ტარდებოდა. ნინძას ფისიკოტექნიკისა და მსოფლმხედველობის რელიგიურ-ფილო-

ნინძას კოსტიუმი ღრმებივი იყო. ერთი მხარე შავი ან რუხი ჰქონდა, მეორე – მუქი ლურჯი. ქურთუს უამრავი ჯიბე ჰქონდა იარალის, ნამლებისა და შხამების შესანახად, ასევე, ცხოველების ჩასასმელად. ნინძა ხშირად დაატარებდა თან რამდენიმე თავის ან თრითინას, რომლებსაც მონინაალმდეგის ყურადღების გადასატანი მანევრებისთვის იყენებდა. ყველა ჯაშეშს ფეხსაცმლის ორ-ორი გამოსაცვლელი ლანჩა ჰქონდა – ტყავისა და აბრეშუმის. ჟაპიუშონს მრავალმიზნობრივი დანიშნულება ჰქონდა – ნყლის ფილტრად და ჭრილობების გადასახვევად იყენებდნენ. ხანძრის დროს კი ცეცხლისგან იცავდა და ა. შ.

სოფიური საფუძვლების ფორმირებას მოძღვარი უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა, ვიზე ხელჩართული ბრძოლისა და არაღის ხმარების ტექნიკას. ეს შემთხვევითი არ იყო, რადგან ნინძას საბრძოლო ტექნიკის ძირითად სახეობად ითვლებოდა ე.წ. „სიცარიელის ბრძოლა“ – ყველასა და ყველაფრისგან ემოციური განდეგილობის მდგომარეობა, რაც საშუალებას აძლევდა ნინძას მყისიერად გამოხმაურებოდა სიტუაციაში სულ მცირე არასასურველ ცვლილებასაც კი. ასეთ

დროს მოწინააღმდეგეს ისეთი შეგრძნება ეუფლება, თითქოს ხორციელებული არსება კი არა, სასტიკი და უსულგულო რაღაც ძალა უპირისისიღება. „სიცარიელის მდგომარეობა“ ვონების ყოველდღიურობისგან გათავისუფლების შედეგა. მხოლოდ ამის შემდეგ მიიღწევა თვითდა-

მრუხელავალი იმისა, რომ ფლეს იაპონიაში ნინ-ძიუცუს უამრავი ფან-კლუბი და სკოლაა, ეს უძველესი ხელოვნება მართლაც მიიჩინებულია. 1900 წელს თითქმის აღარ იყვნენ ნინ-ძიუცუს მცოდნები. სექციებში ფლეს იაპონური ორთაბრძოლების სხვადასხვა სტილის ნაზავს ასწავლიან, რომელთაც ნამდვილად ვერ უწოდებთ ნინდას ხელოვნებას. თუ არსებობენ კიდეც ნინდას ტრადიციების ჭეშმარიტი დამცველები, საეჭვოა, იოლი იყოს მათთან საგანგებო რეკომენდაციების გარეშე მოხველრა. იქნება აკრძალულიც კია?

დღეისათვის ხელმისაწვდომია მხოლოდ ატრიბუტია, უამრავი ფილმი და უძველესი სტაგენცები, რომელთაც მხოლოდ ესთეტიკური შთაბეჭდილების მოხდენა ძალუდა. ასე რომ, თუ ნაიკითხავთ ნინდას სკოლაში მიღების

განცხადებას, — ფილად ნუ ენდობით — ამაზე მხოლოდ ოცნება თუ შეიძლება...

ჯერება, მყისიერი რეაქცია, გულცივობა, ადამიანებისა და სიტუაციების ინტიუ-ციური შეცნობა“, — ამტკიცებს მასაკი ჰაცუმი.

სწავლის კურსი 15 წელიწადის, მოძღვრის სიკლილიამდე, 1973 წლამდე გაგრძელდა. გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე მან ჰაცუმის სოპიო — უმაღლესი დამრიგებლის ტიტული უბომა. ოდნავ მოგვიანებით კი, ოფიციალურად აღიარა მასაკი თავის მემკვიდრედ — მასაკი 34-ე სოპიო ტოგაკურე-რიუ გახდა. და უეცრად, გარდაცვალების წინა დღეს მოძღვრის საჯაროდ გამოუცხადა მასაკის: „ვერასოდეს ვერ გახდები მიიძნი. უკუთს შემთხვევაში, ტაცუმინი იქნები“. მოძღვრის სიტყვებმა შეაცაუნა მასაკი. მეიძნინი ხომ „სრულყოფილებას მიღწეულ ისტატს“ ნიშნავს, ტაცუმინი კი, მხოლოდ და მხოლოდ „სრულყოფილებისკენ მიმავალი მცოდნება“.

მოძღვრის სიტყვების დაფარული არსი ჰაცუმიმ მოგვიანებით გააცნობიერა. ეს იყო თავისებური სურვილი „სრულყოფილებისკენ განუწყვეტელი სკლისა და მისი ვერასოდეს დაუფლებისა, რამეთუ ვინც მაღალია მთის მწვერვალს, დაბლა დაშვებაც უწევს“. მოძღვარი ხშირად უმეორებდა ამ სიტყვებს მოწაფეს.

1986 წლის 29 სექტემბერს 34-ე სოპიო ტოგაკურე-რიუმ ჩვეულებისამებრ მოინახულა თავისი მოძღვრის საფლავი და მოსწავლეების თანდასწრებით შეპო-ცა, რომ მოელ სიცოცხლეს მიუძღვიდა „საიდუმლო კარის“ „ნინ-ძიუცუს“ სკოლის ტრადიციების შენარჩუნებას. გარდა ამისა, ტრადიციისამებრ, ახალი სახელიც მიიღო — ამერიდან მას ტორაცუგუს უწოდებენ. „დირსულად გატარებ ას სახელსა და მასთან დაკავშირებულ მისიას“.

დასასრულ, გაახმაურეს „ტოგაკურეს კლანის ნინძას კოდექსი“:

ვარსკვლავები ჩემი თვალებია,
ქარი — ფურები,
ლამე — სამოსლია ჩემი,
სცივე — გონება ჩემი,
ჩრდილი — არსა ჩემი.

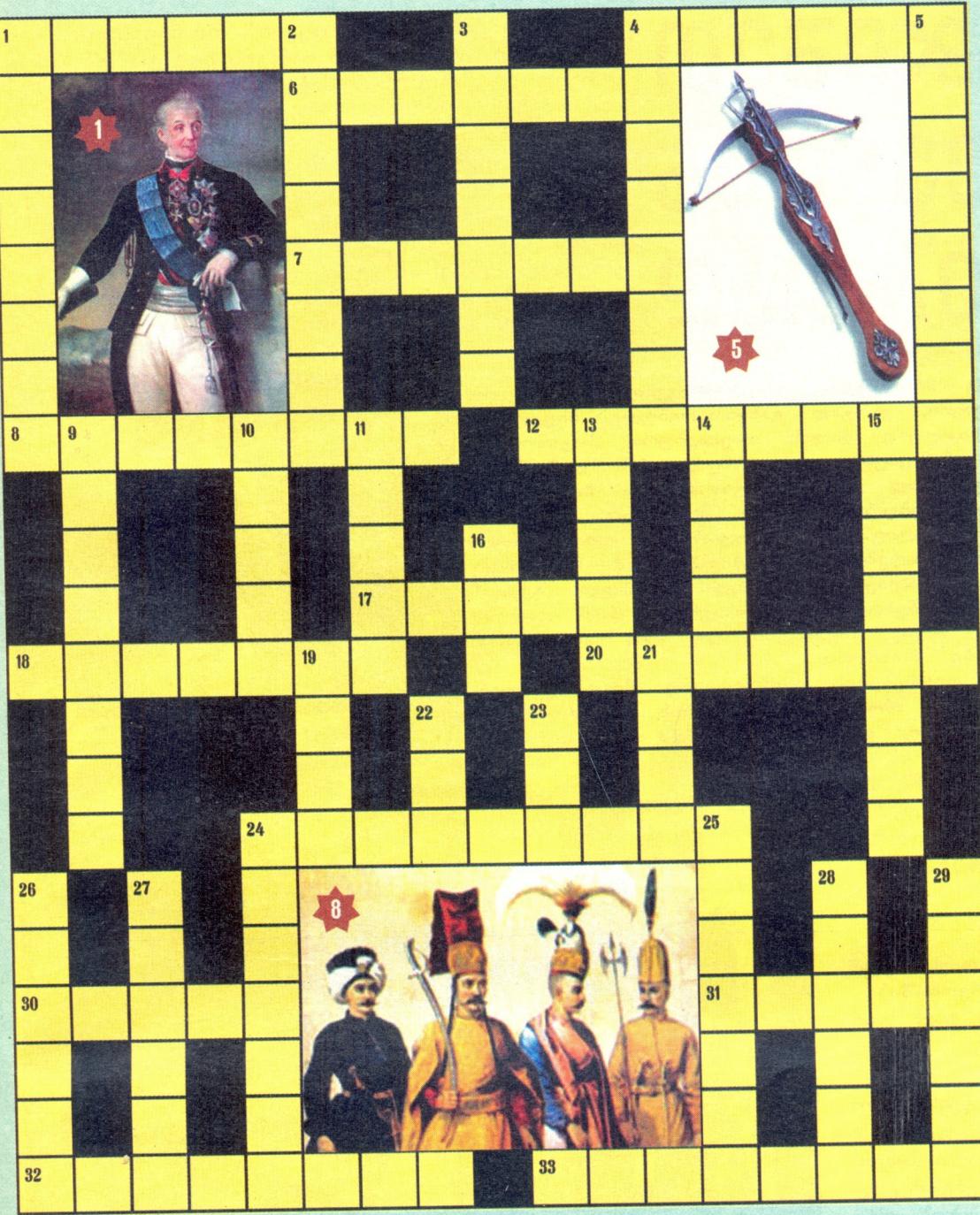
ძალა ჩემი — ჩემს შეუცორობაშია,
მოძღვრის პატივისცემა — ურთად
ერთი სათოვება ჩემი,
ძალაუფლება ჩემი — თვით მე
ვარ,
რეინა — სხეულია ჩემი,
გადაწყვეტილება ჩემი — კანონია
ჩემთვის!

სული ჩემი — ერთადერთი მე
გობარა ჩემი,
ზოზილი — მზერია ჩემი,
აღგბისა და მიცემის თავისუფლება — სტრატეგია ჩემი,
მომენტის გამოყენება — უმთავრესი
შენია ჩემი,
სამყაროს კანონ — ერთადერთი
საგანძუროა ჩემი.

ფითარებასთან შეუუბა — პინცი-
სა ჩემი,
ქარსებრი მოუხელოფლობა — ტაჭ-
ტიკა ჩემი,
მოწილი ჭუა — ბედინერება ჩემი,
ვალის გრძნობა — საფარველია
ჩემი,
განუსაველად არსის შეცნობა —
მხალია ჩემი!

ტერმინები

თარაზულად: 1. რომაელი ფილიოსიფონი; 4. შხის სისტემის პლანეტა; 6. ლაბინები საწვავი პროდუქტი, რომელსაც იქნება ცეცხლგამზებ ბომბებსა და ცეცხლსატყორცნებში; 7. ამერიკის ტექსტი გავრცელებული ასტარა ჩანთოსანი ცხოველი; 8. ოსმალეთში პრივატულებული ქვეთი ჯარი, რომელიც პაშვიაში ტექედ წაყვნილი და გამაჰმადინებული ქრისტიანებისგან შედგებოდა; 12. მყარი სხეული, რომელსაც ბუნებრივდ აქვს მრავალწახნავა ფორმა; 17. ჩინეთის ფერის ერთეული; 18. სახის მან-

ჭა; 20. სრული უწესრიგობა, ქაოსი; 24. ძროფესიანი გადატრანსფორმირებულება; 30. დედი მაღაშინი; 31. ფულადის ბაგირი; 32. გვარის ან სახელის პირველი ასტა; 33. მოკლელულიანი შეტყოფულება; 34. რესის მხედართმასავარი, გენერალისიმურის; 2. საგნათა ან მოვლენასა მსგავსება; 3. ლოდისარტყორცნი მნექნა ტელად; 4. ლოტფის დედაქლასქე; 5. გაუმჯობესებული შეგვლისარი; 9. ასოქის გადასახი ისე, რომ ერთი სიტყვიდან სხვა ახალი სიტყვა მივიღოთ; 10. ქსოვილის გრძელი ნაჟერი, რომელსაც მუსლიმინი

მმაკაცები თავზე იხვევენ; 11. მცირე სიმძლავრის გადასატანი რადიოსადყური; 13. ინდოეთის ფერის ერთეული; 14. ჭიდავის ერთ-ერთი ფონი, ფეხში გმოდება; 15. ქუჩის ან ბალის გასანათებელი ფორმა; 16. ჩინელი დიქტატორი; 19. აპონური ბრინჯის არაყი; 21. დამინისტრაციული ერთეული საბერძნებელში; 22. ისრის წევრი; 23. ქაბრეგილი; 24. სამაგირის გადახდა; 25. სახელმწიფო ეკონომიკი; 26. მონოლით ჯარისკაცი; 27. ფერასთვის საგალიდებულო წესი; 28. პრიმოლის ველი; 29. მარჯვე, უფეხტური ილუსი.

უურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნდული „არენალორდეს“ პასუხები: **თარაზულად:** 4. იორდანე; 6. ტელექსი; 7. მაისი; 8. კლებე; 12. დანტისტი; 16. არასტორებელი; 17. კლებერი; 18. ამონი; 20. ალი; 21. არესი; 25. უი; 26. კილიმანჯარი; 28. პო; 29. იანუსი; 31. ილარიონი; 32. „ილიადა“. **შევულად:** 1. ტინტორეტო; 2. ბროლი; 3. ფელინი; 5. არქიმედე; 9. ემე; 10. გრიმალდი; 11. ასანა; 13. ნოე; 14. იუბილე; 15. ტარანი; 19. „ფაუ“; 22. რინო; 23. ოაზისი; 24. პრესტირი; 27. პინა.

ივარჯიშეთ ჩვენთან ერთაღ

ამ ნომერში ისევ მხარ-ბეჭზე ვილაპარაკებთ და არცთუ შემთხვევით. ჯერ ერთი, კარგად განვითარებული ბიცეფსები და ტრაცეფსები მამაკაცური ძალის თავისებური „საგამოფენო ნიმუშია“ — რომა მამაკაცს თავისი სიძლიერის დემონსტრირება სურს, უძირველესად მხრებს შეათამაშებს ხოლმე.

თავის მხრივ, დელტისებური კუნთები მხარ-ბეჭს იმ მოშე-იბელებულობას მატებს, რომელიც ქალის სიყვარულის ობიექტისთვის აუცილებელი რამაა. ქალებს რა სჭირდებათ? საყვარელ მამაკაცს ფართო და მძლავრი მხარ-ბეჭი ჰქონდეს. აქედან გამომდინარე, თამაზად შეიძლება დავისკვნათ, რომ ქალებს სწორედ ძალ-ღონით სავსე ვაჟაცები და არა კაფანდარა, გაჩინინებული ტიპები მოსწონთ.

ზემოხამოთვლილი ლირსებების უსწრაფესად მოსაპოვებლად ვარჯიშების კომპლექსი, რომელიც კუნთების განვითარებისთვის არის განკუთვნილი, დროდადრო უნდა შეიცვალოს.

ამ ჯერზე სწორედ აზაღ კო-მპლექსს გთავაზობთ:

მხრების დელტისებური კუნთები

გარჯიში 1

შტანგის აჭიმვა თავს უკან (ზჯდომარე მდგომარეობაში)

დააფიქსირეთ შტანგა თავს უკან (იხ. ფოტო)

შტანგა ნელ-ნელა დაუშვით კე-ფამდე და დაბრუნეთ საწყის მდგო-მარეობაში.

აუცილებლად გაითვალისწინეთ: ამ ვარჯიშის შესრულებისას ხე-რქემდის წელის მონაკეთის უსა-ფრთხოებისთვის, სასურველია დამ-აფიქსირებელი ქამრის გამოყენება.

გარჯიში 2

ჰანტელების ერთდროულად ანევა ორივე მხარეს

(ავითარებს დელტისებური კუნ-თის შუა კონას)

დადექით და ჰანტელებიანი ხე-ლები ძირს დაუშვით (იხ. ფოტო).

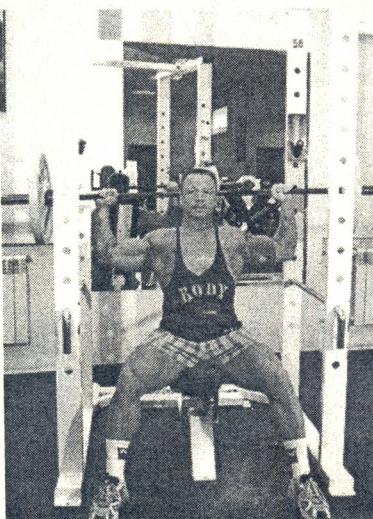
საწყისი მდგომარეობიდან ასწი-ეთ ჰანტელებიანი ხელები, შემდეგ კი დაუშვით.

უნდა გავასოვდეს: ჰანტელები ისე უნდა ავწიოთ, რომ ხელები დატაკის პარალელური იყოს.

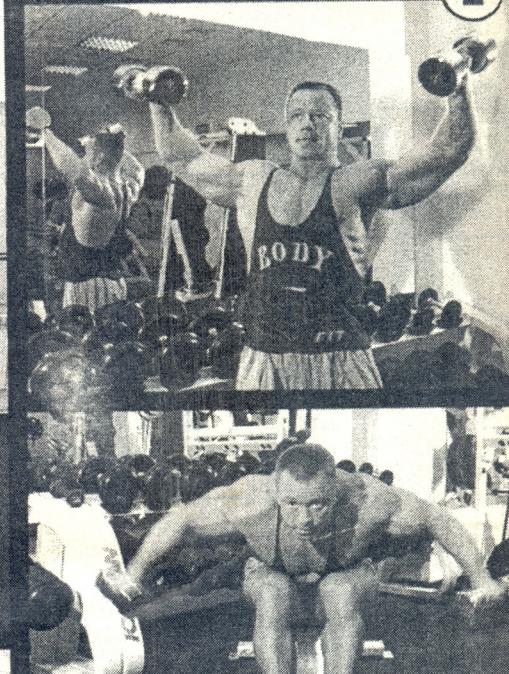
არსებობენ ისეთი „მანიაჟები“, რომლებიც საათობით ვარჯიშობენ სარეას წინ და თი-თოეული კუნთის დამუშავებას უამრავ დროს ანდომებენ. ვერ ვიტყვით, რომ შესაშური საქმიანობა იყოს, თუმცა საკუთარი სხეუ-ლისთვის ყურადღების მიქცევა ნამდვილად საჭიროა. ჩვენს რებორიუმი შემოგთავაზებთ ვარჯიშებს სხეულის კონკრეტული ნაწილები-სთვის. მათი შესრულება შეგეძლებათ როგორც ტრენაჟორებზე, ასევე სახლის ან ეზოს პირობებში, სკამების, მაგიდებისა და უბრალო ბალიშების გამოყენებით.

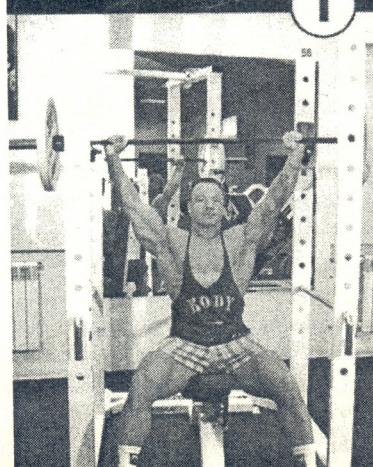
2

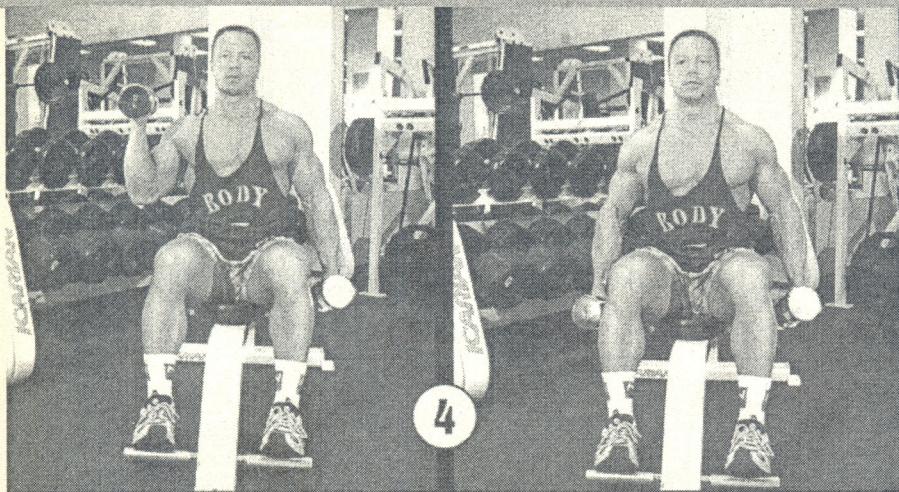

1

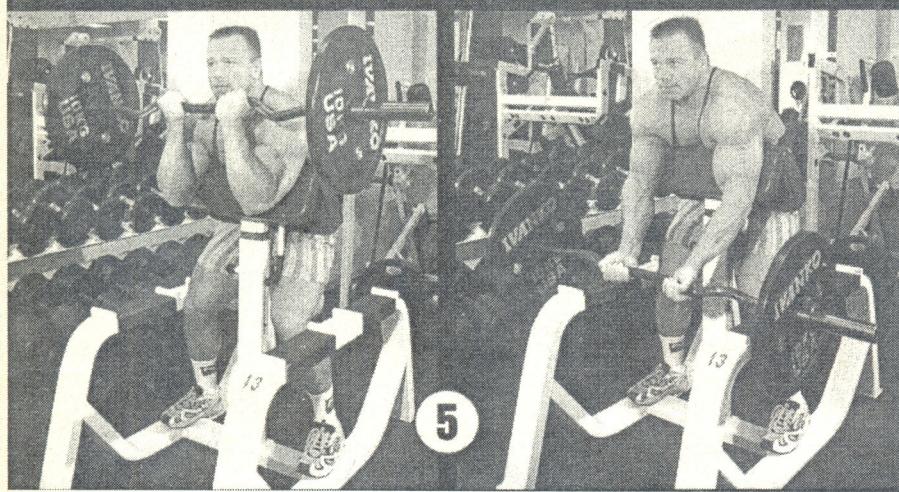

3

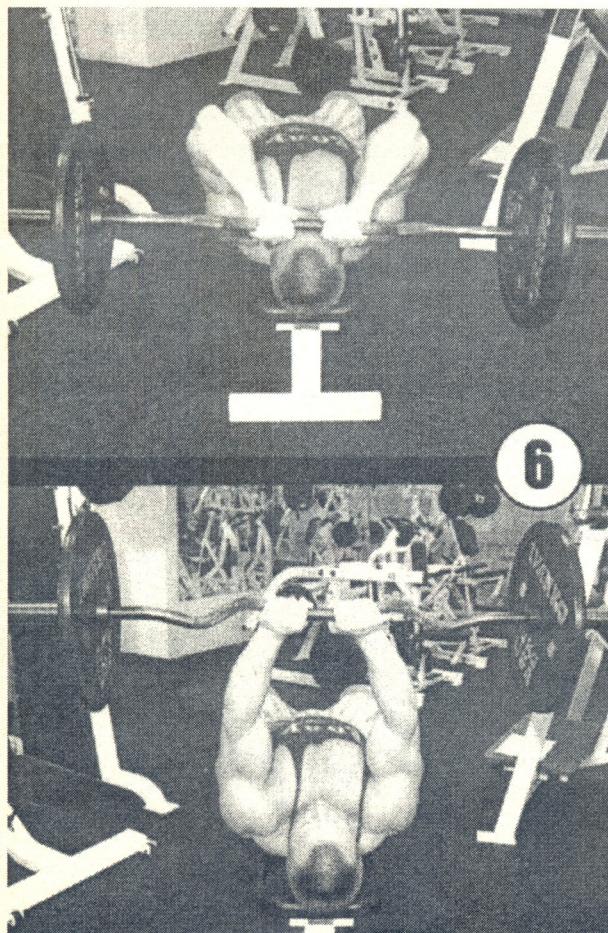

4

5

6

ვარჯიში 3

ჰანტელების ანგა დახრილ და მჯდომარე მდგომარეობაში.

(ავითარებს დელტის ებური კუნთის უკანა კონას, რაც მხარეჭებს უფრო მოძრვალებულ ფორმას აძლევს და მხარგაშლილობის ეფექტს ქმნის).

სკამზე ზიხართ, კორპუსი წინ არის გადახრილი, ჰანტელებიანი ხელები ძირს არის დაშვებული (იხ. ფოტო).

ამ მდგომარეობაში ასწიეთ განზე გაშლილი ხელები, დახლოებით მუხლის დონემდე, შემდეგ ჰანტელები ძირს დაუშვით.

თვალყური აღენეთ, რომ კორპუსი ვარჯიშის შესრულებისას უძრავი იყოს, მოძრაო-

ბის შესრულებისას კი, იდაფვები მაქსიმალურად ზემოთ უნდა იყოს მიმართული.

მხრის ორთავა კუთი (ბიცეფსი)

ვარჯიში 4

„სკოტის“ სკამზე ხელების მოხრა შტანგით.

მხარ-ბეჭი დაბჯენილია მერხზე (პიუპიტრზე), შტანგა წინ გაშვერილი ხელებით ძირს არის დაშვებული (იხ. ფოტო).

მაქსიმალურად მოხარეთ შტანგიანი ხელები და შემდეგ დააბრუნეთ საწყის მდგომარეობაში.

ვარჯიშის შესრულებისას შტანგას ისე უნდა ჩაეჭიდოთ, რომ ხელები ერთმანეთის პარალელურად გქონდეთ.

ვარჯიში 5

ჰანტელებიანი ხელების მოხრა მჯდომარე მდგომარეობაში (ჩაეჭიბი).

დაჯექით სკამზე და წელით საზურებს მჭიდროდ მიეყრდნით. ჰანტელებიანი ხელები ქვემოთ არის დაშვებული, ხელის მტევნები ჭანის პარალელურია.

რიგრიგობით ასრულებთ ჰანტელებიანი ხელების მოხრა-გაშლას ისე, რომ ხელის მტევნები არ შემობრუნდეს.

მხრის სამთავა კუთი (ტრიცეფსი)

ვარჯიში 6

ფრანგული აჭიმვა მნილიარე მდგომარეობაში და მოხრილი გრიფით.

წევხართ ჰორიზონტალურ სკამზე (ზურგი მჭიდროდ არის მიკრული), შტანგა გაშვერილი ხელებით თქვენ წინაა დაფიქსირებული (იხ. ფოტო).

დაუშვით შტანგა ქვემოთ – თავს ოდნავ გადაცილეთ ან შუბლის დონემდე მიიტანეთ, შემდეგ დააბრუნეთ საწყის მდგომარეობაში.

გაითვალისწინეთ: ხელები ისე უნდა მოხაროთ, რომ მხარსა და წინამხარს შორის კუთხე არანაკლებ 90° გრადუსს ქმნიდეს. ამით დაზღვევთ თავს იდაყვის სახსრის დაჭიმულობისგან.

გისურვებთ ჰარმატებებს.

შვილაზი სახელოვანი შვერტანისარი

ჯიპი – ეს სიტყვა, მსოფლიოს უდიდესი ნაწილისთვის ყვალგანმავალ ავტომობილებთან ასოცირდება. ვის არ გსმენიათ – „ბე-ემ-ვე“-ს ჯიპი, „მერსედესის“ ჯიპი. არადა, „ჯიპი“ ისეთივე ბრძნლია, როგორც იგივე „ბე-ემ-ვე“ და „მერსედესი“. თუმცა ნახევარი საუკუნის წინ შექმნილმა ავტომობილმა იმდენად დაუკინკარი კვალი ფაროვა, რომ ახლა მისი სახელი ყველგანმავლების ზოგად სახელად მოიაზრება.

ჯიპის შესახებ ბევრი რამ დაწერილა, მაგრამ მოუხდავად ამისა, 50-ანი წლებიდან მოყოლებული მის მიმართ ინტერესი არ ცერძა. ნახევარი საუკუნის წინ, აშშ-ში სიღიდით მესამე (Ford-ისა და Chevrolet-ს შემდეგ) კომპანია Willys Overland-ი გაკოტრიბის ზღვარზე იდგა. 1940 წელს მან შეოლოდ 21.418 შეუბუქი ავტომობილი და 2.291 ჰიკაპი გაყიდა. ეს კი წარმოების ფელაზე ცუდი მაჩვენებელი იყო. სამხედრო შეკვეთამ ამ ფირმისთვის ფაქტობრივად, სამშველო რელიეფის როლი თამაში. მოგეხსენებათ, ამ დროს მეორე მსოფლიო ომი მიმდინარეობდა, რომელშიც შეერთებული

შტატები ჯერ არ მონაწილეობდა. სახელმწიფო დეპარტამენტის პოზიციებიც ჩამოაფიქტებული და გაურკვეველი იყო. შეუარყობის ექსპორტზე სან ებარგის აცხადებდნენ, სანაც საერთოდ აუქტიონის მიეცათ, რომ შეუარყობა თავიანთი სურვილით, ნებისმიერი მტბრძოლი შეხარისტების მიეყიდათ... პერი ფორდი, ლიად აცხადებდა უარს ინგლისელებთან კონტაქტზე, თუმცა მანმდე თავის გერმანულ ფილიალს ახალ სატკიროთ ავტომობილების ტექნიკური დო-

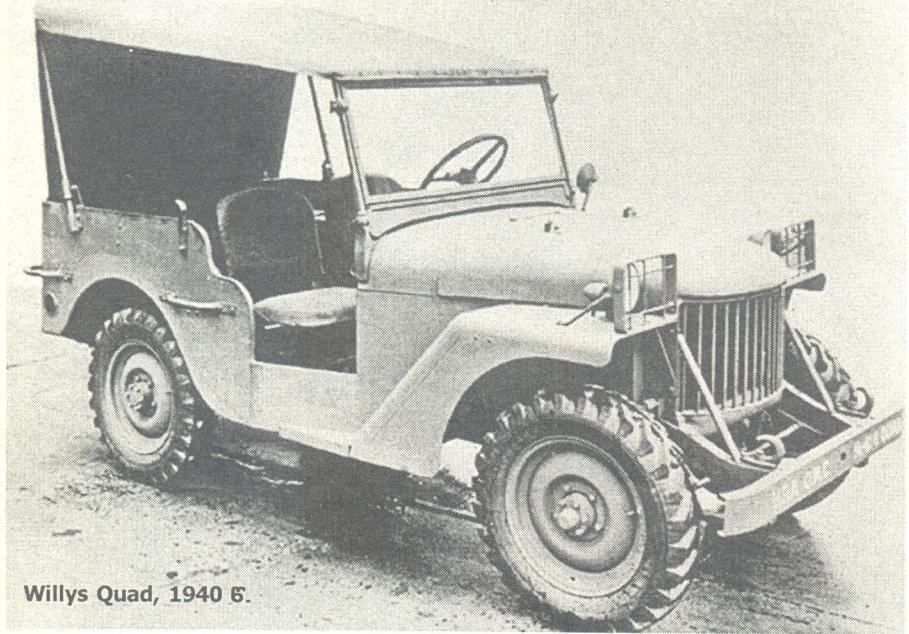
Willys MB და
Jeep Wrangler

ԱՐԵՎԵԼՔՆ

Jeep Wrangler

Willys Quad, 1940 5.

კუმენტუცია გადასცა. ფირმა Mack-მა კი
სატელიკო ავტომობილების მსხვილი პარ-
ტია საფრანგეთის მაჰვდა. მოგვანებით, ეს
მანქანია, თოთქმის სრული შემაღებლობით
გერმანელების წელში აღმოჩნდა. მხოლოდ
ჩერჩილის სახალხოდ გაძისვლის შემდეგ
მოხერხდა Mack-ის მეორე პარტიის ინ-
გლისის ნაპირებზე შევიდობიანდ გადატვირ-
ცა.

გამოირიცებული არ არის, რუსველტს
რომ საკუთარ ხელში არ აეღო ამერიკული
სამხედრო ნაწარმის გადანაწილება, 1941
წლის 22 ივნისს კურმახტის კოლონნებს
საბჭოთა კავშირის საზღვრები ქეპ-ბიოთ
გადაულიანა.

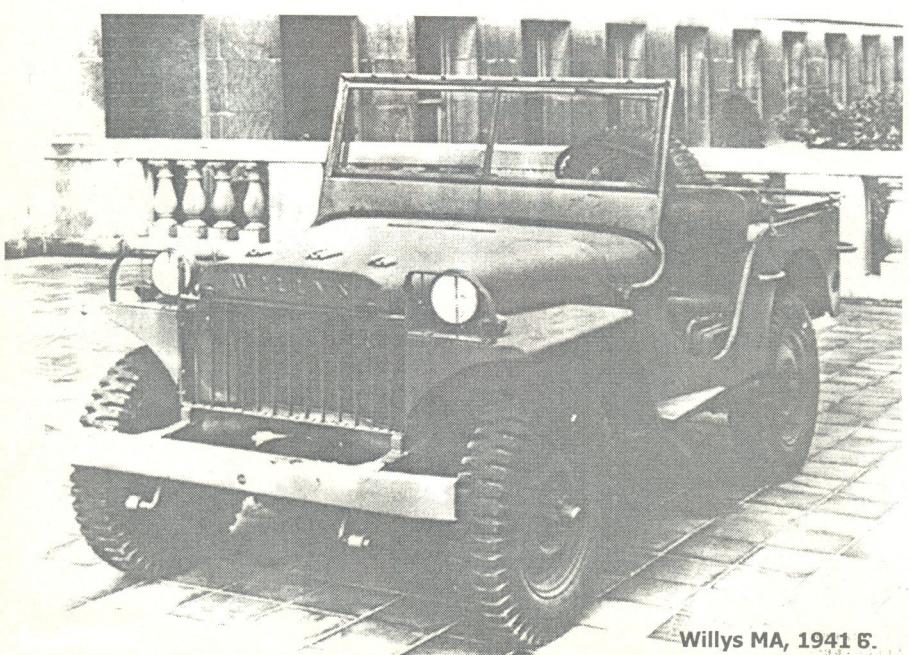
1940 წელს აშშ ჯერ არ აპირებდა ომში ჩაბმას, მაგრამ მოულოდნელად, სასწრავთ წესით გასამზღვრობული ყველ-

ဂანმავლის პროტოტიპის შემუშავება დაიწყო. ამ საქმისთვის მხოლოდ 49 დღე იყო გამოყიფვილი. ასეთ ვითარებაში სხვადასხვა კომპანია „ესტრიქა აცტიტა“: პირველი მათგანი პარაგინა კომპანია **American Bantam**-ი იყო, რომლის ქარხნადანც 1940 წელს ჯერ აცტ ერთი მანქანა არ გამოსულიყო. მისა სელმძევანელობა სავსე ეჭიდებოდა და ცდილობდა, დაეყოლიებინა დამოკიდებული ინჟინერი კარლ პრობსტი, ხელი მოეკდა პროექტისთვის, მაგრამ მან უარი თქვა — შემკვეთს ფული არ ჰყოფნიდა. პრობსტის დაყოლიებას ავტორიტეტული პირებიც ცდილობდნენ, მათ შორის GM-ის ყოფილი პრეზიდენტი და იმსახად ორი ვარსკვლავის მქონე გენერალი ულიას კუკუ-სენიც. ამ უკანასკენელის ზარმა გაჭრა...
პრობსტმა ყვალა საქმი მიაჩინა, თა

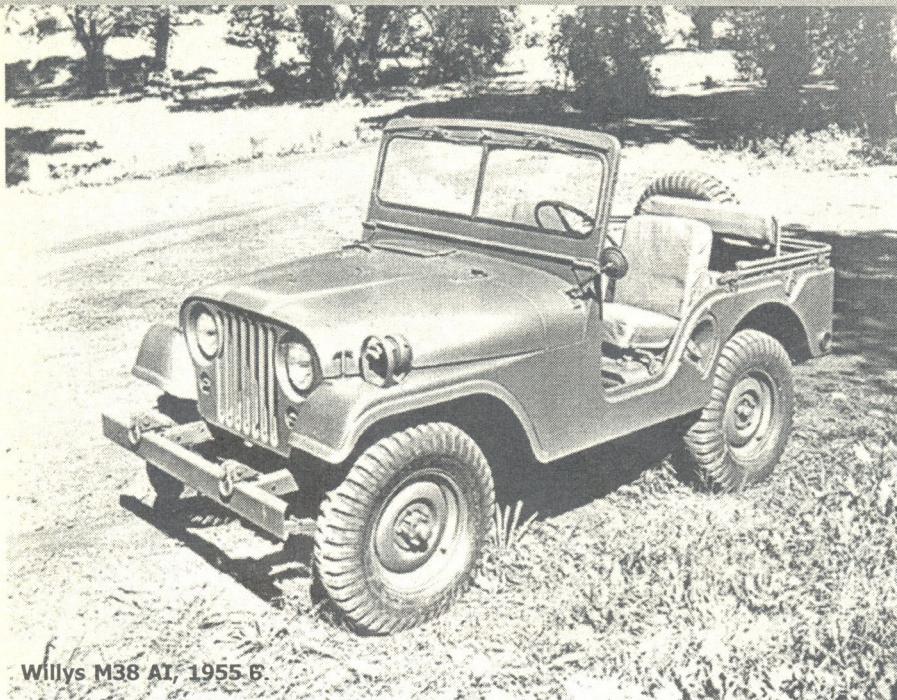
سا^سا^تر^را^جو^د ბუ^ტლე^რისა^კე^ნ გა^ეშუ^რა, სა-
და^ც Bantam-ის ოფისი მდგრადი მო-
მავალი ყველა მანავალი მანქანის შემაღ-
ვენელი ნაწილები 33 საათში მზად იყო.
შემკვეთის წარმომადგენლებმა Bantam-ის
გარდა მანქანის მწარმოებელი კიდევ 135
ფირმა ააწრიალეს. ტენდერის ფინალში
სამი მანქანა გავიდა. სამივე ერთმანეთის
მსგავსი აღმოჩნდა. სელაბერგის პოლიგონზე
პირველად Bantam-ის პროტოტაიპი შეს-
რიალდა, რიგით მეორე Ford Pygmy გახ-
ლდათ. პოლიგონს ყველაზე დაგვანებით
Willys Quad-ი ეწვას. სამხედროებს თავდა-
პირველად არჩევანის გაკეთება გაუჭირ-
დათ და კონკურსში მინაწილე კომპანიების
მიერ წარმოდგენილი ავტომობილების
გათვალისწინებით, კიდევ უფრო გაუმჯობესე-
ბული 1500 ცალი მანქანა შეუკვეთეს. აუცი-
ლებელი იყო, რომ ყველა მათგანს Ford
Pygmy-ის მსგავსი რადაგატორის ბადე და
ბრეზენტის სახურავი ჰქონდა. მანქანას
მინიმალური 4,8 კმ/სთ და მაქსიმალური
88 კმ/სთ უნდა განვითარებინა და ნახე-
ვარმეტირიანა სიღრმის წყლის ბარიერის
გადაოახვა შეძლობოდა.

განმეორებითი გაოცდის შედეგებმა კონკურსის ყველა მონაწილე გააოცა. სამხედროებმა თავიათი არჩევანი კონსტრუქტორ დელმერ რუბას უფრო მეტად სრულყოფილ და მსუბუქ Quad-ზე შეაჩერეს. ობიექტური შევასებით, Ford-ი თავისი კოლონსალური მწარმოებლური პოტენციალით მართლაც ყველაზე უარესი იყო, მაგრამ შემდგომში, სწორედ ამ შესაძლებლობების გათვალისწინებით, დამარცხებულ ფორდს შეკვეთის დრო წილი გადასცეს. ამ ორი ფირმის სამხედრო მექანიკოსებმა თითქმის ერთნაკარი მანქანა აწარმოეს. მხოლოდ ერთი სხვაობა იყო: Willys-ს მომრგვალობული, Ford-ს კი — კუთხებასანი ცხვრის ჰქონდა. რაც შეხება Bantam-ს, მას გაწეული სამსახურისთვის მთავრობაშ 10 000 ცალი ერთდერძანი მისამელის დამზადება დაავალა. მერიკული კულტურის მავლის ტირაჟა 1941-45 წწ. შეადგინა: Willys (MB მოდელი) — 361.339 ცალი, Ford (GPW მოდელი) — 277.896 ცალი, ავტომობილები ძირითადად, ინგლისს მეწოდებოდა, აქვე მონაცემა 1175 ცალი Bantam 40 BRC. დაახლოებით 1430 (კალი) Bantam მიღო სირკ-მაკ.

მანქანები შესანიშნავად გამოიყენებოდა
დაზევრვის, პატრულირებისა და სხვა ოპერ-
აციებისთვის. ამ მანქანაზე ამზღვრებული
ინგლისელთა სამზღვრო ფორმაში გადაც-
მული გენერალ ერვინ რომელის დიკვირსან-
ტება მოწინააღმდევებებს საწავს ართმედ-
ნენ. საბჭოთა არმაში კა ჯიპი, როგორც
სამზღვრო მანქანა, და სხის გამსავლობა-
ში არ გამოიყენებოდა. სამგაიროდ, ხმირად
ყოვილა შემთხვევა, როცა არაყედა კურული
ოფიცირები მაღალ სიჩქარეზე საჭეს ვერ
იძორჩილებდნენ და მანქანას აყირავებდნენ
კიდევ...

Willys MA, 1941 6.

Willys M38 AI, 1955-ის.

1945 წლის ნოემბრიდან ავსტრიულმა ქარხანამ Steyr-მა მყრი კაბინის მქნე „ზამთრის ჯიპის“ წარმოება დაწყო (მცირე შეიცვლით ომის დროს ასეთივე ტიპის მანქნებს იყენებოდნენ ასტრითა სანიტრები). კონკი ბერ კარლინმა მოძველებული სამხედრო ტექნიკის ბაზარზე შექმნილი ამფიბია Ford GP-A-ით შეცვლილი გარშემო და ანტიარქტიდაზეც კა მოგზაურა. ამ დროს „ფირჩდაც“ და „ვალი-ოვრლანდიც“ მოუმინდლად კლოდნენ სახელმწიფოსათვის დაფტერული ხელშეკრულების ვალის ამოწურვას.

1944 წელს Willys-Overland-ის პრეზიდენტი Ford-ის საწარმოს ყოფილი დირექტორი ჩარლზ სორენსენი გახდა (შეკრინა შთატებიდობება, თოთქის ყველა, ვინც ვერ მოახერხა დღი ბიზნესში საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზება, Willys-ის დირექტორები სდებოდნენ). თან უამრავი ადამიანი წაიყვანა, მათითვის ერთხდ კი უნივერსალური სასოფლო საბაზულიანი აერომობილის Station wagon-ის დაცუც გაყოლობების გაფინანსების მიზანით დაგენერირდა.

პირველი Jeep Station wagon, რომელიც 1946 წელს გამოვიდა, არ იყო აღჭურვილი სრული ამძრავით, მაგრამ მოუხედავად ამისა, მოძღვნილ წელს 27 515 ცალი მანც გაიყიდა.

1941 წელს უერანალისტ კეტრინ ჰილერის მიერ გამოგონებული სიტყვა ჯიპი სავაჭრო მარკად იქცა. Jeep-მა სტალინიც კი გააუცა. ის გორეკის სახელობის ავტოქარხნის დრექტორის ჩასჩინინგბედა: აწყოთ რაც შეიძლება მეტი საბჭოთა Willys-ით. საქონოდაც, მრავალი ქაფნის ავტომობილების მწარმოებელი ქარხნები დაიღინდნენ ზელში ჩავერდოთ იმ მანქანის წარმოების პროგრამა, რომელიც მისმა შშობელმა კომპანიამ არ იცოდა, როგორ მოცირდებოდნა თავდაცნ. საბჭოთა უაზ, ფრანგული Hotchkiss M201,

მენეჯმენტმა და ექსცილინდრიანმა 115 სიმძლავრის მქნე ძრავამ Jeep Station wagon-ის რეალიზაცია გამოიცოცხლეს.

1969 წლის 2 დეკემბრიდან „ჯიპი“ American Motors-ის ხელში გადავიდა (მან „კაზერს“ 10 მლნ ნაღდი ფული, 5,5 მილიონის აქციები და კიდევ 10 მლნ-ის ღირებულების სსვადასხვა ქონება მისცა). ამასთანავე, ყოფილი მცვლობელი ინარჩუნებდა უფლებას, დროიდადრო გაერჩინტროლებონა კომპანიის მუშაობა იმ მაზნით, თუკი მას კლავ გაუჩნდებოდა სურვილი ძველი საქმიანობისთვის მოეკიდა ხელი.

American Motors Corporation-ისათვის მეტად მნიშვნელოვნი იყო Jeep-ის წარმოების ხელში ჩაგდება. სამხედრო შეკვეთების შემდღელ გადაეცრინა ფირმა „დიდი სამუშალის“ ზეწოლისგან.

ბევრი ირობით 1959 წელს Ford-მა ახალი თაობის სამხედრო ყველგანმავალი მნიშვნის M-151-ის გამოშვება დაიწყო. ეს მანქანა არცოც დიდი პოპულარობით სარგებლობდა, მაგრამ მანც შედიოდა სამხედრო შეარალებაში. რადგანაც არმას მათი საკმაოდ დიდი რაოდენობის სჭირდებოდა, სასელმწიფომ მის წარმოებაზე ხელშეკრულება Kaiser-Jeep-თან დადო. ეს შეკვეთა მეტვადრებით AMC-ს გადაუცა (შემდგომი ფირმა AM General-ს).

1987 წლის 10 მარტს Jeep-ი კორპორაცია Chryslers გადაეცა. რამდენიმე წლის წინ კა დამძლერისა და კრაისლერის გაერთიანებით შექმნილ Daimler-Chrysler-ის მულტიბრენბაში მოხვდა.

ბებერი მეომარი „ჯიპის“ მემკვდრედ ოფიციალურად jeep Wrangler-ი ითვლება. ეს მანქანა ბევრს ეწ. საბლავო ყველგანმავლად მაჩინა, თუმცა ის „კეთილშემიტი სისხლი“, რომელიც Wrangler-ის ძარღვებში ჩქერეს, ნამდვილად ძლიერა იმის საბასს, რომ ამ მანქანასაც ღირსეული პატივი მივაკო.

ბრიტანული Land Rover, ასონური Land Cruiser და Mitsubishi, ინდური Mahindra – ეს იმ მანქანების არასრული სია, რომლებიც გაჩინას ჯიპს უნდა უძლეოდენ. სამხედრო მანქანის არც ერთ მწარმებელს არ სურდა, დანართა რამეტე Jeep-ის გარდა. ეს გრძელდებოდა მანამდე, სანამ მცირე გაბარიტების გამო ჯიპი მოუხერხებელი გახდა ფეხისანთა შეიარაღებისათვის და არმას სარისსხომივად სხვა ტიპის მანქანა დასჭირდა.

ომის შექდევ ამერიკულ სავტომობილო ბიზნესში ბევრი ცვლილება განხორციელდა, რაც Packard-ისა და Studebeker-ის გაერთიანებით და ფირმა Kaiser Frazer-ის მიერ Willys-ის „გადაყლაპვეთ“ დასრულდა.

Kaiser Frazer-მა Willys-სთან ზელშეკრულება 1953 წლის 28 აპრილს დადო და 62.381.175 ღოღარი გადაუხადა. ახალმა

სახელგანთქმული „იტალიური“ ახარისკალთა სამსახურში

გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან ისედაც საქვეყნო ცნობილმა ფირმამ Pietro

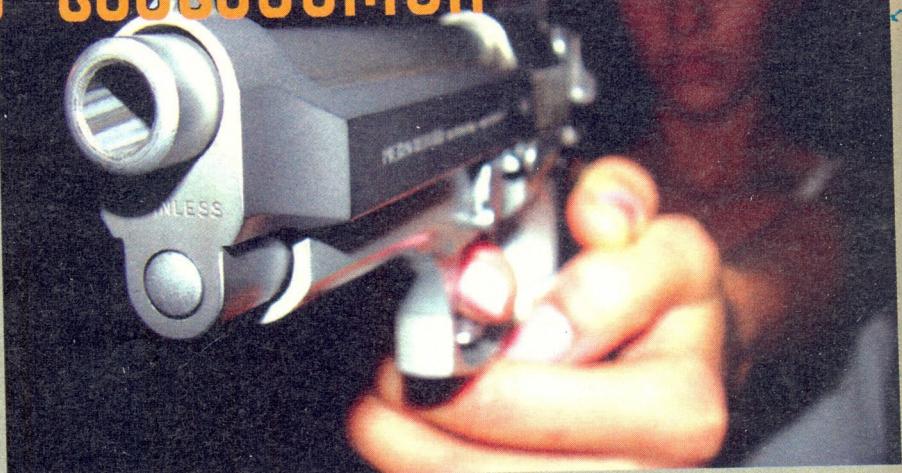
Beretta Spa-მ კიდევ ერთ მნიშვნელოვან წარმატებას მიაღწია – მისმა

თვითდამტენმა პისტოლეტმა

Beretta 92 FS-მა დაბადებულ

კონკურსში გაიმარჯვა და აშშ-ის მრავალრიცხვოვანი არმიის შეიარაღებაში იქნა მიღებული. მან შეცვალა ფეხენდარული „კოლტი“

M1911, რომელმაც ორი მსოფლიო ომი „გაიარა“.

„ბერეტა“ თბილისში „ზიგ-ზაუერზე“ ძვირი ღირს, ნიუ-იორკში კი პირიქით...

აშშ-ის არმიის მიერ გამოცემადებული კონკურსის მოთხოვნების თანახმად, „კოლტის“ შემცვლელი ანალი პისტოლეტის სიგრძე 221 მმ-ზე, მას კი 1,26 კგ-ზე მეტი არ უნდა ყოფილოყო. ამისთვის, მისი ჩამახვის შეფერხა და დამცველის აუშავება კრითიკულ მოსახურებელი უნდა გამოხარისყო, როგორც მარჯვენა, ისე მარცხენა ხელით.

თავდაპირველად, გამოცემაზე დაუშვეს სხვადასხვა ქვერცხის და ფირმის 25 პისტოლეტი, რომელიც „პრაბელუმის“ 9 მმ კალიბრით ვაჭრებს გამოიყენებონ. გამოცემის მეორე ეტაპზე 8 პისტოლეტი გავიდა, რომელთა შორის უკვე გამოიკვეთა ლილერები – ამერიკული Colt-ი და Smith and Wesson-ი მოდელი 459A, იტალიური Beretta 92, ბელგიური Browning-ი, გვრმანული Heckler und Koch-ი და გვრმანულ-შვეიცარიული SIG-Sauer P226-ი.

იარაღის ცნობილ ფირმებს შორის კონკურსებისა მრთლაც რომ უშედგათო იყო, რადგან გამარჯვებულის აშშ-ის არმიის მიღიალინი კონტინენტის მომარაგება დაკასრული დოდა.

თითოეულმა ფირმმა მაღაზე მყურ გამოცემაზე 30 პისტოლეტი წარადგინა. პისტოლეტის კერ ერთი საათის განმავლობაში ჭუჭუან წალმში ამფივებრძნებ, შემდეგ კი შეუტერებლად 800 გასროლას აწარმოებრძნებ. გამაღლებაზე გამოცემა 40 ათას(!) გასროლას თვლილისწინებდა, თანაც დასაშვები იყო, მხოლოდ ერთი შეუმონება ყოველ 800-1000 გასროლაზე.

რეალურად, ჭველაზე კარგი შედევი ერთი შეუმონება 527-575 გასროლაზე აღმოჩნდა, თუმცა Beretta M92-მა ყველა გაკეთება – 20 ათას გასროლაზე მხოლოდ ერთი შეუმონება იყო. „ბერეტას“ კონკურსტი „იტალიური“

გუსტი“ კი 912 გასროლაზე გამჭველა.

მოუხედავდა ასეთი შეფერხისა, ამრიგული გენერლები მათც უშავებილობი დარჩენებ გამოიდებოთ. ამტკიც, „კოლტის“ ჰლავ ცუდა თავისი ისტორიული პისტოლეტის დატოვება აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში – „კოლტი“, რომელსაც ძლიერი ამერიკული ლობა უშერებდა შარის, გამოვდა ინციდენტით, რომ მისი ისტორიული პისტოლეტისფუს (არად, შეარაღებაში 418 ათას M1911-ი რჩებოდა) შეცვალა ლულება (11,43 მმ-ის ნაცელება 9 მმ-ისა დაუწესებისათვის), ჩამჭუტები, მჭიდრები და სხვა ნაწილები. შემდეგმა გაირჩა, რომ ძველი „კოლტების“ ნახევრზე მეტი თავისი სიძულის გამო სურთოდ აღარ მხედლებრივიდან მოითვირებას.

გამოცემის ბოლო, მესამე ეტაპზე მხოლოდ ორი კონკურსანტი – იტალიური „ბერეტა“ და გვრმანულ-შვეიცარიული „ზიგ-ზაუერი“

ჩვენი ღონისები: იტალიური თვითდამტენი პისტოლეტის Beretta 12FS-ს აგტომატიკა მოქმედებს ლულის მოკლე უკუსვლიანი სისტემის მიხედვით, რაც იმას ნიშნავს, რომ გასროლის დროს საკეტი და ლულა ჩაჭიდებულია ერთმანეთზე ჩამჭუტი მოწყობილობით და უკუსვლემის ენერგია მათ უკან გადასადგილებს. მოკლე უკუსვლის შემდეგ საკეტი ლულისგან თავისუფლდება და ლულა ჩერდება. საკეტი კი გადაინაცვლებს ხელახალი დატენისისათვის საჭირო მანილზე, რის შემდეგ გაცარარის ერგიას ხარჯზე საკეტი და ლულა სანყის მდგომარეობას უბრუნდება.

ჩვენი ღონიშ: Beretta 92 FS

და მისი მრავალი მოდიფიკაცია დღემდე ნარმოებაშია. იგი მიღებულია აშშ-ის არმიის, საზღვაო ფლოტის, საპარო ძალების, საზღვაო ქვეითთა კორპუსისა და სანაპირო დაცვის შეიარაღებაში. ამ პისტოლეტებით არიან აღჭურვილი ფრანგი უადარმებიც. პისტოლეტის კომერციული მოდელი თავისუფლად იყიდება.

Beretta 92FS-ის მჭიდში 15 ფალი 9X19 მმ PAR ტიპის ვაზნა თავსდება. ცარიელი მჭიდით იარაღის წონა 950 გრ-ია. პისტოლეტის სიგრძე 217 მმ-ია, საიდანაც 125 მმ ლულაზე მოდის. ლულას 6 ხრახი აქვს. ტყვიის საწყისი სიჩქარე 390 მ/წმ-ს აღნევს.

გავითხოვ.

გამრჯვება პეტრო ბერეტას Beretta 92F ტიპის პისტოლეტის ვრცელ რაღვენ მის შესაძირებელი ფირმის სათავარი ნაწილებთან ერთად 179 ლოდარს აღწევდა, მათიც SIG-Sauer P226-ის მარტო თვითმოწყობულება 176 ლოდარს უტოლდება, თანაც ამ ფასში სათავარი ნაწილების ღირებულება არ შედიოდა.

1985 წლის ანგარში იტალიური Beretta 92F-ის აშშ-ის შეარაღებული ძალების სტანდარტულ პირად იარაღად, ინდექსით M.9 ოფიციალურად გამოცხადდა. აშშ-ის მთავრობამ იტალიურ ფირმა Pietro Beretta Spa-სთან დაც ხელშეწყობულა, რომელიც ხეთ წლის განმავლობაში არმიის 377 965 იტალიური პისტოლეტით აღჭურვას თვითმოწყობულება, რისთვისაც პეტროვი 67,7 მტნ ლოდარს გადახდიდა.

სინდიკატები, სიტუაცია უფრო როგორდა წარიმართა. როგორც იტყვან, „მუწიდ ირჯვე იხდის“. აյე დაქმრთა მტრიკლ გრძელების, რაღვენ ახალი პისტოლეტის ათვისებისას აუცილ იშვიათ ხელმისა პისტოლეტის ილინგენიანება, რომ ტრაქტის მსრულებელიც იღებდნენ. მათიც გამო, 1987 წელს ატრიკლებს დროებით შემჩრეს კონტრაქტი იტალიურებით და ახალი კონკურსით გამოცხადდა, თუმცა აშშ-ის არმას უკვე მოტკელი ჰქონდა 140 ათასი „ბერეტა“. ასალ კონკურსზე გამრჯვების შასის გაუჩნდა „სმატ ენდ კოსტინი“ მოდერნიზებულ M.459-სა და ასევე მოდერნიზებულ „ზიგ-ზაუკი“ P226-ს. როგორც კი იტალიურები მხედვნენ, მომგებარი კონტრაქტი ხელით უკლებოდა, კომილი იჩენს და საფუძველით მოდერნიზებული ჩაუტარებს „ბერეტას“.

დამატებით კონკურსზე ისევ „ბერეტას“ გაიმარჯვა. იტალიურ „ფორმასთან“ ახალი კონტრაქტი ნახვაზი მოლოდინი (!), „ბერეტას“ შექნის თომაშე გაფორმდა.

დაგვითხობით, ასეთი ჩახლარიული ისტორიის შემდეგ ურიგო არ იქნებოდა, თავად გამოგვეცადა „ბერეტას“ ეს ნამუში, რათა საკუთარი აზრი შეგვწნოდა, მართლა მოატყევს თუ არ ეშმაქმა იტალიულებმა მიმნდობი აქტორებიცი.

„არსენალმა“ გამოსცადა Beretta 92F რომელსაც 20 ათასში ტყვია ჰქონდა გასროლილი.

„ბერეტას“ ეს მოდელი განსაკუთრებული დიზაინითა და კარგი სისურველითაც (ტექნიკის ახლო-ახლო მორტყმა) გამოიჩინა, მასთან, კარგად ზის ხელში და შეესაბამება სარამიში პისტოლეტის იმიჯს. თუმცა პატარა ხელის პატრონისითვის კრისტალი დასკამფორტი იქნება. პისტოლეტის აქტივურობა აქვთ რომელი დამკავეს არასანქარისული გასროლის აღმაობა – ვაზნა, რომელიც უკვე ლულაში იმყოფება, არადანის მწარე დაკრიტიკისასაც არ გაისცის, რადგან ორმაგი დამცველი დამრტყმელი ნების მოლექტურასაც ითვლილი იქნება. საჭიროა TT-ს შემთხვევაში კი ასეთი დაცვა განსაზღვრული არ არის და ამტკი TT-ს ტარება, „პარში მცცული ვაზნით“ რაბლად რომ კოუკო, ასრულონდება.

გასროლის წინ სასხლელის დაშვება ცოტა მხმება, თუმცა გასროლის შემდეგ უკუცმის ძალა არც ისე დიდია, ყოველ შემთხვევაში, ზემოხსინებულ TT-ზე ბერად ნაკლები. „ბერეტას“ გამოიჩინა თავისი გამარტინით, განსაკუთრებით კი სისქით და მის მაღლელი ტარება ტანაცმლის ჟეტ განედებულია.

აღსანიშნავა ის ფაქტი, რომ „ბერეტას“, კროი შეხევით, ნაკლებშესამჩნევი ნაკლია ახასიათებს. თუ არად განტენდიდი არ არის, ხშირია შემთხვევა, როგორც უკანასკნელი ვაზნის დაცვის შემდეგ პისტოლეტის საკუტი უკან პოზიციაში არ ფუქსირდება. ამტკი, არ არის გამოიცემული, მსროლებელი შეკლობაში შევიდეს – პისტოლეტის მჭიდრი ცარიელი იქნება, მას კი ეს არ უკადაგნება.

ზოგიერთი ქართველი სპეციალისტი თვლის, რომ „ბერეტას“ თბილისის არადანის მაღაზიებში მის ღონისძიება შეუფრებულია, მაღალი ფასი – 1800 ლირაზე აღვეს. არად, მტრიკლ ტრადიციულ მისი მთავრობა კონკურსტის „ზიგ-ზაუკი“ P226-ის ფასი 1200-1300 ლირაზეაც შეძლება. მათიც, როგორც აშშ-ში ფასები პირიქითაა.

ირაპლი აღადაშვილი

მაღლობას გუცხადებთ ცუხლასროლი იარაღის ტიპ „დაბანს“ პისტოლეტის გამოცდაში განსული დაბარებისთვის.

ფოტოზე – მოდელი
ლიზი რეზვიაშვილი (18 წ.)

PIETRO BERETTA GARDONE V.1. - MADE IN ITALY

L90231Z

თგ/ი

6

7

8

9

10

საქართველო

Pietro Beretta 92FS